

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

Lihula mälestusmärgi juhtum avaliku arutelu objektina

Bakalaureusetöö

Koostaja: Kristi Märk

Ajak & PR III

Juhendaja: prof. Peeter Vihalemm

Tartu

2005

“Raskeimad probleemid on need, millega institutsioonid hakkama ei saa.

Need on avalikkusega seotud probleemid”

(Walter Lippmann, *The Phantom Public*, Splichali 1999 kaudu)

“Kergem on rääkida näiteks “demokraatiast” või “sotsialismist”, kui selgitada avaliku arvamuse olukorda, mida valitsus peaks jälgima”

(Francis G. Wilson, *A Theory of Public Opinion*, Splichali 1999 kaudu)

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad.....	5
1.1. Põhimõisted.....	5
1.2. Avaliku arvamuse arengufaasid.....	8
1.3. Ülevaade Lihula sündmustega seotud sündmuste käigust.....	10
1.4. Avaliku arvamuse kujunemine Lihula mälestusmärgi juhtumi puhul.....	13
1.5. Uurimisküsimused.....	17
2. Uurimismetoodika.....	18
3. Uurimistulemused.....	22
3.1 Pealkirjade analüüs.....	22
3.1.1 Eesti Päevaleht vs Postimees.....	22
3.1.2 Lääne Elu.....	27
3.2 Fotode ja fotoallkirjade analüüs.....	30
3.2.1 Eesti Päevaleht vs Postimees.....	31
3.2.2 Lääne Elu.....	34
3.3 Intervjuude sisuanalüüs ja võrdlus meediakajastusega.....	37
3.4 Inimeste hinnangud meediakajastusele.....	42
4. Diskussioon ja järeldused.....	44
Kokkuvõte.....	48
Kasutatud kirjandus.....	50
Summary.....	53
LISA 1. Pealkirjade loetelu Eesti Päevaleht.....	55
LISA 2. Pealkirjade loetelu Postimees.....	57
LISA 3. Pealkirjade loetelu Lääne Elu.....	59
LISA 4. Pealkirjade kodeerimisjuhend.....	60
LISA 5. Pealkirjade kodeerimistabel.....	63
LISA 6. Fotode ja fotoallkirjade kodeerimisjuhend.....	67
LISA 7. Fotode ja fotoallkirjade kodeerimistabel.....	70
LISA 8. Intervjuude kodeerimisjuhend ja –tabel.....	73
LISA 9. Lühiintervjuude transkriptsioon.....	75
LISA 10. Küsitluskava pikkade intervjuude jaoks	92
LISA 11. Pikkade intervjuude transkriptsioon.....	94

Sissejuhatus

2. septembril valitsuse käsul toimunud mälestusmärgi mahavõtmine tekitas nii lokaalsel kui riiklikul tasandil palju poleemikat ning vastukaja. Lihula juhtum oli mitmes mõttes väga tähelepanuväärne ning väärib kindlasti põhjalikumat uurimist.

Sündmuse olulisust näitab ka Emori uurimus (september 2004), mille kohaselt 40%-le vastajatest meenus septembri uudistest Lihula ausambaga seonduv. See oli teemadest teisel kohal, jäädes alla vaid Beslani pantvangidraamale (53%), kuid edastas järgmist teemat ehk siis ministrivahetust (13%) päris oluliselt. See uurimus tõestab, et Lihula monumendiga seonduv oli selgelt olulisem kui keskmine poliitiline sündmus.

Antud juhtumi uurimist alustasin oma seminaritöös, mille pealkirjaks on “Lihula mälestusmärgi juhtum kohalike pilgu läbi”. Seminaritööst leiate ka pikkade intervjuude väga põhjaliku kvalitatiivse analüüsi. Antud töös peatun ma neil palju pealiskaudsemalt. Bakalaureusetöös keskendun samuti eelkõige lokaalsele tasandile ja uurin mälestusmärgi skandaali kohalike inimeste pilgu läbi, kuigi taustaks püüan anda ülevaate ka laiemast avalikkusest ja meediakajastusest. Töö fookus on tingitud sellisest loogilisest asjaolust, et olen ise Lihulast pärit ning kohalike kommentaarid olid mulle hästi kättesaadavad.

Käesoleva töö eesmärgiks on kirjeldada Lihula mälestusmärgiga seotud avaliku arvamuse kujunemise ja arenemise protsessi, põhjalikuma vaatluse all kohalik tasand ja kohalikega tehtud intervjuud; anda ülevaade meediakajastusest (võrrelda omavahel *Eesti Päevalehes*, *Postimehes* ja *Lääne Elus* kirjutatut); ning selgitada, mil määral ja kuidas on inimeste hinnangud meediast mõjutatud.

1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

1.1 Põhimõisted

Minu töös on kesksel kohal mõisted avalik arvamus, konflikt, kriis ja meedia mõju, kuid enne, kui asun põhjalikumate käsitluste juurde, olgu toodud Slavko Splichal'i (52:1999) väide avaliku arvamuse kohta: "Universaalset definitsiooni avaliku arvamuse kohta ei eksisteeri, küll aga eksisteerib avalik arvamus". Inglise keeles kõlab see lause veelgi paremini: "Universal definition of public opinion does not exist – but public opinion does!"

Eelnevast tsitaadist võib järeldada, et avaliku arvamuse näol on tegemist piisavalt keerulise ja vastuolulise uurimisobjektiga. Siiski olgu siinkohal toodud paar kõigile mõistetavad definitsiooni, õigemini mingid versioonid sellest, mis on avalik arvamus.

- AA on ühiskonnas laialt levinud arusaamine ja suhtumine mingi sotsiaalselt tähendusliku nähtuse suhtes, mida paljud inimesed on avalikult väljendanud
- Domineeriv meelelaad
- Massiteadvuse seisund (Vihalemm 2004)

Samal ajal peab Splichal (1999) selliseid nähtusi nagu avalikkus (*public*), avalik sfäär ja avalik arvamus kõige vastuolulisemateks ja raskemini jälgitavateks kontseptsioonideks sotsiaalteadustes ning ta pole sugugi ainus autor, kes seda arwab. Schoenbac ja Becker (1995) väitsid samuti, et avalikku arvamust saab mitmeti defineerida. Siiski, kõigil definitsioonidel on üks ühine faktor, see on avalikkus. Enamikes tänapäeva ühiskondades on selle avalikkuse (*publicity*) loojaks massimeedia, mis jagab või lausa "loob" arvamusi, mis saavad "avalikuks", kuna need arvamusel on veenvad või vähemalt atraktiivsed. Just sellist avalikkust käsitletan ma ka oma töös, keskendudes sellele, kas ja kuidas massimeedia arvamusi "loob".

Järgnevalt olgu minu töö põhimõisted McQuail'i kaudu järgi seletatud, kelle definitsioonid on minule isiklikult kõige selgemad ning arusaadavamad.

Avalik arvamus. Mõiste tähistab avalikkuse märkimisväärse osa kollektiivseid vaateid. Seda märkimisväärset osa käsitletakse vahel kui arvulist enamust, mis on leitud küsitlustulemuste põhjal, kuid sel juhul hinnatakse üle mõõtmisinstrumentide

võimalusi ja vaadatakse mööda olulisest tõsiasiast, et arvamus on mitmekesine, dünaamiline ja erineva tugevusega (McQuail 439: 2003)

Avalikkus (*public*). Nimisõnana tähistab ühiskonna või piirkonna vabade kodanike üldkogumit /---/ Tõelise avalikkuse liikmetel on demokraatia puhul õigus koguneda, mõtteid vahetada, organiseeruda ja kõigil teemadel oma arvamust avaldada ning valitsus on aruandekohustuslik avalikkuse kui terviku ees vastavalt kokkulepitud protseduuridele (McQuail 439-440: 2003). Just avalikkuse ja valitsuse suhted on ka minu töös üheks põhiprobleemiks.

Kõneaine kujundamine (*agenda setting*). Meedia ettekavatsetud või ettekavatsemata mõju protsess – uudiste, teemade või isikute suhteline tähtsus avalikkuse teadvuses on mõjutatud nende suhtelise esiletõstmise poolt uudislugudes. Oletatakse, et mida suurem on meedia tähelepanu, seda suurema tähtsuse omistab esitatavale uudisele auditorium. Meedia ei mõjuta antud juhul arvamuse suunda, vaid seda, millest inimesed mõtlevad. /---/ Hoolimata üsna suurest kindlusest, et protsess sellisel viisil aset leiab, pole seda kerge tõestada, sest meedia võtab oma prioriteedid nii avalikust arvamusest kui ka poliitikutelt (McQuail 447: 2003).

Raamistamine (*framing*). Mõiste, millel on kaks peamist tähendust. Üks viitab viisile, mille alusel ajakirjanikud uudistesisu tavaliselt kujundavad ja kontekstualiseerivad. Ajakirjanikud kasutavad selleks neile tuttavat taustsüsteemi ja mingit latentset tähendusstruktuuri. Teine, esimesega seotud tähendus puudutab raamistamise mõju avalikkusele. Arvatakse, et auditorium võtab omaks ajakirjanike pakutud taustsüsteemi ja näeb maailma samamoodi. See protsess on seotud kõneaine kujundamisega (McQuail 451: 2003).

Vaikuse spiraal (*spiral of silence*). Kontseptsioon, mis kirjeldab üht versiooni kolmanda osapoole mõjust arvamuse kujunemisele – tendents, et inimeste mõtted (või see, mida nad oma mõtete kohta väidavad) on mõjutatud sellest, mida nad arvavad teisi inimesi mõtlevat. Seda mõistet kasutas esimesena Elizabeth Noelle-Neumann, viitamaks tendentsile, et need, kes arvavad, et nad esindavad vähemusse jäävaid vaateid, hoiduvad oma vaadete avalikust väljendamisest ning kiirendavad sellega eeldatava konsensusse domineerivaks kujunemist (spiraali efekt). See hüpotees põhineb oletataval isolatsioonikartusel. Teooria rõhuasetus on omistada (vasakpoolsele) meediale suur mõju, kuna sealt pärineb see, mida inimesed peavad hetkel domineerivaks arvamuseks (McQuail 454: 2003).

Elisabeth Noelle-Neumann toob välja avaliku arvamuse kaks kontseptsiooni, esmalt nimetab ta avalikku arvamust ratsionaalsuseks, mil avalik arvamus on demokraatliku ühiskonna otsuse tegemise instrumendiks, ja teisalt sotsiaalseks kontrolliks. Viimase tõstab ta esile seepärast, et tema arvates on avaliku arvamuse roll edendada sotsiaalset integratsiooni ning kindlustada, et on olemas piisav konsensusetase, millel tegevused ning otsused võiksid põhineda. Seda joont järgides jõuab Neumann selleni, et avalik arvamus on otseselt seotud poliitikaga, kuna see mõjutab valitsuse arvamuste kujunemist ja otsuste vastuvõtmist (Noelle-Neumann 1995).

Konflikt ja sellega seotud avalik arvamus on asi, millest ei saa siin töös üle ega ümber. Olien, Donohue ja Tichenor toovad oma kirjutises “Konflikt, konsensus ja avalik arvamus” (1995) esile sotsiaalse konflikti olulisust, kuna sel on keskne roll sotsiaalse kontrolli protsessis, kaasa arvatud informatsiooni kontrollis. Sotsiaalne kord on kõigi ühiskondade oluline mure ja konflikt osa sellest kontrolliprotsessist. Oluline on ka see, et küsimus ei ole mitte konflikti eemaldamises – kuigi selline soov võib tugevalt esile kerkida – vaid sellega toime tulemisel.

Nad kirjutavad, et konfliktid suhted võivad stimuleerida pilguheitmist sotsiaalsetesse probleemidesse, viies lõpuks välja selgelt väljendatud grupipositsioonideni või innovatiivsete lahendusteni, kuidas neid probleeme lahendada. Konflikte peetakse sageli struktuuri lagunemise ennetajaks, kuna nad aitavad oluliselt kaasa struktuuri kohanemisvõimele.

Konflikti eesmärk on stimuleerida mõtlema ja suhtlema ning elavdada ühiskonda, kuid see ei hoiu isegi pluralistlikes ühiskondades ära teatud indiviidide esilekerkimist. Samal ajal, kui konfliktisituatsioon üldjuhul stimuleerib suhtlemist, huvi ja mõtlemist, võib mõnes punktis avalikkus olla asjast mitte huvitatud või tunda isegi tülgastust, seda näiteks siis, kui konflikti tajutakse olevat ilma lahenduse või põhjuseta (Olien et al. 1995).

Klaus Schoenbach ja Lee B. Becker (1995) toovad välja kolm põhilist viisi, kuidas meedia avalikku arvamust mõjutab. Esimene on otsene meetod, kus meedia kommunikeerib sündmusi, argumente ja arvamusi, mis muudavad auditooriumi meelestatust teatud teema suhtes ning muudab konkreetse teema teistest sündmustest tähtsamaks. Teine viis on pigem kaudne, kus meedia n-ö “korjab üles” selle, mis juba on avalik arvamus. Meedia toimetab need arvamused edasi ning aitab inimestel valida, milliseid mõtteid avalikult väljendada. Viimasena toovad Schoenbach ja Becker välja meedia kui ühiskonna peegli rolli, kus ajakirjanikud peaksid esindama terve

ühiskonna huvisid. See tähendab seda, et meedia ei sisalda vaid seda, mis toimetajatele ja reporteritele huvi pakub ning muret teeb.

Kust veel, kui mitte meediast ei saa me ettekujutust, mis toimub rahvuslikus ja rahvusvahelises poliitikas, kultuurielus, mis moes on jne (Kepplinger 1995). “Tõeline kultuur” on asendatud “meedia kultuuriga”, mis on enamikele inimestele sama tõeline kui tõelisus ise. Uuringud näitavad, et meedia mõjutab otseselt seda, mida inimesed mõtlevad. Meedia pigem “vormib” inimeste ettekujutust elust kui “peegeldab” seda. Samas, muidugi sõltub meedia mõju paljudest faktoritest, nagu näiteks meediumi ja allikate usaldusväärsusest.

1.2 Avaliku arvamuse arengufaasid

Kuna minu töö oluliseks osaks on Lihula monumendiga seotud avaliku arvamuse kujunemise protsess, siis on oluline seda nähtust ka teoreetiliselt selgitada. Selgelt ja loogiliselt on need arenguetapid välja toonud Ragnar Waldahl (1993), kes jagab avaliku arvamuse arengu neljaks faasiks:

1. **Sissejuhatav faas**, millel on personaalne iseloom. Just personaalne seotus on eeldus number üks, et teema muutuks avaliku arutelu objektiks. Samas ei ole see piisav, vähemalt kaks eeldust peavad veel täidetud olema. Esiteks peab mitte nõus olemine ja arvamuste lahknevus arutelu arendama ning teiseks peavad inimesed oma hoiakuid privaatselt või avalikult väljendama – esimesel juhul ei jõua teema kunagi ühiskondlikusse aruteludesse. Siinkohal on lisaks personaalsusele olulised siiski ka poliitikut ja meedia, kuna paljud teemad saavad aktuaalseks siiski seetõttu, et nemad selle teema tõstavad.
2. **Kehtestamise** (*establishment*) faas, mille jooksul järjest enam inimesi saab asjast teadlikuks, interpreteerib ja hindab seda. Võtmeterinid antud juhul on kommunikatsioon ja liidrid. Meedial on antud arenguetapis võtmetegur, kuna vähese meediakajastuse tõttu võib mõni asi koheselt ebaoluline tunduda ja vastupidi – läbi meedia on võimalik inimeste tähelepanu võita ja hoiakuid mõjutada. Meedia annab kätte teemad, mida inimesed omavahel arutavad, kuid siingi mängib rolli juba eelpool nimetatud meedia usaldatavuse tegur ning lisaks ka inimeste meediale ligipääs või lihtsalt meediatarbimise aktiivsus.

3. **Konsolideerumise faas.** Siin mängib olulist rolli ühiskonna arvamuskliima, eriti need hoiakud, mida läbi meedia esitatakse. Siin viitab Waldahl (1993) vaikuse spiraali idee puudustele, kuna üldjuhul ei võta inimesed meediat vastu kui isoleeritud üksikisikud, vaid kui sotsiaalse grupi liikmed – seega alahindab vaikuse spiraali käsitlus seda arvamuskliimat, mis inimese lähikonnas valitseb. Väga tabavalt viitab autor (Waldahl 240:1993) siinkohal Glynn'i ja McLeod'i (1984) väitele, et Noelle-Neumanni uuringute kitsaskoht on ka see, et tegelikkuses ei ole ju inimestel “arvamusradarit”, mis automaatselt arvamuskliimat registreerib. Inglise keeles kõlab see lause taas paremini kui tõlgitult: “*People do not have an “opinion radar” which automatically scans the climate of opinion.*” Konsolideerimise faasi iseloomustavad seetõttu personaalne kommunikatsioon, grupiseotus ja massikommunikatsioon. See faas keskendub individuaalse ja kollektiivse vahelistele suhetele ja arvamuse kujunemine sõltub meedia mõjust, sotsiaalselt kommunikatsioonist ning isiklikest hoiakutest.
4. **Otsustamise faas.** Selles faasis toimub indiviidi suhtumise kujunemine teatud nähtuse suhtes. See protsess eeldab antud juhul arvamuse poliitilist iseloomu. Muidugi on arvamuse mõju poliitilistele otsustele erinev – meedial on siinkohal võtmeroll, kuna ta on avaliku arvamuse ja poliitikute arvamuse vahendajaks. Meedia on populaarse arvamuse oluline kandja, kuid teisalt on ta ka poliitikute “tööriist”. See on ka põhjus, miks ligipääs meediale on selles faasis olulisemal kohal, kui eelnevates faasidel – siin on arvamuse kujunemise protsessi tulemuseks poliitiline otsus. Põhiküsimus selles etapis on arvamuse kujunemise protsess ühiskonnas ning selle mõju poliitilistele otsustele.

Eestis on avalikku arvamust kui protsessi väga vähe uuritud. Marju Lauristini 1988. aastal kirjutatud artikkel “Fosforiidisündroom ja avalikkuse areng” on üks vähestest avaliku arvamuse protsessi käsitlevatest kirjutistest. Selles artiklis jagab ta avaliku arvamuse kujunemise viide (koos eeletapiga kuude) etappi. Mina esitan need etapid ilma fosforiidi teemat mainimata:

- 0 Eeletapp – probleem on kerkinud teatud ametkondlikus suhtlemises;
- 1 a) asjasse sekkub avalikkuse teadlikum osa;
b) avaliku tähelepanu järsk tõus: probleemi muutumine üldiseks kõneaineks;
- 2 Avaliku arvamuse kristalliseerumine – liidrite kujunemine, seisukohtade vastandumine;

- 3 Avaliku arvamuse polariseerumine, ühiskondlike huvide eristumine ja vastandumine;
- 4 Avaliku arvamuse konsolideerumine, surve kujunemine;
- 5 Otsuste vastuvõtmine, kontroll nende täitmise üle.

Oma töös lähtun avaliku arvamuse kui protsessi kirjeldamisel just nendest samadest Lauristini poolt pakutud etappidest.

1.3 Ülevaade Lihula mälestusmärgiga seotud sündmuste käigust

Minu bakalaureuse töö keskseks uurimisobjektiks on Lihula surnuaiale üles pandud mälestusmärgiga seotud skandaal. Siinkohal olgu kaheti mõistmise vältimiseks öeldud, et oma töös kasutan ma sõnu mälestusmärk ja monument sünonüümidena. Sündmuste tausta paremaks mõistmiseks toon ära lühikese tagasivaate ajalukku.

Kurikuulus ausammas pandi esimest korda üles 2002. aasta suvel Pärnusse, kus ta sai olla vaid 9 päeva, enne kui anti käsk see maha võtta. Survet avaldasid nii Narva venelased kui ka selle ümber tekkinud kära nii välisriikides kui kohapeal, põhiliselt jäid ette sambale graveeritud kiri ja SS-lase munder, mida seostati natsismiga. Mälestusmärk pandi taas üles selle aasta 20.augustil Lihula surnuaiale. Selle eesmärk oli mälestada Teises maailmasõjas Saksa poolel võidelnud ja hukkunud sõdureid. Vahetult enne ja pärast ülespanemist avaldasid kriitilist arvamust nii Juhan Parts kui venelased. 2. septembri õhtul saabusid surnuaiale kraana ning politsei, et teisaldada provokatiivne mälestusmärk. Teated salajasest operatsioonist levisid kui kulutuli ning teisaldamise ajaks olid paljud Lihula inimesed kohale tulnud, mistõttu tekkisid ka rahutused, mis viisid politsei ning kohalikud konfliktini. Politsei erirühm oli sunnitud enesekaitseks pipragaasi ning kumminuiasid kasutama, see asjaolu lisas tulevastesse aruteludesse ka politsei käitumise oma kodanikega. Valitsus tõi ausamba teisaldamise ametlikuks väiteks, et sammas on püstitatud riigimaale ning on provokatiivne, ülistades natse ning okupeerinud jõude. (Arras & Märk 2004).

Järgnevalt esitan ka järeelloo ehk siis ülevaate sellest, mis mälestusmärgist 2005 aasta kevadeks saanud on ning milliseid sündmusi see skandaal endaga veel kaasa tõi.

Praegu, rohkem kui pool aastat peale Lihula sündmusi, oleme olukorras, kus valitsus on tagasi astunud ja Juhan Parts ei ole enam peaminister ning kaalub koguni Res Publica esimehe kohalt lahkumist. Muidugi võib antud kontekstis spekuloida selle

üle, kas ja kuivõrd aitas sellisele lõpptulemusele kaasa Lihula samba skandaal, kuigi päris täpselt ei saa me seda kunagi teada. Samas, nagu näitasid avaliku arvamuse uuringud, läks monumendi toodud meediakajastuse aktiivsuse tabelid näitavad aga seda, et monument ja sellega seonduv on ka praegu, 2005. aasta kevadel, veel meedia huviorbiidis ning leiab päris sagedast kajastamist. Käesoleva järelooo eesmärk ei ole anda põhjalikku käsitlust sündmuste arengust, pigem on see taustmaterjal, mis võimaldab minu töö abil monumendi skandaalist terviklikumat pilti saada.

Kui ajas tagasi minna ja jätkata septembrist 2004, siis monumendi skandaaliga seotud diskussioon arenes kõikvõimalikes suundades aktiivselt edasi. Me kõik mäletame vandalismi lainet, mis kulutulena üle Eesti levis ja mille käigus rüüstati mitmeid teisi monumente – selle tulemuseks oli loomulikult ka aktiivne meediakajastus.

Kui kuude kaupa tähtsamaid sündmusi välja tuua, siis oktoobris algas inimeste ülekuulamine, et välja selgitada süüdlased, kuigi lahendust sealt ei tulnud. See vandalismi valikuline esiletõstmine minu töös ei tähenda sugugi seda, et üldised arutelud valitsuse toetuse langusest, rahvusvahelisest ohust, samba natsistlikkusest/mitte natsistlikkusest, meie ajaloost ja muust sellisest oleksid vaibunud.

Novembris pälvis tähelepanu Lihula kalmistule üles pandud leinalipp, mille politsei käskis alla võtta. Kogu see lugu jõudis lõpuks ka kohtusse, kus lipu ülespanija siiski lõpuks õiguse sai.

Detsembris köitis rahva tähelepanu Juhan Partsi vabandus ja Lihula rahvaga kohtumine, millest kujunes siiski taas skandaalne visiit. *Postimehes* (22.12.2005) ilmus selle kohta tabav artikkel “Parts vabandas Lihulas, politsei varitses metsas”. Just asjaolu, et taas oli asjasse segatud politsei, mis sest, et Parts sellest väidetavalt midagi ei teadnud, lisas juba vaibuma hakanud loosse skandaalsust juurde. *PM Online* (23.12.2004) kirjutas artiklis “Lihula elanikud: Parts ei käinud vabandust palumas”, et samal päeval läbi viidud küsitlusest selgus, et Lihula elanikud tõlgendasid peaminister Juhan Partsi teisipäevast visiiti mitte kohalikelt andeks palumisena, vaid valitsuse septembrikuise tegevuse õigustamisena. Kindlasti on Lihula visiit üks olulisemaid põhjuseid, miks detsembris leidis aset teine väga aktiivne meediakajastuse laine (vaata tabel 2, lk 12).

2005. aasta alguses leidis üksikuid artikleid, kuid üldiselt tundus, et teema hakkas end ammendama. *Postimehest* näiteid tuues, ilmus üksikuid artikleid, mis keskendusid erinevatele aspektidele. Siinkohal olgu toodud mõned näited konkreetsetest

pealkirjadest, et anda ülevaatlilik pilt sellest, mis suunas diskussioon arenes: “Õiguskomisjon: Lihulasse politseiüksus saata oli õige” (12.01.2005); “USA saadik: Lihula sammas oli solvav” (15.01.2005); “Maarjamäel avatakse kangelaste väljak” (05.02.2005). Seega kestsid jätkuvad arvamused, kuid see pole sugugi kõik. Asi, mis vast kõige rohkem inimesi hämmastas, oli see, kui kaua võib seda ühte asja uurida ning siiski tulemusteni mitte jõuda. Artiklis “Lihula elanikke hämmastab monumendiskandaali uurimise venimine” vahendas *PM Online* (03.03.2005): “Kohapeal oli umbes 400 inimest ja kõik peaks asja huvides küsitletud saama. Praktiliselt pidi üle kuulama ka kõik politseitöötajad, ka need politseitöötajad, kes seal ei olnud, eesotsas politsei ameti peadirektoriga,» rääkis Pikma, kelle meelest oli juba asja uurima hakates selge, et kiiret lahendust ei tule. Uurimine loodetakse lõpetada 15. märtsiks. Lisaks leidsid muuhulgas käsitlemist järgmised teemad: “Lihula rahutuste asjas on kolm kahtlusalust” (Postimees 19.04.2005); “Valitsus sulgeb Rummo lähiajaloo komisjoni” (Postimees 17.05.2005). Komisjoni sulgemise fakt näitab seda, et Lihula sündmused viisid asjad nii kaugele, et lähiajaloo tutvustamist peeti niivõrd oluliseks, et selle jaoks loodi eraldi komisjon, mille vajalikkuses tänaseks aga nähtavasti kaheldakse.

Selle monumendi järelloo lõpetuseks tahaksin aga veelkord viidata juba eelpool mainitud *Postimehe* artiklile “Lihula juhtum andis riigile õpetust” (16.11.2004), kus Rahumägi kinnitas, et Eesti inimestel on põhjust usaldada riigiasutusi ja nende õppimisvõimet ning et riik on avalikkusega suhtlemisel suure sammu edasi astunud. Peamiseks valitsuse veaks Lihula probleemi lahendamisel hindas Rahumägi kehvapoolset koostööd nii avalikkuse kui teiste ametkondadega. «Praeguseks on Eesti riigi kommunikatsioonikorraldus paranenud,» kinnitas ta.

Just see avalikkusega seotud probleem ning negatiivse avaliku arvamuse tekkimine on peamiseks põhjuseks, miks säärane skandaal tekkis ja käesolev bakalaureusetöö üldse valmis.

1. 4 Avaliku arvamuse kujunemine Lihula mälestusmärgi juhtumi puhul

Selles peatükis annan ülevaate riiklikul tasandil valitsenud avalikust arvamusest, mis jääb minu töös paljuski taustmaterjaliks, kuid on sündmuste kirjeldamise koha pealt siiski väga oluline. Paljuski tuginen teiste üliõpilaste Lihula-teemalistele töödele, mis on kirjutatud loengukursuse “Avaliku arvamus” raames. Vähem tähtsam ei ole ka päevalehtede *online-versioonide* põhjal esitatud meediakajastuse üldpilt sellest, kui tihti on Lihula kui selline üle-riiklikus meedias figureerinud.

Kasutasin *Eesti Päevalehe* (www.epl.ee) ja *Postimehe* (www.postimees.ee) kodulehekülgi, pannes otsingusse märksõna “Lihula”. Siinkohal tuleb arvestada, et ajalehtede *veebi-versioonides* puuduvad päris sageli lugejakirjad, mida paberväljaannetes oli teadupärast päris palju. Lisaks on oluliseks erinevuseks see, et paberväljaannetes esines ka pealkirju, mis viitasid lehe keskpaigas olevale loole, kuid *online-variant* seda ei näita. Alljärgnev tabel on ülevaatlik pilt sellest, millisel hulgal Lihulast kirjutati. Kui paberväljaannete põhjal oli 3. sept – 17. sept Eesti Päevalehes rohkem Lihula teemal kirjutatud artikleid, siis *online-versioonides* on asi vastupidine, kuna Postimees on aktiivsem *online* uudiste edastaja.

Periood	Eesti Päevaleht	Postimees
1. jaan-2. sept	34	39
3. sept-17. sept	76	90
18. sept-31. sept	19	32
1. okt – 31. okt	25	26
1. nov – 31. nov	12	20
1. dets – 31. dets	22	31
1. jaan – 31. jaan	12	21
1. veebr – 29. veebr	7	8
1. märts – 31. märts	8	9
1. aprill – 31. aprill	5	6

Tabel 1. Eesti Päevaleht *online* vs Postimees *online* (otsitavaks märksõnaks “Lihula”)

Sellest tabelist on selgelt näha, kuidas Lihula oli enne monumendiskandaali täielikult päevalehtede huviorbiidist väljas. Kaheksa kuu jooksul (1. jaan – 2. sept) andis otsing “Lihula” tulemuseks vaid 34 artiklit Eesti Päevalehes ja 39 Postimehes. See on rohkem kui poole vähem, kui septembris kahe nädalaga. Vabariiklike lehtede

uudistesse on sellisel väikesel kohal nagu Lihula aga üldjuhul raske pääseda – selleks peab midagi erakordset ja uudisväärtuslikku juhtuma, nagu 2. septembril juhtus.

Teine aktiivne meediakajastuse laine tuli detsembris ning sealt edasi on näha selget langust. Detsembris oli meediahuvi suurenemise põhjuseks kindlasti Juhan Partsi visiit Lihulasse, mis omakorda uue skandaali tekitas.

Üleriikliku avaliku arvamuse kirjeldamisel kasutan teiste üliõpilaste “Avaliku arvamuse” kursuse raames Lihula teemal kirjutatud töösid. Kadri Kaljuvee ja Marilin Tappo (2004) tööst võib lugeda, et Lihula ausamba teema esines omavahelistes jutuajamistes nii poliitilise, kultuurilise kui ka ajaloolise käsitlusena. Üldisemalt rääkides aga leidis antud teema avalikkuse poolt eelkõige ikkagi kriitikat ja negatiivset vastukaja. Siinkohal mängib nende meelest kindlasti väga olulist rolli see, et Eesti Politsei ei suutnud tekkinud olukorda lahendada rahulikult ja vägivallata. Avalikkuses aga kerkis antud teema puhul üles ka kartus Euroopa Liidu kriitika ees, sest Eesti avalikkus üritas Euroopa Liidule võimalikult positiivsena ja enesekindlana paista. Nagu erakordsed sündmused ikka, nii suutis ka Lihula kriis nende sõnutsi tekitada ühiskonnas laiemat arutlust, mis hõlmas sõjamonumente ning nende üleüldist sobivust ning samuti ka valmisolematust ja ebakindlust eriolukordades.

Värvikalt ja ilukirjanduslikult on Lihula monumendiga seotud avalikku arvamust kirjeldanud Hele-Riin Pähn ja Heleri Vislap (2004), kes toovad paralleele vihaleatud kassiga, et Lihula sündmused on rahva nii üles keeranud nagu vihaleatud kassi, kelle saba ja karvad asjata turri ei tõuse. Teadaolevalt ei maksa vihast kassi uuesti torkima minna, tuleb lasta tal maha rahuneda ja hiljem sama moodust kasutamata pehmemalt läheneda. Oma töö lõpuosas viitavad nad ka üleskõetud patriotismitunde, mis ei taha kuidagi jahtuda.

Erinevuse meediakajastuse ja sõpradega räägitu vahel toovad välja Peeter Kuimet ja Uko Urb (2004: 5): “Kui Lihula sündmustele järgnenud kuu jooksul ei möödunud Postimehes peaaegu päevagi, kui mõnes avaldatud lugejakirjas ei oleks meenutatud Lihula mälestussamba ja üleüldse teise maailmasõjaga seotut, siis meie sõpruskonnas räägiti Lihulast erakordselt vähe isegi samba mahavõtmisele järgnenud päevadel. Põhjus seisneb meie arvates osaliselt selles, et sündmus oli sedavõrd ootamatu ja ehmatav ning oli lihtsalt raske mingit seisukohta võtta. Lihula mälestusmärk oli erinevaid inimesi ühendavaks teemaks. Nii Postimehe, Eesti Päevalehe, eriti aga uudisteportaali delfi.ee kommentaarikeskustes leidsid kõik sellel perioodil [skandaali esimesel nädalal] Lihulat ja valitsust käsitlevad uudised elavat kommenteerimist,

millede sisu oli valdavalt osas väga positiivselt meelestatud Lihula ausamba ja sealsete “kangelaste” suhtes, eriti negatiivselt aga politsei, valitsuse ja kõikide kabinetiliikmete suhtes.”

Rahva toetuse languse kohta on ette näidata Emori septembris läbi viidud uurimus (Riigiseire – valitsus ja Euroopa Liit. September 2004, Emor) , millele juba veidi ka töö sissejuhatuses viitasin. Lisaks sellele, et 40%-le meenus septembri kuu olulisematest sündmustest just Lihula ausambaga seonduv, tuli Emori uurimuse põhjal välja ka muid olulisi tendentse. Teiseks dimensiooniks oli Lihula sündmuste ideoloogiline taust. Nimelt oli septembris muutunud toetus valitsusele vastavalt rahvuslikule päritolule. Muulaste seas oli toetus tõusnud Partsi valitsemisaja kõrgemaile tasemele: 5.6-ni. Samas eestlased suhtusid valitsuse Lihula kriisi lahendamisse vägagi kriitiliselt: keskmine toetus oli langenud 4,83 pallini.

Kolmas ja viimane oluline aspekt oli see, et toetuse muutus erines ka regionaalselt. Ainuke regioon, kus toetus järsult tõusis, oli suure muulaste kontsentratsiooniga Ida-Virumaa. Seevastu Lääne-Eestis ehk siis mainitud sündmuse toimumispaigas oli toetus valitsusele langenud eriti madalale. Lääne-Eesti, täpsemalt Lihula inimeste arvamus ja hoiak konkreetse juhtumi suhtes on ka minu töö keskpunktiks. Samas toovad Salmon ja Glasser (1995) välja, et avaliku arvamuse uuringud toimivad nagu meedia – need “toodavad” alati arvamust, tegelikult nimetavad autorid avaliku arvamuse küsitlusi koguni teiste arvamuste hukuks. Inimestel, kes (anonüümselt) küsitlustele vastavad, on kergem ja mugavam omaks võtta stereotüüpe, kui enda vastust formuleerida.

Antud sündmuste kontekstis on oluline üles lugeda ka need alateemad, mis avalikkuse arutelusse jõudsid. Kerstin Peterson ja Merle Külv (2004) töid välja, et erinevates gruppides leidsid “kajastust” järgmised alateemad:

- Otsusetegemine, demokraatlikkus
- Valitsuse pädevus
- Vandalism
- Iseseisvusvõitlus ja selle eitamine
- Ausammaste temaatika (monumentide püstitamise õigus ja vajadus)
- Rahva huvidega arvestamine
- Mõju välispoliitikale
- Juhan Parts.

Just see alateemade paljus on peamiseks takistuseks, miks ei arenenud sellist selget ja argumenteeritud avalikku arvamust. Nagu eelnevas töös mainitud, kasutan ma avaliku arvamuse kujunemise iseloomustamiseks Marju Lauristini (1988) välja pakutud etappe (nende täpsem iseloomustus lk. 10). Kui otsida esimesi sarnasusi Lihula sündmuste ja Lauristini kirjeldatud fosforiidiküsimuse vahel, siis ka Lihula puhul kehtib väide, et avaliku arvamuse areng on pikemat aega püsinud lõppfaasis ilma lõplikku lahendust leidmata. Selle töö kirjutamise jooksul need sündmused päris kindlasti seda lõplikku lahendust ka ei leia.

Lihula puhul võib eeleapiks lugeda monumendi avamise ja monumendi mahavõtmise vahelise perioodi (20.08.2004-02.09.2004) ja ehk ka monumendi avamisele eelnenud päevi. See oli periood, kus teema oli n-ö avalikkuse eest veel suhteliselt peidus, valitsus arutas monumendi sobivust/sobimatust Lihula surnuaeda, kuid meediakajastus oli väheaktiivne ning seega ei pälvinud see probleem ka laiemat tähelepanu.

Mis esimesse etappi puutub, siis Lihula puhul toimus avaliku tähelepanu järsk tõus kindlasti enne, kui avalikkuse teadlikuma osa sekkumine. Lihula juhtumi (mälestusmärgi mahavõtmine) kujunes *public agendaks* niipea, kui televiisoris ilmus Peeter Võsa lugu nuiade ja kilpidega politseinikest ja relvastamata rahvamassis õhtuhämaruses rüselemas. Riiklike on institutsioonidel hea (või mingisugunegi) maine kiire kaduma. Kui seda võimendab veel taoline visuaalne tunnistus televaatajale, siis on hukkamõist kiire tulema. Niisiis olid Eesti päevalehed justkui kohustatud seda teemat käsitlema (Sander & Sõerunurk 2004).

Teist ja kolmandat etappi ehk siis kristalliseerumist ja polariseerumist ei ole minu meelest Lihula sündmuste puhul võimalik nii selgelt ja üheselt eristada. Kohati toimus polariseerumine enne kui kristalliseerumine, kuna selgete seisukohtade väljakujunemine võttis kauem aega kui erinevate pooluste tekkimine.

Ka neljanda etapi puhul on küsitav, kas neljas etapp toimus tõesti neljandana. Kogu avalik arutelu, mis seoses Lihula skandaaliga päevakorda tõusis, oli niivõrd impulsiivne ning surve valitsusele kui ka näiteks Eesti Politseile oli väga tugev alates esimesest-teisest päevast.

Viimasesse etappi, mille vältel peaks teoks saama otsuste vastuvõtmine, pole Lihula ausambaga seotud avalik arvamus veel jõudnud. Mingit konkreetset otsust ei ole vastu võetud ega ühest lahendust leitud, rääkimata siis kontrollist vastuvõetud otsuste

täitmise üle. Siiani kestab inimeste ülekuulamine, et selgitada, kelle visatud kivi tabas kraanajuhti ja keda vastutusele võtta.

1.5 Uurimisküsimused

- Kui intensiivselt ja kuidas meedia skandaali kajastas?
- Kas on oluline vahe *Eesti Päevalehe* ja *Postimehe* meediakajastusel?
- Kuidas erineb neist kohalik leht *Lääne Elu*?
- Milline on see skeem, kuidas avalik arvamus kujunes ning mis staadiumisse edasi liikus?
- Kuidas meedia ja inimeste hinnangud aja jooksul muutusid?
- Kas on olulisi erinevusi nädal ja 2 nädalat peale juhtunut tehtud intervjuude vahel?
- Erinevused kohaliku ja üldise meediakajastuse ning lokaalse ja riikliku avaliku arvamuse vahel?
- Võrrelda meedia sisuanalüüsi ja inimeste suhtumist/hoiakuid/sõnastust, mis nad juhtunu kohta kasutavad.

2. Uurimismetoodika

Oma bakalaureusetöös kasutan peamiselt kahte meetodit: intervjuusid ja meedia sisuanalüüsi. Intervjuude kohta nii palju, et vahet tuleb teha lühiintervjuudel, mida on 30 ja süvaintervjuudel, mida on 8. Viimased moodustasid minu seminaritöö algallika ning nende kohta saab pikemalt lugeda sealt, kus ma tegin intervjuude põhjaliku kvalitatiivse analüüsi.

Lühiintervjuud viisin läbi 11. septembril 2005 ehk siis nädal pärast juhtunut, mil polnud täpset teemat ega juhendajat – seetõttu küsitlesin suvalisi inimesi, kes mulle Lihula peal ette juhtusid ning lähtusin küllaltki juhuslikest küsimustest.

Nädal aega hiljem oli mul juba konkreetsem küsitluskava (vaata LISA 9) ning eesmärgiks oli teha vähem intervjuusid, kuid põhjalikumalt ja läbimõeldumalt.

Intervjueeritavate valimisel lähtusin lisaks asjaolule, et tegemist oleks kohaliku inimesega, soolisest ja vanuselisest aspektist ning lisaks oli oluline ka see, kas inimene oli isiklikult monumendi mahavõtmise juures olnud või mitte. Kokku intervjueerisin kaheksat inimest. Monumendi mahavõtmise juures olid isiklikult kohal olnud pooled vastajatest, nii et vahetu ja vahendatud kogemustega inimesi oli intervjueeritavate hulgas võrdselt. Järgnevalt toongi kokkuvõtliku tabeli intervjueeritavaid iseloomustavate tunnuste kohta.

	Vanus	2. septembril ise kohal	Haridus	Tegevusala/amet
Raine	30	+	keskeri	müüja
Aive	24	+	keskeri	müüja
Nansi	51	-	kõrg	Lihula vallasekretär
Lehti	71	-	keskeri	pensionär
Aivar	52	-	keskeri	kodune
Margus	43	-	keskeri	FIE
Joonas	20	+	keskeri	ehitaja
Tanel	28	+	kesk	transporttöoline

Tabel 2. Intervjueeritavaid iseloomustavad tunnused

Intervjuud viisin läbi ajavahemikul 17.-18. september. Selleks hetkeks oli monumendi mahavõtmisest möödunud kaks nädalat. Intervjuude läbiviimine kulges üldjuhul

takistusteta, kuigi aeg-ajalt andis tugevalt tunda see, et juhtunust oli juba nii kaua aega möödas. Esiteks oleks kaks nädalat varem inimesed sellest kõigest palju parema meelega rääkinud, sest intervjuude ajaks olid inimesed juba sellest kärast väsinud. See üldine tüdimus tuli välja juba nendes esimestes lühiintervjuudes, kus teema oli olnud aktuaalne vaid nädala. Teiseks oleksin saanud palju värskema ja vahetuma materjali, kuid mis veel olulisem – inimesed poleks oma vastustes olnud nii palju meediat mõjutatud. Kohati ilmes tendents, et end peeti antud teemal ebapädevaks vaid sel põhjusel, et vastaja polnud viimaste uudistega kursis ja kartis midagi sõna otseses mõttes valesti öelda. Samas on see minu seisukohalt hea materjal, mida uurida, kui hakkab võrdlema meediakajastust ja intervjuusid.

Kindlasti annaks kõige adekvaatsema pildi kõigis suuremates eestikeelsetes väljaannetes avaldatud artiklite analüüsimine, kuid antud töö maht sellist uurimust läbi viia ei võimalda. Nõnda olen sihilikult valinud *Postimehe* ja *Eesti Päevalehe* kui oma iseloomult küllalt sarnased väljaanded ning *Lääne Elu*, mille kaasamine on tingitud antud sündmuse asukohast, sest püüan selgitada, milliseid hoiakuid ning tendentse kohalik maakonnaleht edastas. Kuna vaatluse alt jäävad välja nii raadio kui televisioon ja ka ajalehtede *online* versioonid – internetist saadud andmeid kasutan vaid meediakajastuse üldpildi andmiseks, siis kindlasti ei võimalda tulemused teha põhjanevaid üldistusi ja järeldusi. Seda enam, et McQuail (2003) väidab omalt poolt, et kontentanalüüs ei sobi sisu varjatud tähenduse väljatoomiseks. Kontentanalüüs pole sageli just kuigi usaldusväärne ka subjektiivsete indikaatorite kasutamise tõttu. Mitte objektiivne ja teatav mitmetähenduslikkus esineb McQuaili (2003) sõnutsi katsete puhul uurida tekstis esindatud väärtusi, stiile ja tõlgendusskeeme ning just see suhtumise ja hoiakute aspekt on see, mille puhul ka mina veidi hätta jäin ning kus esines teatavat mitmetähenduslikkust.

Küll aga on antud meetod tulemuslik tekstide klassifitseerimisel, mõju määratlemisel, erinevate kanalite või perioodide võrdlemisel, samuti sisu ja tegelikkuse võrdlemisel. Minu töös on esikohal just see erinevate kanalite ja perioodide võrdlemise aspekt.

Analüüsiühikuteks on pealkirjad, fotod ja fotoallkirjad. Üldkogumi moodustavad kõik Lihula sündmuse puudutavad (sellest tulenevalt ka monumente, vandaale, valitsust jm puudutavad) pealkirjad ja fotod, mis on ilmunud *Eesti Päevalehes*, *Postimehes* ja *Lääne Elus* vahemikus 3. september 2005 kuni 17. september 2005. Siinkohal on oluline märkida, et esialgu oli mul plaanis analüüsida vaid artiklite sisu ja pealkirjad ning fotod päris välja jätta. Artikleid kodeerima asudes panin aga tähele, et

kodeerimisjuhend ei tööta eriti usaldusväärset, kuna artikkel sisaldas endas nii palju erinevaid aspekte, kirjeldusi vms. Kuna mu töö eesmärk on anda ülevaade meediakajastusest ning seejärel ka sellest, kuidas meediakajastus inimeste arvamusi mõjutab, siia osutus mõttekamaks võtta lähema vaatluse alla hoopis pealkirjad, fotod ja fotoallkirjad, kuna uuringud näitavad, et enamik inimesi loebki lehti just sedasi, et heidab pilgu pealkirjale ja fotole. Muidugi annaks adekvaatsema pildi pealkirjade ja lugude omavaheline võrdlus, et kui palju tasakaalustatum on artikkel vms, kuid kuna mu töö ei keskendu üksnes meediakajastuse analüüsile, vaid kesksel osal on siiski intervjuud, siis jääbki meediakajastuse ülevaade selliseks pisut ülevaatlikumaks ning pealiskaudsemaks ning artiklite sisuanalüüsi ma tegema ei hakka.

Lähtudes pealkirjade ja fotode/fotoallkirjade erinevast iseloomust, koostas in kaks erinevat kodeerimisjuhendit (vt ka LISA 4 ja LISA 6). Pealkirjade kodeerimistabelis on lisaks eraldi lahter foto olemasolu kohta. Nummerdas in fotod järjest in, et saab võrrelda näiteks konkreetse pealkirja ja sellele vastavate fotode iseloomu, kuigi need tunnused asuvad eraldi tabelites. Mõlemas juhendis on kuus kategooriat, mis selgitavad suhtumisi – sambasse, Partsi/valitsusse tegevusse, politsei tegevusse, Madissoni, kohalike käitumisse, vandalismi. Samas tunnistan, et just need hoiakute lahtrid kippusid tühjaks jääma, kuna pealkirjad ja fotod/fotoallkirjad on esitatud siiski küllalt lühidalt ning lihtsalt sedasi, et nad pilku tõmbaksid – see ongi ajakirjanduse kommertsialiseerumine ning müügiedule suunatud sisu, mis aga minu analüüsi seisukohalt oli mitte midagi ütlev. Sama oli üldjuhul ka viimase kategooriaga “Mida oodatakse valitsuselt?” – ka see rida jäi väga hõredaks. Pealkirjade puhul analüüsis in lisaks faktilistele tunnustele – kuupäev, leht, žanr, asukoht lehes, loo autor – ka pealkirja emotsionaalset iseloomu, tegelasi või teemat ning kõneisikuid.

Fotode/fotoallkirjade puhul uuris in lisaks eelpoolmainitud suhtumistele ka foto asukohta, suurust, kvaliteeti (s.t kas värviline või must-valge), fotol kujutatut, fotoallkirja iseloomu, fotoallkirja peategelast ja kõneisikuid.

Just see autori kategooria näitab minu töö seisukohast väga palju – nimelt seda, kes ja kui aktiivselt antud sündmuste kontekstis sõna on võtnud. Lähtudes uurimisküsimustest saan lisaks nende kodeerimistabelite põhjal täpse meediakajastuse aktiivsuse tabeli; teemade loetelu, mis nende sündmustega seoses esile kerkisid; kõneisikud, keda kasutati; ja lehtede omavahelise võrdluse.

Tulemuste esitamisel on väga olulisel kohal illustreerivad tabelid, mis on koostatud in, et neist saab aru ka siis, kui neid ümbritsevast tekstist eraldi vaadelda. Sellest

tulenevalt piisab põhitulemustest üldpildi saamiseks ka vaid tabelite uurimisest. Teatud juhtudel too konkreetseid pealkirju eraldi välja ning analüüsin neid ka kvalitatiivselt, kuid see ei ole omaette eesmärk. Segaduse vältimiseks olgu öeldud, et kohati kasutan sõnu “pealkiri” ja “artikkel” või “lugu” sünonüümidena. Kodeerisin küll pealkirju, mis üldjuhul (v.a siis, kui nad on vaid esikülje viide mingile loole) tähendavad sedasama mis artikkel, näiteks “pealkiri asus arvamusküljel” asemel ütlen kohati, et lugu asus arvamusküljel.

Lisadel on minu töös väga oluline koht, kuna seal on nii pealkirjade loetelud ning ka lühiintervjuude ja pikkade intervjuude transkriptsioonid, nii et kui minu analüüs jääbki pisut liialt ühekülgsesks või teatud aspektides puudulikuks, siis pakuvad lisad ka omaette huvitavat lugemist ning uurimist. Kindlasti on nendest tabelitest võimalik nii mõningaidki huvitavaid tulemusi välja noppida, millele mina oma töös erilist rõhku pole pööranud.

3. Uurimistulemused

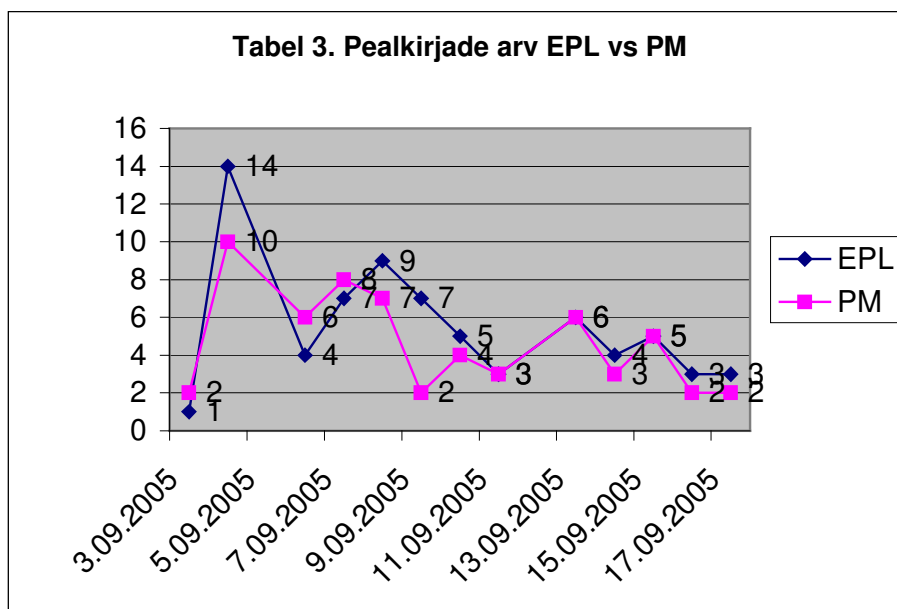
Tulemuste esitamise olen jaganud kaheks. Esiteks toon ära pealkirjade analüüsi, mis jaguneb veel omakorda kaheks alateemaks: *Eesti Päevaleht* vs *Postimees* ja *Lääne Elu*. Fotode ja fotoallkirjade analüüsil kasutan täpselt sama süsteemi, kuid lisaks üritan leida teatavaid erisusi või sarnasusi pealkirjades esinevate tendentsidega.

3.1 Pealkirjade analüüs

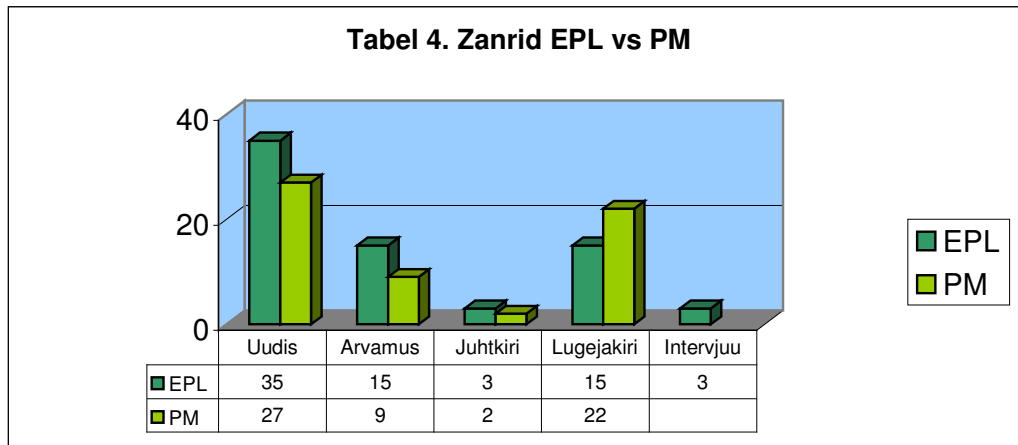
Siinkohal olgu täpsustuseks öeldud, et pealkirjade arv ei pruugi ühtida artiklite arvuga, kuna ma kodeerisin ka esileheküljel olevaid pealkirju, mis viitasid lehe keskel olevale loole. Tähelepanutõmbajatena on need kindlasti olulised ja vajavad seega ka minu töös käsitlemist. Edasine analüüs on ehitatud üles põhimõttel, et esmalt võrdlen omavahel kahte päevalehte ning teises osas võtan lähema vaatluse alla maakonnalehe ning võrdlen sealseid pealkirju tagasiulatuvalt päevalehtede omadega.

3.1.1 Eesti Päevaleht vs Postimees

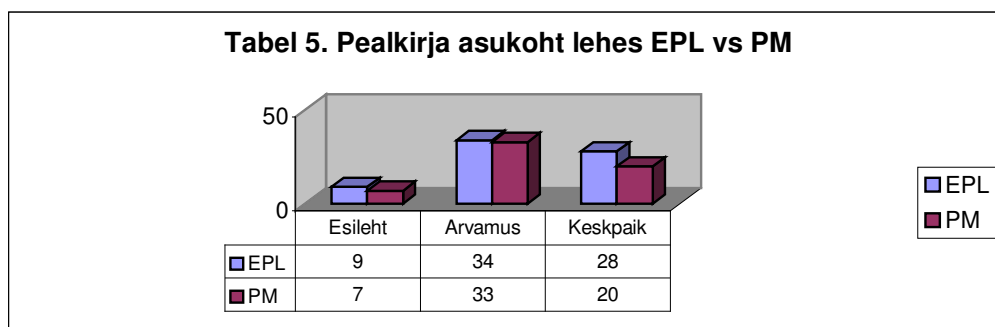
Kui võrrelda *Eesti Päevalehte* ja *Postimehe* pealkirju ja fotosid/fotoallkirju, siis esimese asjana tuletaksin veelkord meelde, et tegemist on paberväljaannetes ilmunud pealkirjade analüüsiga.

Sellest tabelist on selgelt näha, et *Eesti Päevaleht* (edaspidi EPL) alustas aktiivsemalt kui *Postimees* (edaspidi PM) ja ka artiklite pealkirjade koguarv selle perioodi vältel (3.09.2004-17.09.2004) oli EPLis suurem: vastavalt 71 ja 60. Kõige suurem lahknevus kahe lehe meediakajastuse aktiivsuse vahel esines umbes nädal peale skandaali (vaata tabelist 09.09.05), mil PMs oli vaid kaks Lihula-teemalist pealkirja, samal ajal, kui EPLis tervelt seitse.

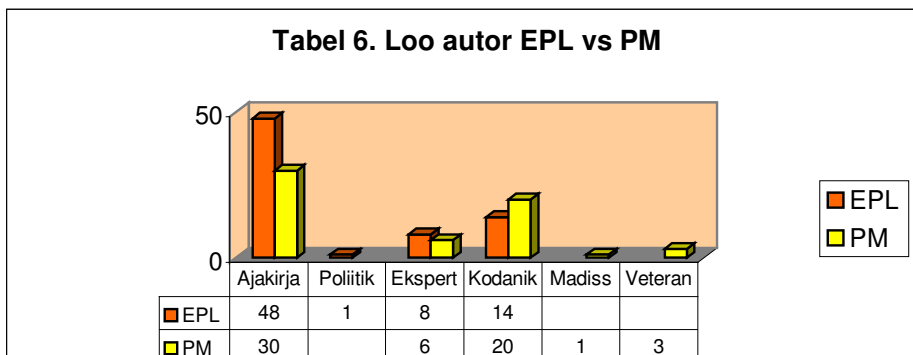

Selle žanrite tabeli juures on minu meelest kõige tähelepanuväärsem asjaolu, et PMs avaldati nii palju lugejakirju, samal ajal kui EPLis domineerisid arvamuslood. Selle kahe nädala jooksul pühendati Lihula monumendi skandaalile või sellega seotud teemale EPLis 3 ja PMs 2 juhtkirja. Intervjuu kasutamine on antud teema puhul puhtalt ELPi eripära.

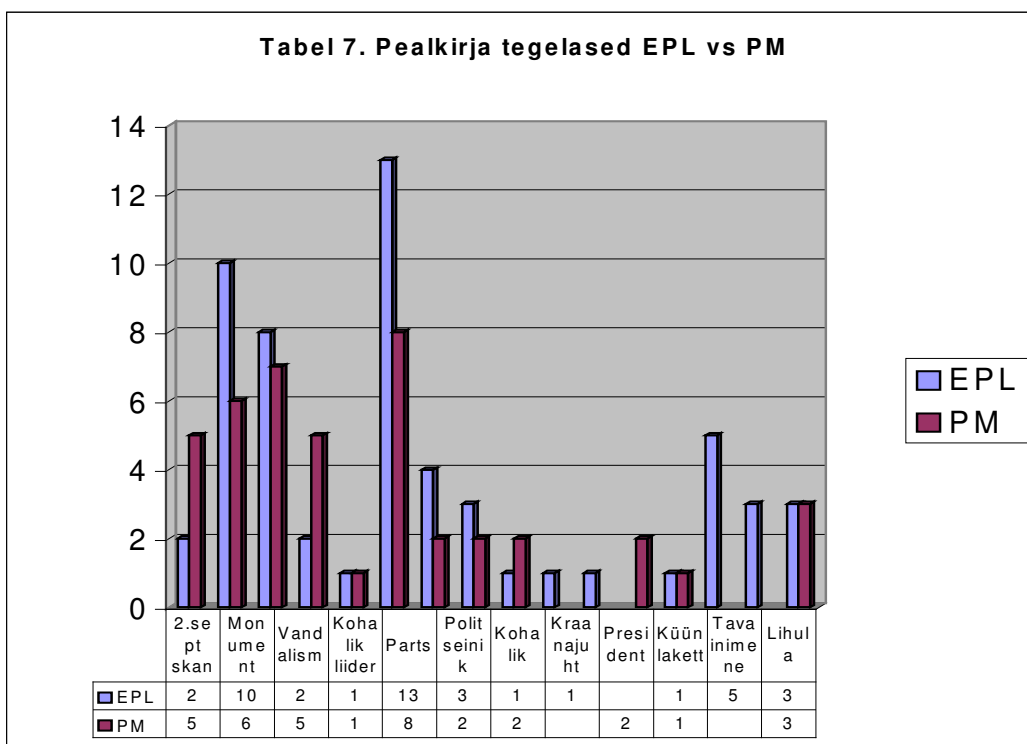

Kui eelmise tabeli puhul tuli välja, et PMs domineerisid lugejakirjad ning EPLis arvamuslood, siis konkreetsel juhul on näha, kuidas need kaks žanri tasakaalustavad teineteist, kuna paiknevad arvamusväljal ning selle tulemusel on arvamusväljal ilmunud pealkirju peaaegu võrdselt. Kõige olulisem vahe tuleb sisse lehe keskspaigas, kus EPLis oli tervelt 8 pealkirja rohkem. Samas on kõige tähelepanuväärsem sellele

vaatamata siiski esilehel asuvate pealkirjade arv – mõlema lehe puhul on kahe nädala jooksul Lihula teemadel ilmunud päris palju pealkirju, vastavalt üheksa EPLis ja seitse PMs.

See tabel näitab selgelt tendentsi, et PM kajastab laiemat arvamust ning seal saavad sõna (või siis võtavad sõna) erinevad inimesed, samal ajal, kui EPLis kirjutatakse enamik lugusid ajakirjanike endi poolt. Kõige võrdsem on eksperdi/arvamusliidri kirjutatud artiklite suhe, kodanike poolt kirjutatud lugejakirju on taas PMs rohkem. Lisaks on PMs sõna võtnud ka Madisson ise, kelle seisukohad üldiselt väga harva kajastamist leidsid, ning sõjaveteranid.

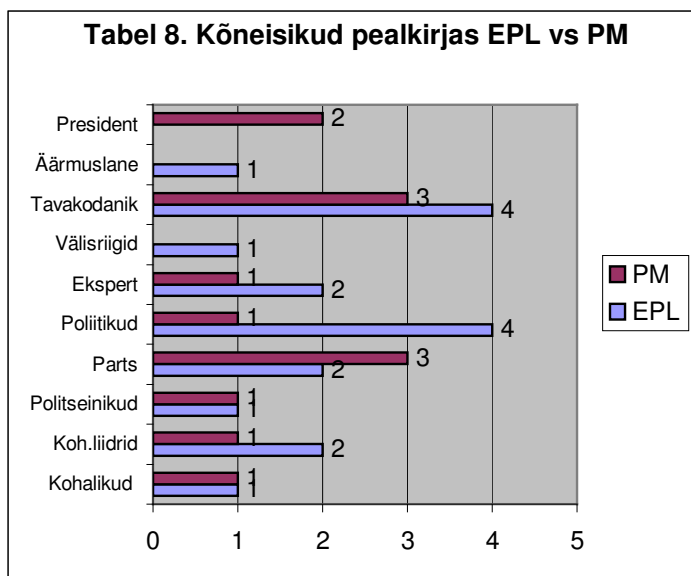

Pealkirja tegelastest või teemast rääkides peatun pikemalt vaid mõnedel aspektidel, kuna see ülevaatlik tabel annab ka iseenesest palju informatsiooni ning ma ei leia, et iga tunnuse lahtikirjutamine vajalik oleks. Mõlema lehe puhul on pealkirjade populaarseim tegelane Juhan Parts (EPL 13, PM 8) ning sellist tulemust oli ka oodata, kuna just valitsuse ja sellest tulenevalt ka valitsusjuhi tegevusest kujunes üks kesksmaid teemasid kogu skandaali jooksul. Kui pealkirja tegelaste ja teemadega edasi liikuda, siis jõuame monumendi juurde. Siin tuleb vahet teha kahel kategoorial “monument” ja “teised monumendid” – esimene tähistab seda, kui pealkirjas viidati sellele konkreetsele monumendile, mis Lihulas maha võeti ja teine tähendab monumente üldisemalt.

Kui neile n-ö esikolmikule lisada ka järjekorras järgmine ehk vandalism, siis saamegi kätte kolm keskselt teemat, mille üle kõige rohkem arutati ning mis said ka kõige suurema meediakajastuse osaliseks – need on Partsi valitsus, monumentide temaatika ja vandalism. Kui nende kõigi puhul oli EPL aktiivsemaks pooleks, siis 2. septembri sündmuste kirjeldamisele pani suuremat rõhku PM.

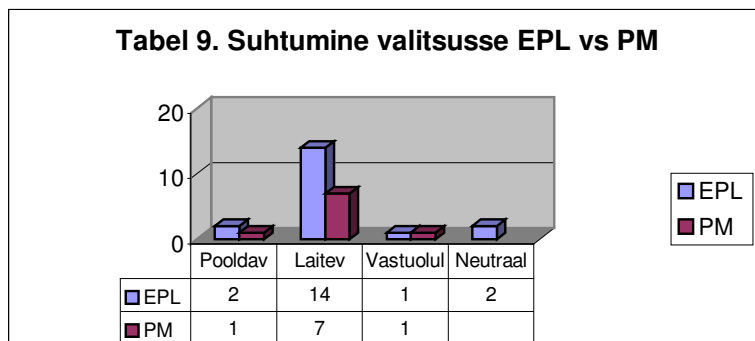
Kõige suurem erinevus kahe lehe pealkirjade teemade ja tegelaste puhul tuleb aga välja “äärmuslane” ja “tavakodanik” kategooriate puhul. Viiel korral on EPL kasutanud pealkirja tegelasena tavainimesi ja kolmel korral paremäärmuslasi, samal ajal, kui PMs on selles kohas tühi lahter. Siit järeldus, et ehk üritas EPL skandaalile kuidagi inimkeskselt läheneda.

Selliseid erinevusi, kus üks leht on teemat käsitletud ja teine mitte, võib täheldada ka kategooriate “president” ja “kraanajuht” puhul. Presidendi arvamusetõi sisse PM ja kraanajuhi nägemuse asjast EPL.

Tabelist jätsin sihilikult taas välja kategooria “puuduvad”, kuigi siinkohal on siiski ülimalt oluline märkida, et EPLis puudus viide kõneisikule 53 artiklit ja PMs 47s, nii et tegelikult on need andmed isegi olulisemad kui need, mis ma tabelis ära toonud olen. Kui vaadata pealkirjade koguarvu (EPL 71 ja PM 60) ja võrrelda seda tabelis toodud arvudega, siis näeme, et tegelikult kasutati pealkirjades kõneisikuid väga vähe. EPLi pealkirjades viidati neljal korral poliitikute ja ka tavakodanike ütlemistele. PM kasutas kolmel korral kõneisikuna Partsi ja tavakodanikke.

Hoopis huvitavamad on aga taas kategooriad, kus lehtede kõneisikud täiesti totaalselt lahku lähevad – PM kasutas kahel korral president Arnold Rüütli sõnavõtte, samal ajal puudusid sealt EPLis kasutatud äärmuslased ja välisriikide esindajad.

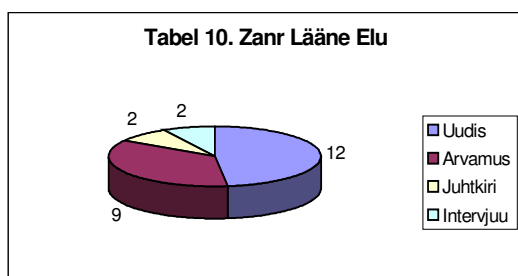

Ka sellest tabelist jätsin välja pealkirjad, kus suhtumine puudus. Neid oli EPLis 52 ja PMs 51, nii et taas väga suur hulk. Põhjus, miks ma just selle kategooria (paljudest teistest suhtumise kategooriatest) välja otsustasin tuua, on lihtne. Nimelt ei andnud teised suhtumise uurimised tulemusi ning teiseks ongi valitsusse suhtumine see, mis mulle isiklikult kõige suuremat huvi pakkus. Eesmärk oligi uurida, kas ja kuidas lehed teatud hoiakuid edastavad. Konkreetne tabel on tõestuseks, et EPLi pealkirjad (sellest tulenevalt ka lood) olid valitsuse ja/või Juhan Partsi tegemiste suhtes märksa negatiivsemalt meelestatud kui PM omad. Pooldavat suhtumist ilmnes EPLs kahel ja PMs ühel juhul, kuid üldiselt oli ülekaalus siiski eelnevalt mainitud laitev suhtumine. Selles tulenevalt ei ole midagi imestada, et avaliku arvamuse küsitluste tulemused valitsuse toetuse järsku langust näitasid. Need ongi just need “raamid”, mis meedia meile ette annab ning mida me teadlikult või alateadlikult järgimine ning pika peale omaks võtame ning hiljem ise väljendama hakkame.

3.1.2 Lääne Elu

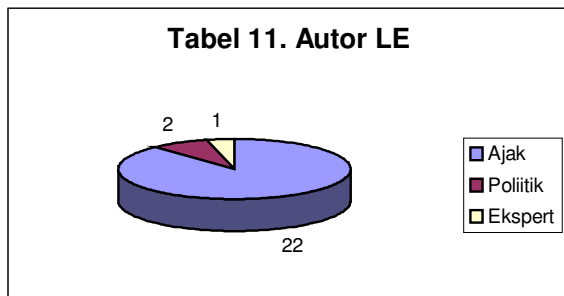
Lääne Elu (edaspidi LE) pealkirjade ja fotode/fotoallkirjade analüüsis tuginen samuti suuresti illustreerivatele tabelitele, kuna need aitavad mul teksti liigendada ning arusaadavamas keeles esitada.

Arvuliselt oli LEs vaadeldava perioodi (03.09.2004-17.09.2004) vältel 25 pealkirja, mis viitasid otseselt või kaudselt Lihula sündmustele. Siia kõrvale olgu meeldetuletuseks toodud ka päevalehtede pealkirjade arvud – EPL 71 ja PM 60. Arvestades seda, et LE on maakonnaleht, mis ilmub kolm korda nädalas ehk siis täpselt poole harvem kui päevalehed, ei olegi see pealkirjade arv väga väike, vaid täiesti arvestatav. Siiski pole antud sündmuste puhul esmatähtis mitte pealkirjade hulk, vaid vorm ja sisu.

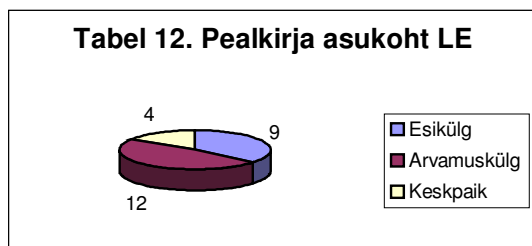

LEs nagu ka päevalehtedes on Lihula sündmuste puhul ülekaalus uudised, millest ei jää palju maha arvamused. Arvestades seda, et konkreetse perioodi (s.o kahe nädala) vältel ilmus kokku kuus lehenumbrit, siis on kaks juhtkirja samuti päris palju. Neil juhtkirjadel peatun veidike pikemalt, kuna minu meelest demonstreerivad need toimetuse poolt koostatud kirjutised LE üldist hoiakut isegi paremini kui pealkirjade sisuanalüüs. Esimene juhtkiri “Diktatuuri sünd” ilmus 4. septembril 2004 ning ainuüksi see pealkiri peaks iseenda eest rääkima, kuid tsiteeriksin siiski ka mõnda minu meelest olulisemat lauset: “Neljapäeva öösel Lihulas sai selgeks, et valitsust enam usaldada ei saa, saab vaid karta. /---/ Riigikogul tuleb kohe see valitsus tagasi kutsuda ja asendada valitsusega, kes oskab üheksa korda mõõta, enne kui lõikama asub”. Juba järgmisest LE numbrist (07.09.2004) leiame teise juhtkirja “Õpivõimeta”, kus kirjutatakse, et Parts pole vastanud peamisele küsimusele: miks valitsus mälestusmärgi nii räpakalt maha võttis ja mida on ette võetud, et sellised asjad ei korduks. Juhtkiri lõppeb väitega: “Seega näib, et valitsus pole suuteline oma vigu

tunnistama ega neist õppima. Lääne Elu peab sellist valitsust Eestile ohtlikuks”. Siit järeldus, mis ka hilisemas analüüsis tõestust leiab: Lääne Elu oli meelestatud valitsuse vastaselt ning edastas peamiselt ka samas noodis kirjutisi.

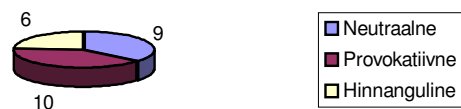

Edasi autorite juurde liikudes on selgelt näha, et ülekaalus on ajakirjanike/toimetuse enda kirjutatud lood. Minu meelest on kõige tähelepanuväärsem see, et selle kahe nädala jooksul ei ilmunud LEs ühtegi Lihula teemal kirjutatud lugejakirja. Just see on kõige suurem erinevus päevalehtede ja maakonnalehe vahel – esimesed andsid lugejakirjadele leheruumi rohkem kui tavaliselt, eriti kehtib see PM puhul. Samas on arvamslugudel LEs suur osakaal, täpselt nagu ka PMs ning EPLis.

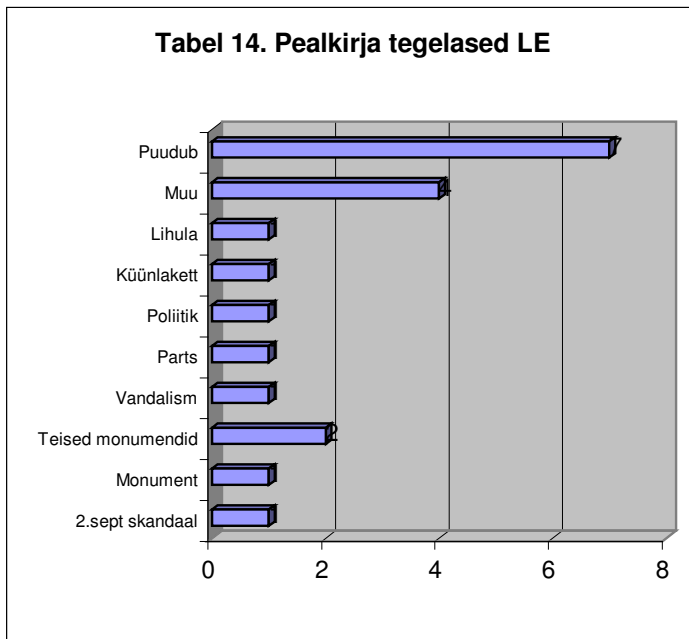
Kui EPLis võis Lihula-teemalisi või selle teemaga seotud pealkirju leida esiküljelt üheksal korral ning PMs seitsmel korral, siis selles kategoorias on LE nendega täiesti võrdne. Vaatamata sellele, et pealkirjade koguarv oli rohkem kui kaks korda väiksem, näitab esiküljel asuvate pealkirjade suur hulk minu meelest eelkõige seda, kui oluline see sündmus lokaalsel tasandil ikkagi oli. Üllatavalt vähe oli lehe keskpaigas asuvaid, n-ö tavalisi lugusid. 48% (25st 12) kogu lugudest asusid arvamusküljel, EPLis oli vastav % 47 (71st 34) ja PM 55% (60st 33).

Tabel 13. Pealkirja emotsionaalne iseloom LE

Siingi on päevalehed ja LE küllalt sarnased, kuna provokatiivsus ja skandaalsus on asjad, mis müüvad. Samas ei saa seda väga ette heita, kuna nagu eelnevas töös korduvalt märgitud, suures osas oli tegemist arvamusedega, millele on kallutatud ning teatud hoiakute/suhtumiste väljendamine täiesti lubatud. Hinnanguliseks lugesin neid pealkirju, kus esitati otseselt hinnang kellelegi/millelegi, näiteks “Monumendid pole ju süüdi” vms.

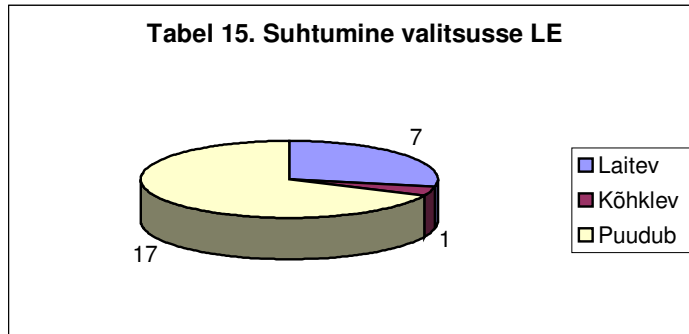
Tabel 14. Pealkirja tegelased LE

Selle tegelaste ja teemade tabeli juures ei pidanud ma eraldi tulemustabeli väljatoomist vajalikuks. Juhin tähelepanu viimasele reale ehk siis arvudele, mitu korda ühele või teisele teemale viidatud on. Enamikke neist on kasutatud vaid ühel korral. Ülekaalukalt juhivad kategooriad “muu” ja “puudub”. Viimase alla lugesin muuhulgas sellised pealkirjad nagu: “Vaja on tõde”, “Käpardlikkuse viljad” jm, kus oli konkreetset tegelast või teemat keeruline määrata.

Päevalehtedega võrreldes on poliitikuid (s.h Partsi) pealkirjades väga vähe kasutatud. Samas monumendi ja ka teiste monumentide kajastamise suhe oli enam-vähem võrdne EPLi ja PMga.

Kõneisikute tabeli äratoomist ei pidanud ma vajalikuks, kuna 21 pealkirja puhul kõneisikud puudusid. Kahel korral oli kasutatud politseinikke, ühel korral Partsi ja ühel korral mõnda muud poliitikut.

Valitsusse suhtumine on taas selline alapunkt, kus enamike pealkirjade puhul ei olnud võimalik valitsusse suhtumist välja lugeda. Siiski on 7 pealkirja, kust võis välja lugeda laitvat suhtumist ning protsentuaalselt teeb see koguhulgast siiski päris palju, tervelt 28% ehk peaaegu kolmandiku. Siinkohal olgu toodud mõned näited: “Diktatuuri sünd”, “Valitsus saatis Lihula vastu politsei” jne. Tõsi, enamik neist pealkirjadest asus arvamusküljel, kus selline hinnanguline või negatiivse alatooniga suhtumine on lubatud.

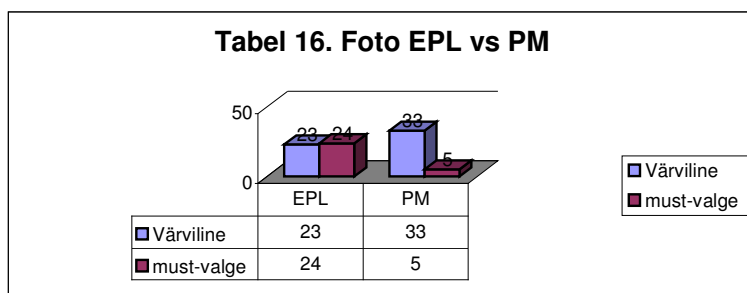
Taas päevalehtedega paralleele tõmmates võib tõdeda, et EPLis oli valitsust laitvaid pealkirju 19% ja PMs 12%, nii et maakonnaleht oli Lihula sündmuste tagajärjel valitsuse ja valitsuse tegemiste suhtes tunduvalt negatiivsemalt meelestatud.

3.2 Fotode/fotoallkirjade analüüs

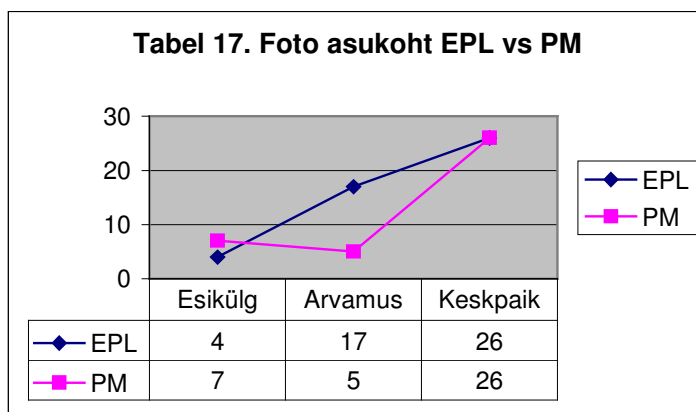
Selle alateema juures kasutan taas värvilisi tulpdiagramme, aga ka teksti sees arvulise statistika esitamist, et teksti mitte liialt illustreeriva materjaliga koormata. Süsteem on sama, mis pealkirjade puhul, see tähendab, et esmalt võrdlen omavahel kahte päevalehte ning seejärel tuleb eraldi vaatluse alla Lääne Elu ning sealsete fotode/fotoallkirjade võrdlus EPLi ja PM omadega. Kohati viitan tagasiulatuvalt ka

pealkirjade analüüsile, seda juhul, kui esineb olulisi erinevusi või vastuolusid pealkirja ja foto/fotoallkirja vahel.

3.2.1 Eesti Päevaleht vs Postimees

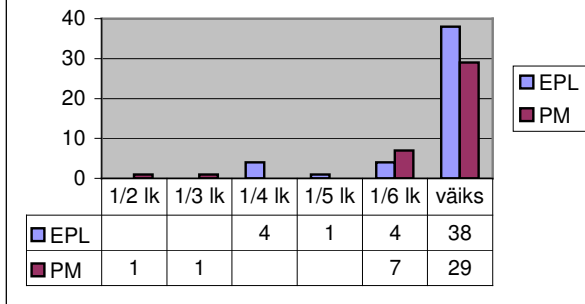

Kokku ilmus selle vaadeldava perioodi jooksul EPLis 47 fotot ning PMs 38 fotot. Kõige suurem erinevus on fotode kvaliteedi vahel – EPLis oli värvilisi fotosid 49%, kuid PMs tervelt 87% fotode koguhulgast. Siit tulenevalt võib väita, et PM panustas pildimaterjalile märksa rohkem, kuigi fotode ja pealkirjade suhe oli peaaegu võrdne EPLis 47:71 (66%) ja PMs 38:60 (63%).

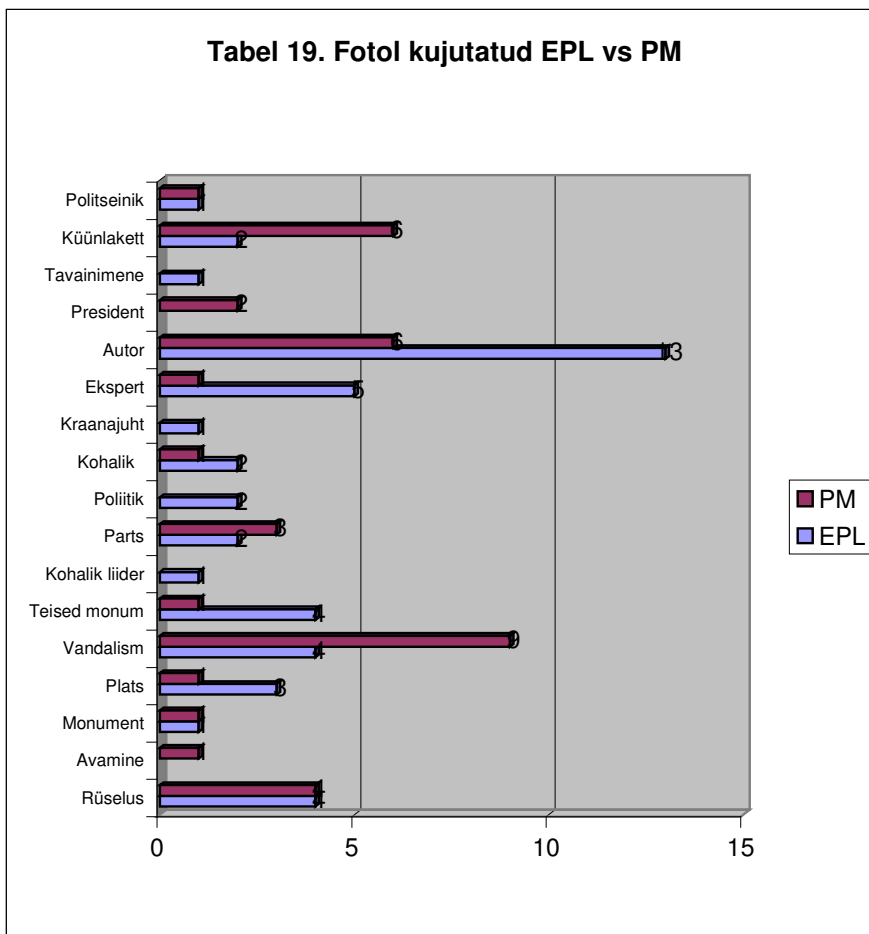
Eelmise tabeli kommentaariks olgu veel lisatud see, et EPLi fotode koguhulka tõstab suuresti see, et lehes on kombeks arvamusloo kõrval autori väike pilt avaldada. Praegusest joonisest tuleb see asjaolu selgelt välja, kuna näeme, kui palju fotosid asus EPLi arvamusküljel, samal ajal kui PM esiküljel oli fotosid peaaegu poole rohkem kui EPLis. See tõestab veelkord, et PM panustas fotodele oluliselt rohkem kui EPL.

Tabel 18. Fotode suurus EPL vs PM

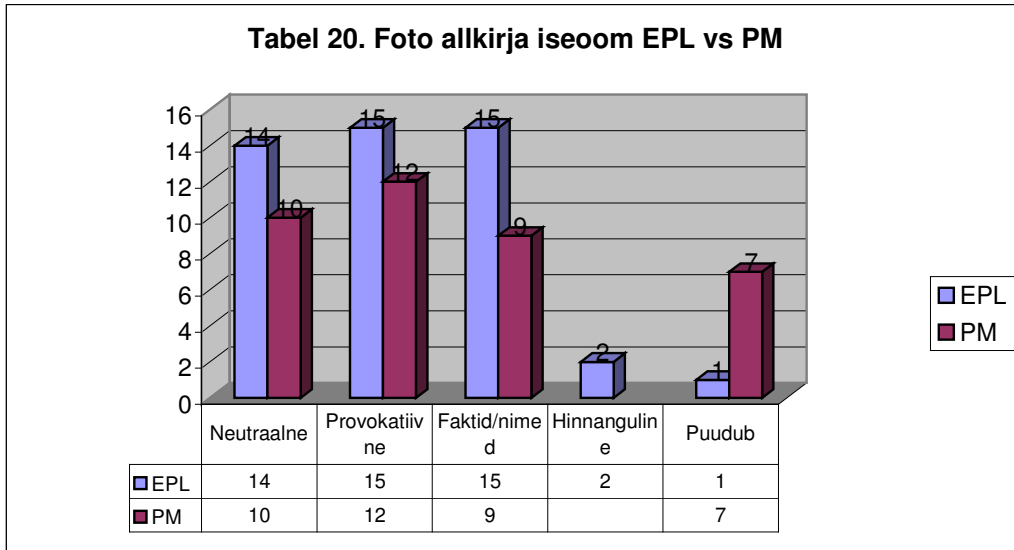
Fotode suuruse visuaalne võrdlus näitab, et PM eraldas muuhulgas fotode jaoks korraka ka rohkem leheruumi. Siit on selgelt näha, kuidas PM avaldas pigem vähem, kuid suuremaid fotosid.

Tabel 19. Fotol kujutatud EPL vs PM

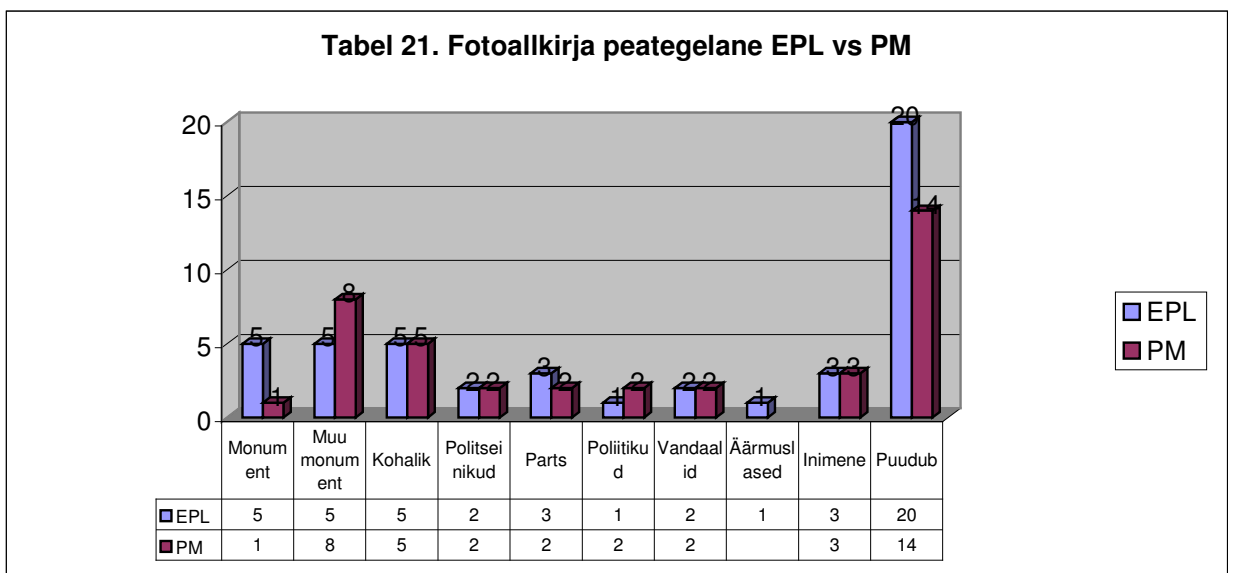

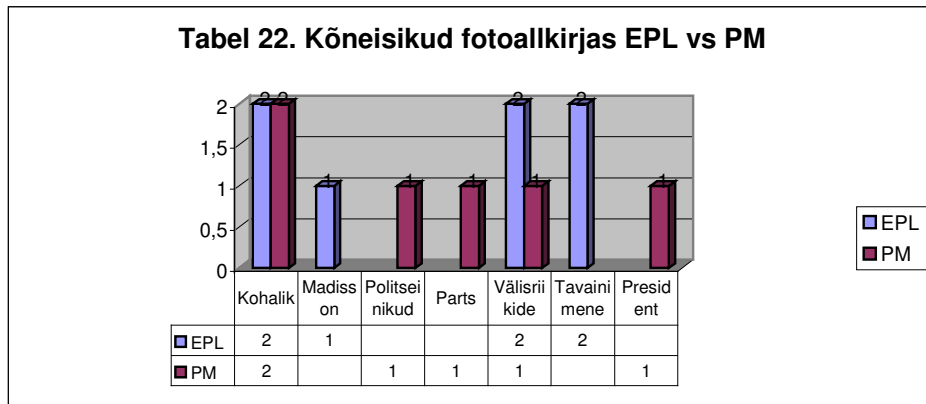
Antud tabeli puhul polegi täpsed numbrid nii olulised, tähtis on just see visuaalne pilt, mida fotodel kujutati ja kui palju see kahe päevalehe lõikes erines. Taas leiab kinnitust fakt, et EPL kasutas fotodel väga sageli loo autorit, sama kehtib ka kategooria “ekspert” suhtes. Väga suured erinevused tulevad sisse selliste teemade juures nagu “küünlakett” ja “vandalism”, mille kohta PM avaldas tunduvalt rohkem fotosid kui EPL, mis omakorda edastas pildimaterjali pigem poliitikute ja teiste monumentide

PMs oli ilma fotoallkirjata fotosid tunduvalt rohkem kui EPLis. Ülejäänud tulpade puhul on küll pidevalt väike vahe sees, kuid arvestades fotode koguarvu, on kaks päevalehte edastanud suhteliselt sarnase loomuga fotoallkirju.

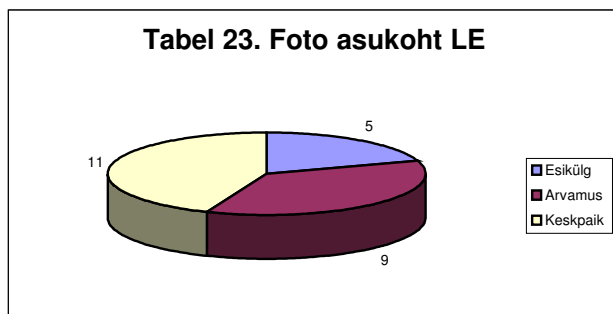

Erinevalt pealkirjadest, kus tegelasi esines palju rohkem, on fotoallkirjad tunduvalt üldsõnalisemad, kus peategelast või teemat ei olnud nii kerge eristada. Mõlemad päevalehed on fotoallkirjades võrdselt kolm korda kirjutanud kohalikest inimestest, võrdne seis on ka politseinike (2), vandaalide (2) ja tavainimeste (3) kajastamisel. Kaks kõige suuremat erinevust on need, et EPL viitas fotoallkirjas rohkem sellele konkreetsele Lihula monumendile (5), kuid PM kirjutas pigem muudest monumentidest (8).

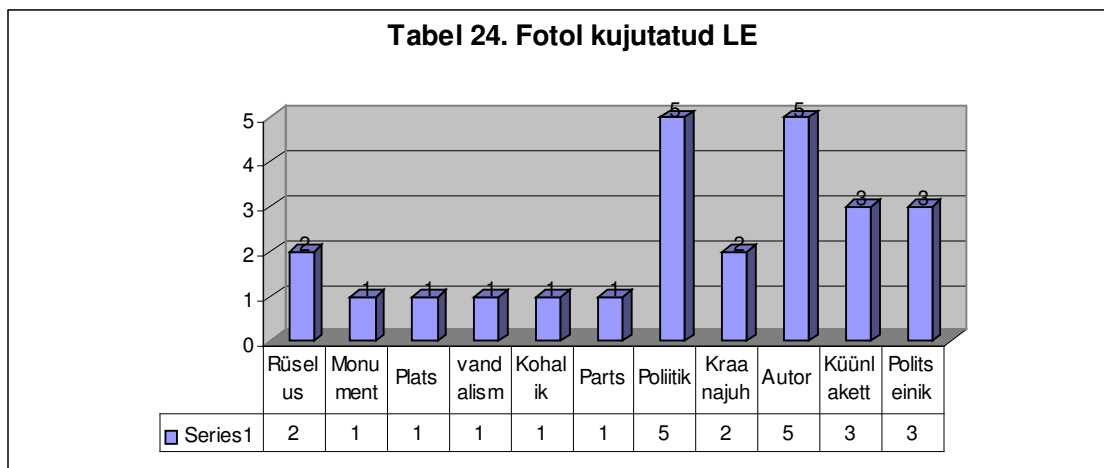

See eelnev tabel jätab mõnevõrra petliku mulje, kuna enamikes fotoallkirjades kõneisikute kasutamist ei esinenud (EPL 40 ja PM 32). Seega tuleb taas hoolikalt jälgida ühikuid, kuna tegelikult on tegemist üksikute juhtudega. Siiski esinesid päevalehtede omavahelises võrdluses teatavad erinevused: PM fotoallkirjas kasutati kõneisikutena ühel korral politseinikku, Partsi ja presidenti, samal ajal, kui EPL kasutas Madissoni.

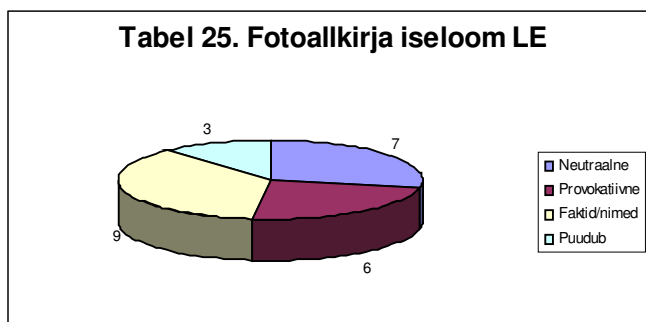
3.2.2 Lääne Elu

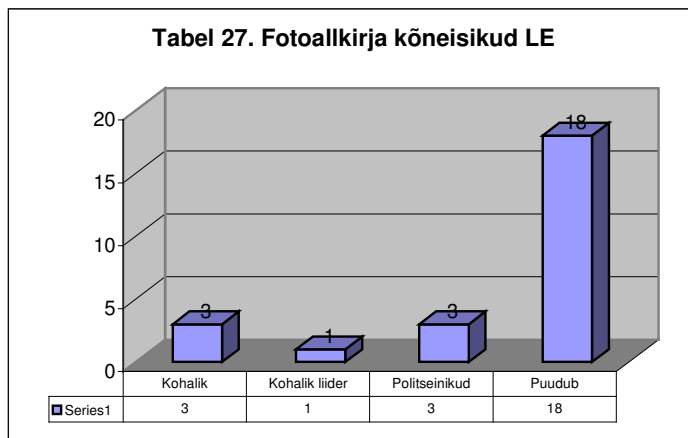
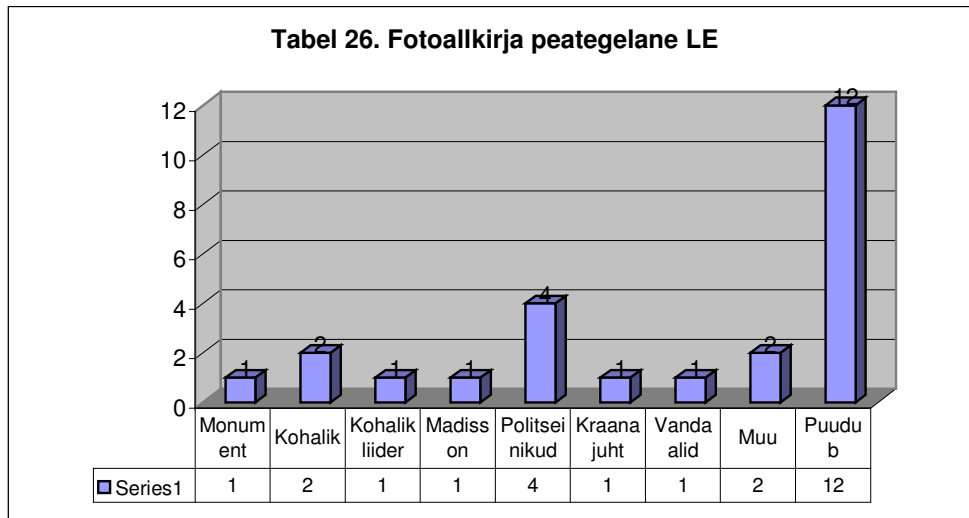
Suuruse kohta ei hakanud ma eraldi tabelit tegema, kuna 25-st fotost 20 olid väiksemad kui 1/6 lk, peale selle oli üks foto 1/3 lk, üks ¼ lk ja kolm fotod olid 1/6 lk. Värvilisi fotosid oli 12 ja must-valgeid 13, nii et selle poolest jagunesid fotod pooleks. Asukoha poolest jagunesid fotod järgmiselt: esikülgl 20%, arvamuskülgl 36% ja lehe keskpaik 44%. Võrreldes päevalehtedega on esiküljel asunud fotosid muidugi rohkem, kuid see on ka loogiline, kuna kohalikul tasandil oli sündmusel siiski rohkem kaalu ning kohalikul lehel ka märksa vähem muid uudiseid, mida esiküljel kajastada.

LE puhul võib täheldada sama tendentsi mis EPLis, et sageli kasutatakse loo autori fotot. Pisut üllatav on poliitikute nii suur osakaal ja rüseluse nii väike kajastamine. Samas on see tulemus pisut ekslik, kuna tegelikult oli LEs esitatud terve fotoseeria 2. septembri sündmuste kohta, kuid kui seal oli kujutatud kohalikku liidrit, siis selle jaoks oli mul juba eraldi kategooria välja töötanud, sama kehtib ka kraanajuhi ja politseiniku kohta.

Hästi suur on faktide ja nimede osakaal fotoallkirjas, samas, kui neutraalne ei jäägi sellele tegelikult väga palju alla. LE fotoallkirjade iseloom üldjoontes ei erine väga palju päevalehtede omadest – üldine tendents on ikkagi see, et need sisaldub teatud provokatiivsust, mis müüb.

Need kaks tabelit täiendavad vastastikku teineteist, eriti, mis puudutab seda, et politseinikke on LE fotoallkirjades märksa rohkem kasutatud kui päevalehtedes. Üldiselt aga valitses siiski olukord, kus fotoallkirjades polnud kasutatud ei konkreetseid tegelasi ega ka kõneisikuid.

Suhtumise kategooriate kohta esitan lühikese ülevaate teksti kujul. Kõige selgemalt tuli laivat suhtumist esile eelnevalt mainitud politsei ja ka valitsuse puhul, mis oli ka oodatav. Mis aga puudutab sammast, Madissoni või kohalike käitumist, siis nende

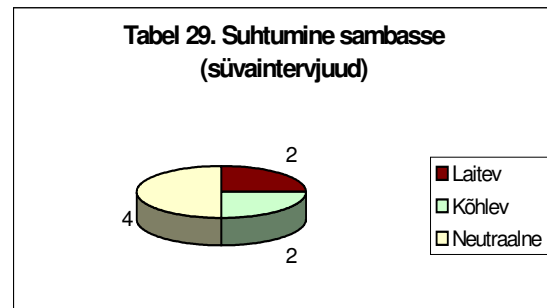
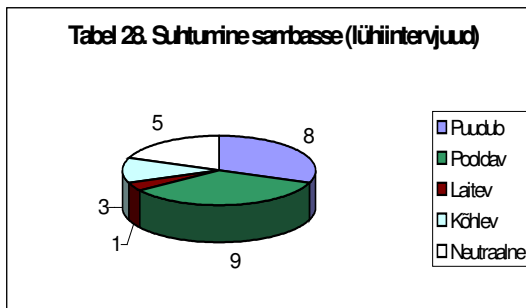
kohta ei ilmnunud fotoallkirjades mingeid hoiakuid. Isegi, kui vandalismist kirjutati, tehti seda väga neutraalselt.

3.3 Intervjuude sisuanalüüs ja võrdlus meediakajastusega

Intervjuusid üritasin võrreldavate tulemuste saamiseks samade kodeerimisjuhendite järgi analüüsida, mis ma pealkirjade ja fotoallkirjade jaoks välja töötasin, kuid see ei tahtnud õnnestuda. Esiteks juba seepärast, et tegelased, kellest rääkida, andsin ma oma küsimustega ette ning inimese juttu emotsionaalset iseloomu ei saanud ka nii üheselt kodeerida.

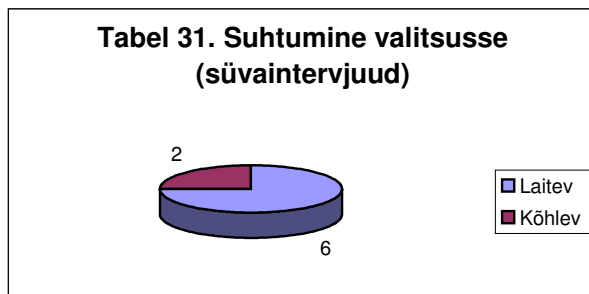
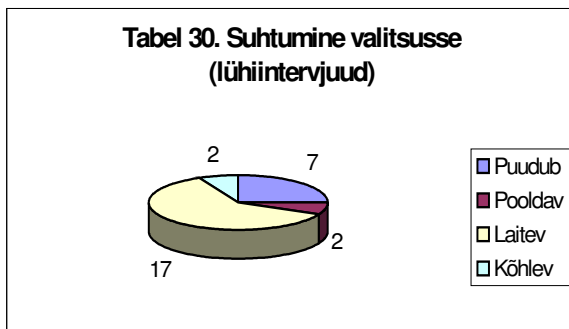
Nii jäidki alles need kategooriad, mille lahtrid pealkirjade ja fotoallkirjade puhul väga hõredaks jäid. Nimelt üritasin kodeerimistabelisse jäädvustada inimeste suhtumist ja seda, mida valitsuselt oodatakse.

Kuna üheks uurimiseesmärgiks on välja selgitada ka see, kui palju inimeste hinnangud selle nädala muutusid, siis esitan tabeleid kahekaupa kõrvuti. Siinkohal tuletan veelkord meelde, et lühiintervjuud, mida oli 28, on tehtud nädal peale skandaali ning 8 süvaintervjuud veel nädal hiljem. Intervjuude erinevat hulka arvestades valisin meelega ringdiagrammi, kust saab suurema vaevata ühe või teatud hoiaku osakaalu vaadata. Nagu meetodika osas mainitud, tegu ei ole ühe üheselt võrreldava materjaliga, kuid üldised hoiakud ja suhtumises peaks siiski kenasti välja tulema. Selline paralleelne lähenemisviis võimaldab visuaalselt näha, millised muutused nädala jooksul toimusid.

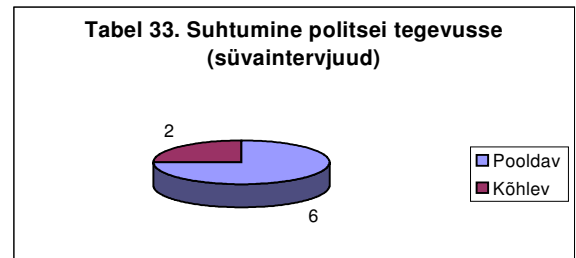
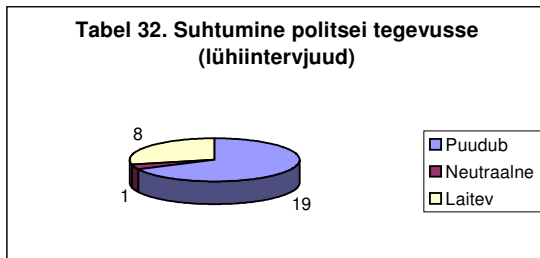
Nende kahe tabeli võrdluses on näha, kuidas samba pooldamine muutus piltlikult üle neutraalsuseks. Võimalik, et tegu oli niivõrd erinevate inimestega, kes suhtusid

sambasse isiklikul tasandil erinevalt. Samas on olemas ka võimalus, et selle nädala jooksul, kui Lihulast ja monumendiskandaalist kirjutasid kõik lehed ja rääkisid kõik uudised, muutusid inimesed teema suhtes immuunsemaks ükskõiksemaks ning lõpuks olidki nad ka monumendi suhtes neutraalsed, kõhklevad või lausa pisut vaenulikud. Meediakajastusega otsesid paralleele siinkohal tõmmata ei saa, kuna sambasse suhtumine oli asjaolu, mis pealkirju kodeerides välja ei tulnud ning üldiselt oli ka see sammas iseenesest kõige muude temadega võrreldes väga tagaplaanil.

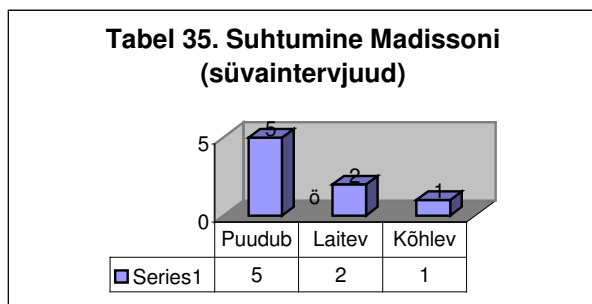
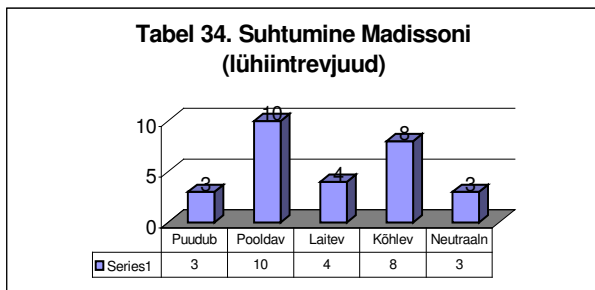
Siit on selgelt näha, kuidas inimesed olid valitsuse ja Juhan Partsi suhtes ühtviisi vaenulikult meelestatud nii nädal kui kaks nädalat peale sündmuse ja samal ajal säilis ka kõhklev seisukoht. Viimane oli tingitud eelkõige sellest, et põhimõtteliselt oli inimene valitsuse poolt, kuid mõistis hukka selle viisi, kuidas monument teisaldati, näiteks Aivar (52) arvas: *“No, see oleks tulnud lihtsalt päeva poole teha, seal oli jutu järgi ikka mitu tundi läinud, enne, kui asi käiku läks- nad ei olnud seda käsuliini õieti paika pannud.”* Üldine meelestatud oli aga pigem selline, nagu Aive (27) valitsuse tegevuse kohta ütles: *“See oli täiesti väär lihtsalt. Et, et noh.....seda oleks ennem pidanud meedias kajastama ja siis tuleks üldse asjad kokku leppida lihtsalt, mida teha selle monumendiga, et kas maha võtta või mitte maha võtta ja noh, läbimõeldult ikkagi.”* Inimestega rääkides ja ka selle peatüki esimesi tabeleid vaadates julgen

väita, et monument kui selline oli inimestele täiesti ükskõik – ainus, mis kogu nende sündmuste juures häiris ja mida ka meedia väga aktiivselt kajastas, oli viis, kuidas see monument ära viidi.

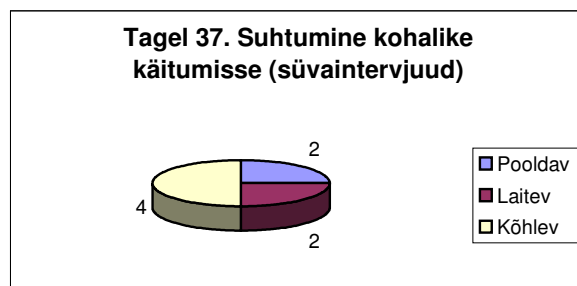
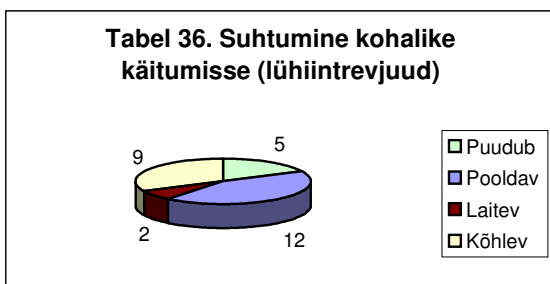

Siin on selgelt näha, kuidas esimesel juhul valitseb olukord, kus enamik inimesi ei osanud politsei tegevuse kohta midagi arvata – peamine põhjus on kindlasti ka see, et ma ei küsinud politsei tegevust puudutavaid küsimusi. Sellele vaatamata on erinevused kahe tabeli vahel suured, kuna esimesel juhul on 8 inimest politsei tegevust kriitiliselt arvustanud, samal ajal, kui teisest tabelist leiame vaid kõhklevat või siis pooldavat suhtumist. Peamise argumendina toodi, et politseinikud tegid vaid oma tööd ning täitsid käsku, mis neile antud oli. Muidugi pandi pahaks seda viisi, kuidas nad täpselt tegutsesid, siia sobib näitena Aivari (52) arvamus: *“Politseinikud käitusid täiesti õieti, selle pärast, et see on igas riigis politsei kohus täita neid käsk, mida täidesaatev võim annab- me võime vaielda seal ju meetodite üle, kas oleks pidanud rohkem selgitama või mitte, aga tegevus üldjoontes oli kindlasti õige”*.

Pealkirjades olevat suhtumist vaadates näeme, et päevalehtedes ilmus kaks negatiivse alatooniga (“Politsei võttis pimeduse varjus maha Lihula ausamba”, “Valitsus saatis Lihula vastu politsei”) pealkirja ja üks neutraalne (“Politseiamet analüüsib Lihula sündmusi”) pealkiri. Kohalikus maakonnalehes ilmus aga palju positiivsem artikkel, pealkirjaga “Politseijuht tahab Lihula inimestega ära leppida”. Muidugi võib selle erinevuse taga, et nädal peale juhtunud olid inimesed politsei suhtes negatiivselt välja tulev positiivne suhtumine politseisse kui struktuuri ja politseinike tegevusse osaliselt olla mõjutatud meedia selgitavast rollist. Siiski on suurem tõenäosus, et sellise suhtumise taga on lihtsalt arusaamine, et politsei on struktuur, kelle ülesandeks on käsku täita. Põhjuseks võib olla ka lihtsalt inimlik asjaolu, et nädal peale sündmusi oli kõik värske mees ning aja möödudes emotsioonid raugesid ning inimesed rahunesid.

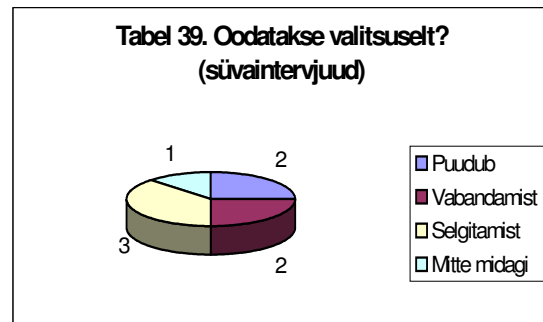
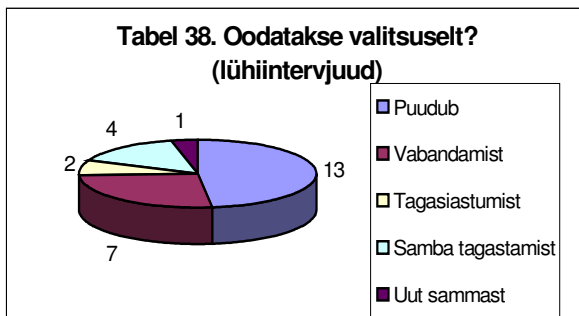
“Kohaliku inimese arvamus on juba nii, et see suhtumine Madissoni ja Lihula vallavalitsusse on neil juba välja kujunenud ja oskavad üldist fooni arvestada, kuidas inimene ennem käitunud on ja mida temalt üldse oodata” (Aivar 50). Eelnev tsitaat on ilmekaks näiteks, et kohalike suhtumist Madissoni ei tasuks konkreetse sündmusega seostada. Muidugi ei ole välistatud, et mingid seosed on olemas, kuid üldjuhul oli see hoiak kindlasti varem paigas. Seda enam, et ei päevalehed ega ka kohalik maakonnaleht andnud Madissonile eriti sõna (võimalik, et ta ka ise keeldus kommentaaridest).

Seegi on kategooria, kus meediakajastuse põhjal mingeid olulisi tulemusi ei tulnud, kuna pealkirjad ei sisaldanud kohalike käitumist puudutavaid hinnanguid. Neid kahte tabelit omavahel võrreldes näeme, et suur osa on kõhkleva seisukohal.

“Noh, seda võib mitmeti hinnata, selle pärast, et kui üks helistas ühele ja teine teisele, et lähme ja teeme ja vaatame, siis on.....paljud inimesed jooksevad lihtsalt puht huvist kohale. See, et seal kive loopima hakati, mina arvan, et see lihtsalt piisas paarist provokaatorist, kes paar matsu ära tegi ja siis oligi” (Aivar, 52). Oluliseks erinevuseks on see, et nädal peale skandaali olid vastajad kohalike käitumise suhtes märksa positiivsemalt meelestatud, samal ajal, kui nädal hiljem anti märksa kriitilisemaid vastuseid. Leidus nii selliseid, kes väljendasid oma arvamust küllalt pehmelt: “No, see käitumine muidugi ei olnud viisakas, ta oli ilmselt spontaanselt tekkinud ja kaasa aitas pimedus, et valgel päeval ei oleks kindlasti midagi niisugust juhtunud” (Nansi, 50). Teisalt oli ka neid, kes mitte üksnes teiste, vaid ka iseenda käitumist kriitiliselt hindasid: “Ma arvan, et nad ei talitanud õieti tegelt- ma ise ka ei talitanud. Uuesti vist ei teeks, no mõttetu, milleks nagu põhimõtteliselt loopida....see oli minu meelest tegelt suht vale tegevus. No, see on see, et politsei ei nagu.....ajab ikka harja punaseks, kui politsei nagu läheduses on ja saad nagu tagasi teha või kätte maksta. See oli nagu nihuke tunne, et ha, ma nüüd teen sulle. (Tanel, 28).

Kõige populaarsem vastust nii nädal kui kaks peale sündmusi oli, et oodatakse vabandamist: “Parandada...oeh, vabandada äkki selle jama eest, mida nad kokku keerasid siin” (Raine, 30). Samas leidus ka inimesi, kes küsimuse täiesti naljaks pöörasid: “Parts lubas ju monumendi suuruse koogi tuua või keegi tegi ettepaneku, Lihula rahvast lepitama- näis, kas toovad või ei too” (Margus, 43).

See vabandamine on aspekt, mida artiklite pealkirjadest välja võis lugeda, kuigi üldiselt meedia lahendusi eriti välja ei pakkunud. Pigem suhtus meedia teemasse pisut nagu see vastaja: “Enam ei anna midagi parandada.....no, mis sa teed? Monument on ju maha võetud ja jama on riigil juba kaelas selle pärast juba, mis sa enam teed”

(Tanel, 30). Ühesõnaga, nii meedia kui inimeste aruteludest tuli välja tendents, et juhtunut küll arutati ja kritiseeriti, kuid otseseid lahendusi ka välja pakkuda ei osatud.

3.4 Inimeste hinnangud meediakajastusele

Süvaintervjuusid tehes palusin inimestel hinnata ja kirjeldada ka antud sündmuste kajastamist meedias. Üldiselt olid inimesed seisukohal, et nende kui kohalike ja nende, kes sündmuse meedia vahendusel jälgivad, arusaamine asjast erineb kindlasti.

“Tähendab, meediast on kindlasti teine arvamus jäänud, kui see, mis tegelikult toimus. Meedias on niimoodi pildid, et rahvast nagu peksti kumminuiadega ja anti gaasi, aga see ei olnud nii – kui rahulik inimene vaatas seal, siis ta võis olla” (Joonas, 20). Asjade moonutamist ja vale esitamist heitis meediale ette ka Nansi (50): *“Meedia ei olegi ikkagi lõpetanud seda Saksa sõduri monumendi lühikest nimetust, mida nagu on nüüd igate moodi meedias küll öeldud, et siin ei olnud ühtegi fašistliku sümbolika elementi, aga see nendele õpetuseks ei ole- nad ikka ütlevad, et see on Saksa sõduri monument, nii et ilmselt selle pildiga on niisugune asi, et sellele jääb selline kuulsus, et see on Saksa sõduri kuju, kuigi see seda tegelikult ei ole. Seda vist ümber pöörata ei ole võimalik, tänu meedia järjekindlusele.”* Selline arvamus, et kohalikud meedia vahendusel sündmuse jälginud inimesed on asjast valesti aru saanud, ei esinenud mitte üldse vaid nende kahe vastaja puhul: *“Ja, need arvamused kindlasti erinevad. Ee....meedia kajastab ikka seda teatud mõttes, kusagil ei ole välja toodud, nagu otseselt, noh, räägitakse ainult nendest kriisisituatsioonidest, et mahavõtmist tehti nii ja naa ja halvasti, aga põhjus oli hoopis see, et see kuju või bareljeef ei meeldinud kellelegi ja selle pärast nagu võeti see maha”* (Aive, 27).

Samas oskasid vastajad ka sümpaatseid asjaolusid välja tuua: *“Et ikkagi oldi nagu rahva poolt, kes tõi õiged faktid nagu Eesti rahvale näha, et see oli nagu kõige parem. Mitte nii, et äkki ikka oli nii või nii? Tundub, et osadel oli seda hämmast, aga osadel oli väga konkreetselt, et nii ta oli ja põhimõtteliselt igapäevasele anti otsustada, et uskuge või ärge uskuge põhimõtteliselt.”* Vähegi teadlikumad vastajad tõid aga välja ka seda vähest argumenteeritud arutelu, sündmuse liiga “kollast” ja skandaalset kajastamist. Samas toodi kohati täpselt seda sama argumenteeritud arutelu ka positiivse asjaoluna välja : *“Kõige parem oli see Unetuse saade- seal oli väga rahulikult, kedagi nii julmalt ei süüdistatud, arutati mõlemaid pooli ja leiti, et oleks pidanud saavutama ikkagi mingi kuldse kesktee ja mitte pimeduse varjust seda sammast maha võtma ja*

minu arvamus on ka see, et kesktee oleks pidanud ikka varem tulema. (Lehti, 71).

Täiesti uues ja positiivses valguses nägi seda skandaali Aive (27): *“Minu meelest on see sündmus meid ühendanud, tegelikult me olime kõik ühe asja eest väljas, tegelikult meil on ühtekuuluvustunne. Näha on, et see juhtum on hästi mõjunud.”*

Siinkohal olgu aga toodud lõik ühest lühiintervjuust, kus võib spekuloida asjaolu üle, et ka enamike täiskasvanute puhul kehtib sama suhtumine ja arusaamine, nagu 10aastase Riinuga tehtud intervjuust välja tuli:

“Kes selles süüdi on, et see monument maha võeti?”

Riinu: “Tegelikult on Juhan Parts selles süüdi?”

“Kust sa seda tead?”

Riinu: “Telekast kuulsin”

“Kas sinu meelest räägitakse telekas õiget juttu?”

Riinu: “Ei räägita”

Just see tendents, et väidetakse, nagu meedias kirjutatu ei vasta tõele, kuid samas siiski usutakse, mida lehed kirjutavad, annab päris oluliselt tunda ning määrab tegelikult suures osas selle, mida inimesed millestki arvavad.

4. Diskussioon ja järeldused

Avaliku arvamuse näol on tegemist väga raskesti jälgitava ja abstraktse protsessiga, mille analüüsis jääb suur osa oletuste tasemele. Seda enam, et Lihula juhtum ise oli samuti niivõrd mitmetahuline ning keeruline.

Minu hinnangul oli meedia poolt asi selgelt liialt üle pingutatud. Samas on arusaadav, et sellest nii palju kirjutati, kuna tegemist oli ju ikkagi täiesti erakordse ja ainulaadse juhtumiga. Just see tohutu infohulk ning mitmetahulisus oli see, mis ka avaliku arvamuse arengu uurimise nii raskeks tegi. Inimesed ei osanud kindlaid seisukohti võtta ega millestki midagi konkreetset arvata. Nagu ma ka eelnevas töös mainisin, tunti end kohati antud küsimuses ebakompetentsena vaid seepärast, et poldud kursis viimaste uudistega. Siit võib omakorda järeldada, et meedias kajastatud peeti justkui normatiivseks, mille järgi oma seisukohti seada. Ühesõnaga, antud töö raames nõustun 100% teooriaga, kus väidetakse, et meedia määrab kindlaks selle, millest inimesed mõtlevad ning seeläbi mõjutab otseselt ka avalikku arvamust ja selle kujunemist. Samas on see suuresti sisetunde küsimus, kuna faktiliselt on seda eelnevat väidet väga raske tõestada. Arvamuste paljusus juba nii väikese valimi puhul näitab aga selgelt sündmuse keerukust ning seda, et ühtset hoiakut on raske, kui mitte võimatu, leida.

Kui võrrelda avaliku arvamuse arengut esimeses osas toodud teoreetikute käsitlustega, siis saan tõmmata mitmeid paralleele ning leida nii ühendavaid kui eristavaid asjaolusid. Kui McQuaili avalikkuse definitsioon (2003) viitas sellele, et valitsus on aruandekohustuslik, siis Lihula sündmuste puhul ongi põhiprobleem sellest, et valitsus ei andnud eelnevalt avalikkusele aru, mis ja miks tal plaanis on ning minu hinnangul ongi seesama asjaolu antud skandaali peamiseks tekkepõhjuseks.

Lihula sündmuste arengu puhul leiavad kinnitust ka Neumanni väiteid, kuna konflikti ulatus oli väga lai ja mälestusmärgiga seotud avalik arvamus mõjutas tõepoolest oluliselt poliitikute tegevust ning rahva toetust valitsusele. Ühtlasi oli avalik arvamus kindlasti otsuse tegemise instrumendiks ning seeläbi soodustas ka sotsiaalse kontrolli toimimist ning õhutas laiemate arutelude tekkimist.

Olieni jt. (1995) väitsid, et kui konflikti tajutakse olevat lahenduseta, siis tekib asjast mitte huvitumine või lausa tülgastus. Seda tendentsi võis täheldada umbes 3-4 nädalat peale monumendi teisaldamist, kui meedia ei tahtnud asja sugugi rahule jätta, kuid

rahvas hakkas tajuma, et lahendust ja konkreetset süüdlast ei tule ning huvi sündmuse vastu langes oluliselt. Samas, kes oleks sel momendil võinud arvata, et need arutelud kestavad ka rohkem kui pool aastat peale sündmusi.

Kui püüda tõmmata paralleele riikliku ja kohaliku avaliku arvamuse vahele, siis kindlasti esinesid seal teatud erinevused – vähemalt inimeste endi arvates. See erinevus seisneski kõige rohkem sellest, et kohalike meelest võimendas meedia asjaga liialt üle ning seega jäi kõrvalvaatajatele hullem pilt kui see, mis Lihulas tegelikult toimus. Teisalt jällegi on mul põhjust uskuda, et kogu selle meediakära pärast väsis kohalik tasand ka varem ära ning jõudis sellesse eelpool mainitud tülgaastuse faasi.

Ajalises perspektiivis on intervjuude vahelised erinevused kenasti välja toodud. Mis meediakajastust puudutab, siis seal see ei õnnestunud, kuna ei toimunud ühe ja sama teema kindlat edasiarenemist, mida jälgida. Pidevalt lisandus uusi teemasid ja hoiakuid, ilma, et eelmine oleks jõudnud selgineda või mingit lahendust leida.

Kui püüda see Lihula sündmus laiemasse konteksti asetada, siis mulle küll tundub, et teatavaid arutelusid riiklikul tasandil on see ikkagi edendanud ja sotsiaalselt meie ühiskonnale kasuks tulnud. Muidugi võib siinkohal vaielda, kas ühiskonna jagunemine leerideks – kohalike usalduse järsk langus valitsuse suhtes ja muulaste sama suur toetuse kasv, pigem soodustab või pidurdab ühiskondlikke arutelusid ning arengut. Praeguseks on selge, mida see juhtum valitsusega tegi (või vähemalt mida see juhtum soodustas) – tänaseks on valitsus tagasi astunud. Hetkel on veel küsimärgi all, mida see juhtum Lihulaga tegi – võimalik, et pikemas perspektiivis mõjub see linna ja valla arengule soodsalt, sest Lihula on nüüd ju kuulus, mis sest, et mõnda aega küll veel kurikuulus.

Mis seda Lihula samba teemat puudutab, siis sel asjal on nii palju erinevaid tahke, et siin oleks uurimistemasid veel päris mitme töö tarvis. Mina valisin vaid ühe neist võimalikest fookustest, kuid mina ei käsitle oma töös poliitilist agendat, tahaplaanile jääb ka laiem avalikkus kui selline ning ka meediatekstide süva-analüüs. Hästi huvitav uurimisobjekt oleks kindlasti ka need tuhanded kommentaarid Internetis, mis Lihulat puudutavatele artiklitele saabusid. Nagu ka sissejuhatuses juba põgusalt mainisin, valisin kohaliku tasandi eelkõige seepärast, et olen ise Lihulast pärit ning sealsete sündmuste keskel olles, oleks olnud patt selline ainukordne võimalus kasutamata jätta. Muidugi kahetsen, et neid intervjuusid vahetult peale juhtunut tehtud ei saanud, kuna siis polnud ma veel oma teemavalikus kindel, kuid töö praegust fookust

arvestades ongi ehk parem, et intervjuud mõningase viivitusega tehtud said. See annab võimaluse otsida meedia poolt “raamistamisi”.

On asju, mille kohta mul puudub kirjalik materjal ja mille kohta on mul ette näidata vaid enda tähelepanekud ja n-ö kõhutunne. See oli mäss mässi pärast, enamik kiviloopijatest olid noored poisikesed, kellele see mälestusmärk ei tähendanud mitte midagi. Tegelikult oli enamikel kohalikel kogu sellest skandaalist või nagu nad ise nimetasid - “jamast”- täiesti ükskõik. Kes kaamera või diktofoni ette sattus, see muidugi üritas end võimalikult tähtsana näidata ja rääkida monumendi kaitsmisest, kuid üldiselt oli tegu siiski pigem meedia ülespuhutud looga ja poliitilise skandaaliga. “Üks suur sõda oli, loopisime kive ja jooksisime mentide eest ära.” Just seda politseile vastu hakkamise võimalust märkis ka nii mõnigi teine vastaja. Teisalt sobib siia suurepäraselt 10-aastase Siimu kommentaar: *“Mina arvan, et ükski nad poleks julgenud, sest koos on nad tugevad, aga ükski on nad nõrgad.”* Nagu öeldakse, lapsesuu ei valeta ja minu meelet peitubki just selles lihtsas lauses kõige suurem tõde 2. septembri sündmuste kohta, kuigi riiklikul tasandil seda tõde veel otsitakse, et kes ikkagi süüdi on ning milleks alustas.

Nüüd aga konkreetsete järelduste juurde, mida esitan lähtuvalt uurimisküsimustest, kuigi nende järjekord ei pruugi ühtida (vt. pt. 1.5).

Meediakajastuse intensiivsusest annab ülevaatliku pildi tabel 1 (lk 14), kus on näha, kuidas kahe nädala jooksul peale Lihula skandaali ületati tavapärase artiklite arv mitmekümnekordselt. EPLi ja PMi *online-versioonide* otsingu põhjal (märksõna “Lihula”) kirjutati jaanuarist augustini Lihulast kummaski lehes umbes 30 korda, samal ajal kui 3.-17.september oli see arv EPLis 76 ja PM 90.

EPLi ja PM paberväljaannete põhjal tehtud pealkirjade analüüs andis vastuseks 71 pealkirja EPLis , 60 PMs. Lääne maakonna kohalik leht LE jäi muidugi alla nii artiklite kui fotode arvu poolest, kuid see on lehe ilmutumissagedust arvestades ka oodatav tulemus. Oluliseks tulemuseks kõigi kolme lehe puhul on arvamused suure osakaal: EPL 47%, PM 55%, LE 48%. Kõige rohkem lugejakirju ilmus PMs, samal ajal, kui LEs ei ilmunud neid selle perioodi jooksul mitte ühtegi. Samas on arvamuskülg suuresti siiski ka avalike arutelude avaldamise koht, nii et järelikult oli tegemist meelikõitva ning palju kõmu tekitanud teemaga, mis pani lehed kirjutama ning inimesed rääkima.

Inimeste hoiakuid ja meedias kajastatud teemade sisu vaadates on muidugi kõige olulisemaks jooneks negatiivne suhtumine valitsuse ja Partsi tegevusse, samal ajal,

kui politsei tegevuse suhtes ollakse märksa positiivsemalt meelestatud. Otseseid meedia poolt seatud “raame” oli muidugi raske leida, kuid kahtlemata olid need olemas. Samas üritas meedia jätta muljet, et kohalikele tehti tohutult liiga, samal ajal, kui kohalikud pidasid seda juhtumit isegi positiivseks ja Lihula inimesi ühendavaks sündmuseks.

Erinevused kohaliku ja riikliku avaliku arvamuse vahel olid selles suhtes sarnased, et püsis küllalt üksmeelne negativistlik suhtumine valitsusse Juhan Partsi. Samas tuli välja eelnevas töös mainitud tendents, et kohalike meelest kujundas meedia valet arvamust, edastades infot, nagu oleks inimesi kumminuiadega pekstud ja neile gaasi näkku lastud – tegelikult oli olukord palju rahulikum olnud.

Lihula sündmustega seotud avalik arvamus on läbinud kõik staadiumid peale viimase. Neid etappe ei ole küll võimalik nii üks üheselt järjestada, näiteks polariseerumine toimus kohati varem kui kristalliseerumine ning surve ei avaldunud mitte neljandas staadiumis, vaid pigem esimesest päevast alates. Kuhu etappi aga avalik arvamus jõudnud ei ole, on lahendus ja otsustamine.

Aja jooksul hinnangute muutumist sain täheldada vaid nädal ja kaks nädalat peale juhtunut tehtud intervjuude puhul. Põhjus, miks ma meediakajastuse muutust jälgida ei suutnud, on see, et uusi teemasid ja hoiakuid tuli nii kiiresti juurde. Sedasi ei jõudnud mingi konkreetse aspekti üle arutelu tekkidagi, kui juba kerkis uus alateema avalikkuse huviorbiiti. Nii ei tekkinudki olukorda, kus oleks püsinud mingi üks aspekt ning oleks saanud jälgida, kuidas hinnangud muutusid. Üks väheseid on vahest valitsus ja Juhan Parts – mõlemate kohta ilmus pidevat infot, kuigi suhtumine oli stabiilselt negatiivne või siis väga vastuoluline.

Kokkuvõte

Töö eesmärgiks oli kirjeldada Lihula mälestusmärgiga seotud avaliku arvamuse kujunemise ja arenemise protsessi, põhjalikuma vaatluse all oli kohalik tasand ja kohalikega läbi viidud intervjuud. Teine eesmärk oli meediakajastusest ülevaate andmine ning seejärel meediakajastuse ning inimeste arutelude vaheline võrdlus. Bakalaureusetöö võtmesõnad on “avalik arvamus”, “avalikkus”, “avalikud arutelud”, ”kõneaine kujundamine”.

Meetodina kasutasin meedia kontentanalüüsi ja intervjuusid. Keskse analüüsimaterjali moodustasid *Eesti Päevalehe*, *Postimehe* ja *Lääne Elu* pealkirjade ning fotode/fotoallkirjade kontentanalüüs ja kohalikega läbi viidud intervjuud (28 lühiintervjuud ja 8 süvaintervjuud). Neid algmaterjale analüüsides ja omavahel võrreldes esitasin üldpildi meediakajastusest ning kirjeldasin avaliku arvamuse kujunemise protsessi.

Töö põhitulemustena väärib esiletõstmist kindlasti üliaktiivne meediakajastus vahetult peale skandaali ning veelgi olulisem on see, kui pikaks ja laiaulatuslikuks see arutelu kujunes – teema figureerib meedias ka rohkem kui pool aastat peale juhtunut.

Kui minu töös käsitletud kindlat perioodi vaadata (3.09.2004-17.09.2004), siis paberväljaandeid võrreldes ilmus rohkem artikleid EPLis, samal ajal kui PM oli aktiivsem *online-uudiste* edastaja. EPLis ilmus vastavalt 71 pealkirja ja PMs 60. Antud teema puhul oli pooltel juhtudel tegemist arvamusküljel ilmunud looga – EPLis domineerisid arvamused, PMs lugejakirjad. EPLi üldine meelestatud valitsuse suhtes oli negatiivsem kui PM oma, kuigi maakonnaleht *Lääne Elu* ületas ka EPLi. Kõigi kolme lehe puhul oli suur osakaal arvamusedel, kusjuures PMs ilmus kõige rohkem lugejakirju, samal ajal, kui LEs mitte ühtegi. Kõik kolm lehte olid valitsuse ja Partsi suhtes negatiivselt meelestatud ning sama tendents valitses ka nii üleriikliku kui lokaalse avaliku arvamuse puhul. Märkimisväärseks tulemuseks on ka see, kuidas PM oma suurte ja värviliste fotodega edestas oluliselt EPLi.

Intervjuude analüüsi põhitulemuseks oli see, kuidas nädala jooksul muutus suhtumine politsei tegevusse märksa leebemaks, kuid kohalike käitumisse kriitilisemaks. Valitsuse suhtes säilis negatiivne hoiak

Lihula monumendi juhtum läbis avaliku arutelu objektina kõik etapid peale viimase, mis on lahenduse leidmine. Pidevalt lisanduvad alateemad jätsid selle n-ö põhilise varju ning arendasid avalikke arutelusid sootuks erinevates suundades edasi.

Kasutatud kirjandus

Arras, K & Märk, K. (2004). Eesti meedia tähelepanu koondajana. 2.-16. september 2004 Eesti meedias. Avaliku arvamuse kodutöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.

Bahovski, E. (2005). USA saadik: Lihula sammas oli solvav. Postimees, 15.jaanuar.

Hanschmidt, D. (2005). Valitsus sulgeb Rummo lähiajaloo komisjoni. Postimees, 17.mai

Juhtkiri. (2004). Diktatuuri süünd. Lääne Elu, 4. september.

Juhtkiri (2004). Õpivõimeta. Lääne Elu, 4, september.

Kage, R. (2005). Õiguskomisjon: Lihulasse politseiüksus saata oli õige. Postimees, 12.jaanuar.

Kaljuvee, K. & M. Tappo. (2004). Eesti meedia tähelepanu koondajana. Avaliku arvamuse loengukursuse 1. kodutöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond. Tartu Ülikool.

Kuimet, P. & U. Urb. (2004). Eesti meedia tähelepanu koondajana. Avaliku arvamuse loengukursuse 1. kodutöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond. Tartu Ülikool.

Lauristin, M. (1988). Fosforiidisündroom ja avalikkuse areng. Eesti Loodus 1988, 7 ja 8.

McQuail, D. (2003). McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.

Noelle-Neumann, E. (1995). Public Opinion and Rationality. Public opinion and the communication of consent. Glasser, T. & C. Salmon. New York, London: The Guilford Press. (lk 33-55)

Olien, C. & G. A. Donohue. & P. J. Tichenor. (1995). Conflict, Consensus, and Public Opinion. Public opinion and the communication of consent. Glasser, T. & C. Salmon. New York, London: The Guilford Press. (lk 301-323)

Peterson, K. & Külv, M. (2004). Eesti meedia tähelepanu koondajana. Avaliku arvamuse loengukursuse 1. kodutöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond. Tartu Ülikool.

PM Online. Lihula elanikke hämmastab Lihula monumendiskandaali uurimise venimine. http://www.postimees.ee/040305/online_uudised/159201.php, mai, 2005.

PM Online. Lihula elanikud: Parts ei käinud vabandust palumas. http://www.postimees.ee/241204/online_uudised/153412.php, mai, 2005

Pähn, H-R. & H. Vislap (2004). Eesti meedia tähelepanu koondajana. Avaliku arvamuse loengukursuse 1. kodutöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond. Tartu Ülikool.

Riigiseire – valitsus ja Euroopa Liit. September 2004 (Emor) http://www.emor.ee/downloads/general/R%20seire_sept_2004.pdf (vaadatud 14. november 2004)

Rooväli, K. (2004). Parts vabandas Lihulas, politsei varitses metsas. Postimees, 22. detsember.

Salmon, C.T & Glasser, T.L (1995). The Politics of Polling and the Limits of Consent. In Glasser, T.L. & Salmon, C.T. (eds.) Public Opinion and the Communication of Consent. New York and London: Guilford, 1995, lk. 437-458.

Sander, M. & Sõerunurk, S. (2004). Eesti meedia tähelepanu koondajana. Avaliku arvamuse loengukursuse 1. kodutöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond. Tartu Ülikool.

Schoenbach, K & Becker (1995), L.B. Origins and Consequences of Mediated Public Opinion.

Splichal, S. (1999). Public opinion: Developments and Controversies in the Twentieth Century.

Vihalemm, P. (2004). Avalik arvamus. Loengukonspekt http://www.jrnl.ut.ee/avalik_arvamus/AA%20kursuse%20kiled.doc (vaadatud 10. aprill 2005)

Waldahl, R. (1993). The Development of Public Opinion. In Arnstein, H. (ed.) Media, Culture and Development. Oslo: Oslo University Press, 225-449.

SUMMARY

The case of Lihula's monument as an object for public discussion

The goal of this thesis was to describe the arising and development of public opinion regarding the monument of Lihula, with local level and interviews with the local people being under closer study. Another goal was to give an overview of media coverage and then to compare the coverage with discussions amongst people. The keywords of this baccalaureate thesis are “public opinion,” “publicity,” “public discussions” and “agenda setting.”

This study used the methods of media content analysis and interviews. The content analysis of headlines and photos/photo signatures in *Eesti Päevaleht*, *Postimees* and *Lääne Elu* combined with 28 short interviews and 8 long interviews gave an overview of media coverage and the forming of public opinion.

Hyperactive media coverage is definitely one of the main results that needs mentioning and more importantly, the length and amplitude of this discussion – more than six months later it is still on the agenda.

Comparing the printed editions of *Eesti Päevaleht* and *Postimees* during the observed period (3.09.2004-17.09.2004), we see that EPL published more articles, while PM forwarded more online news. EPL published 71 headlines and PM 60. Half of the articles were published on the opinion pages – opinion articles dominated in EPL and readers letters dominated in PM, while *Lääne Elu* didn't publish any readers letters. The general attitude towards the government was more negative in EPL, though the local newspaper *Lääne Elu* exceeded even that. All three newspapers were negatively disposed towards the government and prime minister Parts, the same can be said about national and local public opinions. Worth mentioning is also the fact that PM published much bigger and colored photos than EPL.

The main results of analyzing interviews was the way how during the week attitude towards police changed less critical, but more critical towards acting local people. Attitude against government stayed constantly negative.

The case of Lihula monument as a public discussion object went through all the phases of public opinion development except the last one which was finding the solution. The under-subjects were and will be added continuously and in this circumstance the main issue is left in shadow and public discussion is being developed in totally other directions.

LISA 1. Pealkirjade loetelu, Eesti Päevaleht

1. Politsei võttis pimeduse varjus maha Lihula ausamba
2. Parts õigustab jõuvõtteid
3. Kiiruga head õlut ei pruugita. *Juhtkiri*
4. KÜSITLUS: Kas valitsus seisis Lihulas ülesannete kõrgusel?
5. Mihhail Lotman: mis on lubatud Madissonile, pole lubatud Partsile. *Urmet Kook*
6. Õised rahutused ajasid pea kogu vallarahva ärevile. *Anneli Ammas*
7. Aivo Männik: politsei alustas
8. Luba kasutada erivahendeid
9. Politsei: olime rahva vihaks valmis. *Risto Berensen.*
10. Valitsus teisi mälestusmärke ei puutu. *Mirko Ojakivi.*
11. Vigastatud kraanajuht peahaavaga sinisel lehel. *Tuuli Koch*
12. Sajad inimesed nõuavad vabandust
13. Arstid: erapooletuks ei saanud keegi jääda. *Tuuli Koch*
14. Parts põhjendas Lihula aktsiooni välissurvega. *Jaanus Piirsalu, Mirko Ojakivi*
15. Suurriigid peavad mälestusmärki häbiväärseks. *Sigrid Laev*
16. Üle poole eestlastest pidas ausamba eemaldamist valeks
17. Jaanus Piirsalu. sulle, mälestusmärkide rüüstaja
18. Peaminister Parts on arg
19. Eestlased taunivad, venelased kiidavad samba mahavõtmist. *Urmet Kook*
20. Lihula ausambast, eestlastest ja emotsioonidest
21. Sügis algas vales võtmes. *Juhtkiri.*
22. Mare tropp: Kogu rahva mälestusmärk
23. Tõnu Önnepalu: Eestlane, natsionalist või kosmopoliit?
24. Martin Ehala: Muinasjuttu sinilinnust...
25. Punasambaid rüüstatakse, uued mälestuskivid tulekul. *Anneli Ammas*
26. Küsitletud inimesed punaveteranide üritust ei keelaks. *Urmet Kook, Mirko Ojakivi*
27. Paremäärmuslased pihtide vahel
28. Sõduritele, mitte režimidele. *Juhtkiri*
29. Ausammas uuesti üles
30. Aavo Kokk: Kui peaminister olnuks naine
31. Ausamba eest võidelnud paremäärmuslased huvi all. *Tuuli Koch, Sigrid Laev*
32. Äärmuslased: politsei kardab meiesugust jõudu. *Tuuli Koch*
33. Valitsus näitas, et pole mingi kokutajate bande. *Jaanus Piirsalu*
34. Rahvaliitlased ootavad Leivolt vabandust. *Tuuli Koch*
35. Diplomaadid maalisisid valitsusele Lihula sambast must stsenaariumi. *Jaanus Piirsalu*
36. Andrus Allika: Hauasambad surnuid ei lunasta
37. Uued rõivad pronksmehele
38. Vabadus ja sambad
39. Ain Mäesalu: Ausambad ja hauasambad
40. Millal saabub sambarahu?
41. Ausambad võivad oodata
42. Ojuland tahtis Lihula samba allesjäämisel tagasi astuda. *Priit Simson, Kärt Karpa, Ahto Lobjakas*
43. Sajad inimesed asetasisid pronksmehest Lihulani küünlaid
44. Kuidas valmis "Lihula lahingut" õigustav analüüs
45. Margit Sutrop: Ilma haakristide ja viisnurkadeta

46. Priit Hõbemägi: Dokument, mis pidi õigustama Lihula skandaali
47. Leivo: valitsus jättis politsei omapead. *Anneli Ammas*
48. Andrus Kivirähk: Eestlased ja kivid
49. Rein Taagepera: Osseedid ja Eesti leegion
50. Kurioosne Lihula. *Marii Karell*
51. Kolm ajaloolast tunnistavad "Lihula lahingu" enneolematuks
52. Kärt Karpa: Peaministri aeg sai ennetähtaegselt täis
53. Pronkssõdurist
54. Lihula pani mõtlema
55. Teise ilmasõja mälestus
56. Ajalugu Lihula-suguseid jõuvõtteid ei tunne. *Priit Simson*
57. Pullapääst ja Lihulast
58. Juhan Kivirähk: Rumal rahvas ja tark riik
59. Prokssõduri modell teadmata. *Anneli Ammas*
60. Lihula monument toob Partsi riigikogu palge ette. *Kai Kalamees*
61. Lihula kriis. Valitsus võttis endale kohtu rolli
62. Sten H. Hankewitz: Riik tegi Lihulas õige liigutuse
63. Lihula sammas polnud tore
64. Kolm tegevusvarianti
65. Valitsus õõnestas kohtu rolli võttes õigusriigi alustalasid. *Tuuli Koch*
66. Vaenlane oleme me ise
67. Autu hämamine
68. Kristiina Ojuland: Lihula ausammas oli sobimatu
69. Mälestussammastel liialdati hukatud juutide arvuga
70. Hea tahe halval foonil. Juhtkiri
71. Hukatud juutide arv kividel parandatakse väiksemaks. *Urmet Kook, Anneli Ammas*

LISA 2. Pealkirjade loetelu, Postimees

1. Lihula samba mahavõtmise vallandas rahvarahutuse
2. Totaalne veesogamine
3. Lihula rahvas ei mõista Partsit
4. Maavanem süüdistab valitsust kiirustamises. *Marko Püüa*
5. Kas see on nüüd see Eesti, Lihula aastal 2004 või hoopis Afganistan? *Henrik Roonemaa*
6. Kohalikud elanikud sarjavad valitsust. *Silvi Konošina*
7. Parts põhjendab oma otsust välissurvega. *Toomas Sildam*
8. Valitsusjuht välistab mälestusmärkide sõja
9. Kas me vihkame skulptuure?
10. Kraanaga kalmistul. Juhtkiri
11. Tubli, valitsus!
12. Tõnismäel ja Lihulas
13. Lihula punamonument langes rüüste ohvriks
14. Vandaalid rüüstasid punavõitlejate ausamba. *Rasmus Kagge*
15. Käpardlikkuse viljad. Juhtkiri
16. Avatud ühiskond, au ja väarikus
17. Külma tähesära
18. Mis saab edasi?
19. Rüütel Taunib Lihula ausamba rajamist
20. Monument pole veel ajalugu
21. Punasammaste sodijad tegutsesid Haapsalus ja Saaremaal. *Marko Püüa*
22. Lihula vald annab valitsuse kohtusse. *Marko Püüa*
23. Rüütel: parim oluks jätta Lihula monument püstitamata. *Rein Veidemann, Toomas Sildam*
24. September 2004
25. Munder on sümbol
26. Monument pole ajalugu. *Erkki Bahovski*
27. Kas Lihulas võinuks minna teisiti?
28. Valikute puudus ajas valitsuse hämaras Lihulasse. *Toomas Sildam*
29. Volikogu juht tahab uut sammast.
30. Bostoni Teeõhtust ja Lihula ausambast.
31. Õigus mälestada
32. Mõned küsimused
33. Monumentidega ei tohi tormata. *Mati Mandel*
34. Politseiamet analüüsib Lihula sündmusi. *Ester Vilgats, Toomas Sildam*
35. Vabadus ja sambad
36. Eestisse kerkib viis holokausti mälestuskivi. *Küllike Rooväli*
37. Parts vabandas Lihula sündmuste pärast. *Toomas Sildam*
38. Lihulast positiivselt
39. Ükskõiksuse hind
40. Lihulat ja Tallinna pronkssõdurit ühendasid tuhanded küünlad. *Agnes Kuus*
41. Ülemkomissar Almosen kirjeldab politsei läbielamisi Lihula-õhtul. *Ester Vilgats*
42. Kas tõde kindlustab õiguse?
43. Toetust kaotav Res Publica põrus valimiskünniseni
44. Res Publica toetus ületas napilt Riigikogu valimiskünnise. *Rasmus Kagge*
45. Lõpetage haudade rüüstamised
46. Vandaalid sodisid Pärnumaal monumenti

47. Okupandi munder sobib spioonile
48. Vaikimine
49. Tunneme kurbust
50. Ma ei nõustu Leivoga
51. Mälestiste vastu ei sõdita. *Mart Port*
52. Peaminister Juhan Parts ei plaani ametit maha panna. Toomas Sildam
53. Semiootikaprofessori hinnangul ei ole Lihula sammas natslik
54. On vaja selgitada
55. Vankumatu tinasõdur
56. Pakun kompromisslahendust
57. Monumendisõda toob poliitikasse selgust
58. Taas uus kuum kartul
59. Ajalugu muuta pole aus
60. Topeltstandarditest Eestis

LISA 3. Pealkirjade loetelu, Lääne Elu

1. Valitsus saatis Lihula vastu politsei. *Kristel Maasikmets*
2. Mis juhtus Lihulas.
3. Hinnang valitsusele
4. Diktatuuri süüd. *Juhtkiri*
5. Kas valitsus käitus targalt, kui andis neljapäeva õhtul korralduse Lihulasse püstitatud mälestusmärk juba samal päeval kõrvaldada? *Telefoniküsitlus*
6. Valitsus saatis Lihula vastu politsei. *Kristel Maasikmets*
7. Sündmuste areng Lihulas. *Fotoreportaaž*
8. Läänemaal rüüstati kolm punamonumenti. *Kristel Maasikmets*
9. Lõpetage rüüstamine
10. Õpevõimeta. *Juhtkiri*
11. Monumendid pole ju süüdi. *Urmet Kook*
12. Käpardlikkuse viljad
13. Meie julgeolek ei ole automaatselt kindlustatud. *Juhan Parts*
14. Siseminister klaaris erakonnaga suhteid ja lubas kohtuda Lihula valla rahvaga. *Lehte Ilves*
15. Välisministri tegemata töö
16. Rökkides vägivalga vastu
17. Togo surve ja Lihula ausammas. *Toomas Kümmel*
18. Meie emotsioonide võidakse ka kurjasti kasutada. *Mati Mandel*
19. Politseiriik on sündinud
20. Kõik ei pruukinud nii pessimistlik olla
21. Politseijuht tahab Lihula inimestega ära leppida. *Kristel Maasikmets*
22. Vaja on tõde. *Kalev Kallemets*
23. Lihula säras küünlavalguses. *Kaire Reiljan*
24. Uus lähenemine monumentidele
25. Uus lähenemine monumentidele. *Priit-Kalev Parts*
26. Partsil pole plaanis kõrvale astuda

LISA 4. Pealkirjade kodeerimisjuhend

A0 Kuupäev

A1 Leht

- 1 Eesti Päevaleht
- 2 Postimees
- 3 Lääne Elu

A2 Žanr

- 1 Uudis
- 2 Arvamus (v.a juhtkirjad ja lugejakirjad)
- 3 Juhtkiri
- 4 Lugejakiri
- 5 Intervjuu

A3 Loo asukoht lehes

- 1 Esikülg
- 2 Arvamuskülg
- 3 Lehe keskpaik
- 4 Tagakülg

A 4 Autor

- 1 Ajakirjanik
- 2 Poliitik
- 3 Ekspert/arvamusliider
- 4 Tavakodanik
- 5 Tiit Madisson
- 6 Sõjaveteran

A5 Pealkirja emotsionaalne iseloom

- 1 Neutraalne/kirjeldav
- 2 Provokatiivne/skandaalimaiguline
- 3 Faktide/nimede esitamine
- 4 Selgelt hinnanguline
- 5 Muu

A 6 Pealkirja tegelased või teema

- 1 2. septembri skandaal
- 2 Monument ise
- 3 Teised monumendid
- 4 Vandalism ja selles kannatada saanud monumendid
- 5 Tiit Madisson
- 6 Keegi teine kohalik liider
- 7 Juhan Parts
- 8 Mõni muu poliitik
- 9 Politseinikud
- 10 Kohalik inimene (inimesed)
- 11 Kraanajuht

- 12 Arvamusliider/ekspert
- 13 President
- 14 Küünlakett
- 15 Tavainimene
- 16 Paremäärmuslane
- 17 Lihula
- 18 Muu
- 0 Puudub

A7 Kõneisikud

- 1 Kohalikud inimesed
- 2 Kohalikud liidrid
- 3 Tiit Madisson
- 4 Politseinikud
- 5 Juhan Parts
- 6 Poliitikud
- 7 Kraanajuht
- 8 Arvamusliider/ekspert
- 9 Välisriikide esindaja
- 10 Tavainimene
- 11 Paremäärmuslased
- 12 President
- 13 Muu
- 0 Puudub

A 8 Suhtumine sambasse

- 1 Heaks kiitev/pooldav
- 2 Laitev/süüdistav
- 3 Kõhklev/vastuoluline
- 4 Neutraalne
- 5 Muu
- 0 Puudub

A 9 Suhtumine Partsi/valitsuse tegevusse

- 1 Heaks kiitev/pooldav
- 2 Laitev/süüdistav
- 3 Kõhklev/vastuoluline
- 4 Neutraalne
- 5 Muu
- 0 Puudub

A 10 Suhtumine politsei tegevuse

- 1 Heaks kiitev/pooldav
- 2 Laitev/süüdistav
- 3 Kõhklev/vastuoluline
- 4 Neutraalne
- 5 Muu
- 0 Puudub

A 11 Suhtumine Madissoni ja kohalikesse võimuesindajatesse

- 1 Heaks kiitev/pooldav
- 2 Laitev/süüdistav
- 3 Kõhklev/vastuoluline
- 4 Neutraalne
- 5 Muu
- 0 Puudub

A 12 Suhtumine kohalike käitumisse

- 1 Heaks kiitev/pooldav
- 2 Laitev/süüdistav
- 3 Kõhklev/vastuoluline
- 4 Neutraalne
- 5 Muu
- 19 Puudub

A13 Suhtumine vandalismi

- 1 Heaks kiitev/pooldav
- 2 Laitev/süüdistav
- 3 Kõhklev/vastuoluline
- 4 Neutraalne
- 5 Muu
- 0 Puudub

A 14 Mida oodatakse valitsuselt?

- 1 Vabandamist
- 2 Tagasiastumist
- 3 Samba tagastamist
- 4 Uut sammast
- 5 Asja selgitamist/rohkem suhtlemist (k.a edaspidi)
- 6 Mitte midagi (väljendatud suhtumisega, alal enam pole midagi teha)
- 7 Muu
- 0 Puudub sellekohane viide

LISA 5. Pealkirjade kodeerimistabel

nr	A0	A1	Foto	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	A12	A13	A14
1	3.sept	1		1	3	1	2	9	0	4	0	2	0	0	0	0
2	4.sept	11, 2		1	1	1	2	7	5	0	0	0	0	0	0	0
3	4.sept	1		2	2	1	4	0	0	0	2	0	0	0	0	0
4	4.sept	13,4,5,6		2	2	3	2	7	0	0	3	0	0	0	0	0
5	4.sept	1	7	5	2	1	4	7	8	0	2	0	4	0	0	0
6	4.sept	1	8,9	1	3	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
7	4.sept	1	10	5	3	1	4	6	2	0	0	2	0	0	0	0
8	4.sept	1		1	3	1	2	18	0	0	0	0	0	0	0	0
9	4.sept	1	11	1	3	1	2	9	4	0	0	0	0	0	0	0
10	4.sept	1		1	3	1	1	7	0	0	0	0	0	0	0	0
11	4.sept	1	12,1	1	3	1	2	11	0	0	0	0	0	2	0	0
12	4.sept	1		1	3	1	2	15	10	0	2	0	0	0	0	1
13	4.sept	1	14	1	3	1	4	10	1	0	0	0	0	0	0	0
14	4.sept	1	15	1	3	1	1	7	5	0	0	0	0	0	0	0
15	4.sept	1	16	1	3	1	4	2	9	2	0	0	0	0	0	0
16	6.sept	1		1	1	1	4	15	10	1	2	0	0	0	0	0
17	6.sept	1	17	2	2	1	2	4	0	0	0	0	0	0	4	0
18	6.sept	1		4	2	4	4	7	0	0	2	0	0	0	0	0
19	6.sept	1	18,19,20	1	3	1	4	2	10	4	4	0	0	0	0	0
20	7.sept	1		1	1	3	1	2	0	4	0	0	0	0	0	0
21	7.sept	1		3	2	1	4	18	0	0	0	0	0	0	0	0
22	7.sept	1		4	2	4	4	2	0	1	0	0	0	0	0	0
23	7.sept	1	21	2	2	3	2	15	0	0	0	0	0	0	0	0
24	7.sept	1	22	2	2	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25	7.sept	1	23	1	3	1	1	4	0	0	0	0	0	0	4	0
26	7.sept	1	24	1	3	1	4	15	10	0	0	0	0	0	0	0
27	8.sept	1		1	1	1	2	16	0	0	0	0	0	0	0	0
28	8.sept	1		3	2	1	1	18	0	0	0	0	0	0	0	0
29	8.sept	1		4	2	4	2	2	0	1	0	0	0	0	0	3
30	8.sept	1	25	2	2	1	2	7	0	0	0	0	0	0	0	0
31	8.sept	1	26	1	3	1	1	16	0	0	0	0	0	0	0	0
32	8.sept	1	27	5	3	1	4	16	11	0	0	0	0	0	0	0
33	8.sept	1	28	1	3	1	4	7	0	0	1	0	0	0	0	0
34	8.sept	1		1	3	1	1	8	6	0	0	0	0	0	0	1
35	8.sept	1	29, 30	1	3	1	2	9	2	0	0	0	0	0	0	0
36	9.sept	1	31	2	2	1	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0
37	9.sept	1		4	2	4	1	2	0	4	0	0	0	0	0	0
38	9.sept	1		4	2	4	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0
39	9.sept	1	32	2	2	3	1	3	0	4	0	0	0	0	0	0
40	9.sept	1		4	2	4	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0
41	9.sept	1		4	2	4	4	3	0	4	0	0	0	0	0	0
42	9.sept	1	33	1	3	1	4	8	6	2	0	0	0	0	0	0
43	10.sept	1	34	1	1	1	1	14	0	0	0	0	0	0	0	0
44	10.sept	1		1	1	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
45	10.sept	1	35	2	2	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
46	10.sept	1	36	2	2	1	4	2	0	0	2	0	0	0	0	0
47	10.sept	1	37	1	3	1	4	8	6	0	2	4	0	0	0	0
48	11.sept	1		2	2	1	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0

49	11.sept	1	38	2	2	3	1	18	0	0	0	0	0	0	0	0
50	11.sept	1	39	1	3	1	4	17	0	0	0	0	0	0	0	0
51	13.sept	1		1	1	1	4	12	8	0	0	0	0	0	0	0
52	13.sept	1	40	2	2	1	4	7	0	0	2	0	0	0	0	0
53	13.sept	1		4	2	4	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0
54	13.sept	1		4	2	4	1	17	0	0	0	0	0	0	0	0
55	13.sept	1		4	2	4	1	18	0	0	0	0	0	0	0	0
56	13.sept	1	41	1	3	1	2	18	0	0	2	0	0	0	0	0
57	14.sept	1		4	2	4	1	17	0	0	0	0	0	0	0	0
58	14.sept	1	42	2	2	3	4	15	0	0	2	0	0	0	0	0
59	14.sept	1	43	1	3	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0
60	14.sept	1		1	3	1	2	7	0	0	2	0	0	0	0	0
61	15.sept	1		1	1	1	2	7	0	0	2	0	0	0	0	0
62	15.sept	1	44	2	2	1	4	7	0	0	1	0	0	0	0	0
63	15.sept	1		4	2	2	4	2	0	2	0	0	0	0	0	0
64	15.sept	1		4	2	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
65	15.sept	1	45	1	3	1	2	7	0	0	2	0	0	0	0	0
66	16.sept	1		4	2	4	4	18	0	0	0	0	0	0	0	0
67	16.sept	1		4	2	4	4	0	0	0	2	0	0	0	0	0
68	16.sept	1		1	3	1	4	8	6	2	0	0	0	0	0	0
69	17.sept	1	46	1	1	1	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0
70	17.sept	1		3	2	1	4	0	0	0	4	0	0	0	0	0
71	17.sept	1	47	1	3	1	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0

nr	A0	A1	Foto	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	A12	A13	A14
1	3.sept	2	1,2	1	1	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
2	3.sept	2		2	2	5	4	18	0	0	0	0	0	0	0	0
3	4.sept	2	3	1	1	1	2	10	0	0	3	0	0	0	0	0
4	4.sept	2	4	1	3	1	2	6	2	0	2	0	0	0	0	0
5	4.sept	2	5,6,7	1	3	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
6	4.sept	2	8,9	1	3	1	2	10	1	0	2	0	0	0	0	0
7	4.sept	2	10	1	3	1	1	7	5	0	0	0	0	0	0	0
8	4.sept	2	11	1	3	1	1	7	5	0	0	0	0	0	0	0
9	4.sept	2		4	2	4	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0
10	4.sept	2		3	2	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
11	4.sept	2		4	2	4	4	7	0	0	1	0	0	0	0	0
12	4.sept	2		4	2	4	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0
13	6.sept	2	12	1	1	1	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0
14	6.sept	2	13	1	3	1	2	4	0	0	0	0	0	0	2	0
15	6.sept	2		3	2	1	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0
16	6.sept	2		4	2	4	1	13	0	0	0	0	0	0	0	0
17	6.sept	2		4	2	4	4	18	0	0	0	0	0	0	0	0
18	6.sept	2		4	2	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19	7.sept	2	14	1	1	1	4	13	12	0	2	0	0	0	0	0
20	7.sept	2	15	2	1	3	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0
21	7.sept	2	16-20	1	3	1	2	4	0	0	0	0	0	0	4	0
22	7.sept	2		1	3	1	2	17	0	0	2	0	0	0	0	0
23	7.sept	2	21	1	3	1	4	2	12	2	0	0	2	0	0	0
24	7.sept	2		4	2	6	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25	7.sept	2		4	2	4	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0
26	7.sept	2	22	2	2	1	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0

27	8.sept	2		1	1	1	2	17	0	0	0	0	0	0	0	0
28	8.sept	2	23,2	1	3	1	2	7	0	0	2	0	0	0	0	0
29	8.sept	2		1	3	1	1	8	6	0	0	0	0	0	0	4
30	8.sept	2		4	2	3	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0
31	8.sept	2		4	2	4	4	0	0	1	0	0	0	0	0	0
32	8.sept	2		4	2	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
33	8.sept	2	25	2	2	3	4	3	0	0	0	0	0	0	0	0
34	9.sept	2	26	1	3	1	1	9	0	0	0	0	0	0	0	0
35	9.sept	2	27	2	2	3	1	3	0	1	0	0	0	0	0	0
36	10.sept	2	28	1	3	1	1	3	0	1	0	0	0	0	0	0
37	10.sept	2	29	1	3	1	1	7	5	0	0	0	0	0	0	0
38	10.sept	2		4	2	6	4	17	0	0	0	0	0	0	0	0
39	10.sept	2		4	2	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
40	11.sept	2	30-34	1	3	1	1	14	0	0	0	0	0	0	0	0
41	11.sept	2	35	1	3	1	1	9	4	0	0	0	0	0	0	0
42	11.sept	2		4	2	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
43	13.sept	2	36	1	1	1	2	7	0	0	2	0	0	0	0	0
44	13.sept	2		1	3	1	2	7	0	0	2	0	0	0	0	0
45	13.sept	2		4	2	4	4	4	0	0	0	0	0	0	2	0
46	13.sept	2		1	3	1	2	4	0	0	0	0	0	0	4	0
47	13.sept	2		4	2	4	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0
48	13.sept	2	37	1	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
49	14.sept	2		4	2	6	4	0	10	0	0	0	0	0	0	0
50	14.sept	2		4	2	4	4	8	10	0	0	0	0	0	0	0
51	14.sept	2		2	2	3	4	0	0	0	0	0	0	0	2	0
52	15.sept	2	37	1	3	1	1	7	0	0	0	0	0	0	0	0
53	15.sept	2		1	3	1	4	2	8	1	0	0	0	0	0	0
54	15.sept	2		2	2	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
55	15.sept	2		4	2	6	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0
56	15.sept	2		4	2	4	1	0	10	0	0	0	0	0	0	0
57	16.sept	2		4	2	4	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0
58	16.sept	2		4	2	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
59	17.sept	2		2	2	3	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
60	17.sept	2		2	2	4	1	18	0	0	0	0	0	0	0	0

nr	A0	A1	Foto	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	A12	A13	A14
1	4.sept	3		1	1	1	1	2	7	0	0	2	0	0	0	0
2	4.sept	3		2	1	1	1	2	17	0	0	0	0	0	0	0
3	4.sept	3		1	1	1	1	7	0	0	0	0	0	0	0	0
4	4.sept	3		3	2	1	2	18	0	0	2	0	0	0	0	0
5	4.sept	3	33,4,5	5	2	1	2	7	0	0	3	0	0	0	0	0
6	4.sept	3	6,7	1	3	1	2	7	0	0	2	0	0	0	0	0
7	4.sept	3	8,9-13	1	3	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
8	7.sept	3	14	1	1	1	1	0	4	0	0	0	0	0	4	0
9	7.sept	3		1	1	1	4	4	0	0	0	0	0	0	2	0
10	7.sept	3		3	2	1	4	0	0	0	2	0	0	0	0	0
11	7.sept	3	15	2	1	1	4	3	0	0	0	0	0	0	2	0
12	7.sept	3		2	2	1	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0
13	7.sept	3	16	2	2	2	1	18	5	0	0	0	0	0	0	0
14	9.sept	3	17	1	1	1	1	8	6	0	0	0	0	0	0	0

15	9.sept	3		1	1	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16	9.sept	3		1	1	1	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0
17	9.sept	3	18	2	2	1	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0
18	9.sept	3	19	2	2	3	4	18	0	0	0	0	0	0	0	0
19	9.sept	3		2	2	1	2	18	0	0	2	0	0	0	0	0
20	9.sept	3		2	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21	9.sept	3	20	5	3	1	1	9	4	0	0	0	0	0	0	0
22	11.sept	3	22	2	2	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
23	11.sept	3	23,24	1	3	1	1	14	0	0	0	0	0	0	0	0
24	14.sept	3	25	1	2	1	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0
25	16.sept	3		2	2	1	2	7	0	0	0	0	0	0	0	0

LISA 6. Fotode ja fotoallkirjade kodeerimisjuhend

A0 Kuupäev

A1 Leht

- 1 Eesti Päevaleht
- 2 Postimees
- 3 Lääne Elu

A2 Foto asukoht lehes

- 20 Esikülg
- 21 Arvamuskülg
- 22 Lehe keskpaik
- 23 Tagakülg

A3 Foto suurus

- 1 umbes 1/2 lk
- 2 umbes 1/3 lk
- 3 umbes 1/4 lk
- 4 umbes 1/5 lk
- 5 umbes 1/6 lk
- 6 väiksem

A4 Foto kvaliteet

- 1 värviline
- 2 must-valge

A5 Fotol kujutatud

- 1 2. septembri rüselus
- 2 monumendi avamine
- 3 monument ise
- 4 Monumendi n-ö plats
- 5 teised vandalismi käigus kannatada saanud monumendid
- 6 teised monumendid
- 7 Tiit Madisson
- 8 Keegi teine kohalik liider
- 9 Juhan Parts
- 10 mõni muu poliitik
- 11 kohalik inimene (inimesed)
- 12 kraanajuht
- 13 Arvamusliider/ekspert
- 14 Loo autor
- 15 President
- 16 Tavainimene
- 17 Künlakett
- 18 Politseinik
- 19 Muu

A6 Fotoallkirja iseloom

- 1 Neutraalne kirjeldus
- 2 Porvokatiivne kirjeldus/skandaalimaigulibe

- 3 Faktide/nimede esitamine
- 4 Hinnanguline
- 0 Fotoallkiri puudub

A7 Loo peategelane (tegelased)

- 1 Monument ise
- 2 Mõni muu monument
- 3 Kohalikud inimesed
- 4 Kohalikud liidrid
- 5 Tiit Madisson
- 6 Politseinikud
- 7 Juhan Parts/valitsus
- 8 Poliitikud
- 9 Kraanajuht
- 10 Vandaalid
- 11 Sõjaveteranid
- 12 Paremäärmuslased
- 13 Tavainimene
- 14 Muu

A8 Kõneisikud

- 1 Kohalikud inimesed
- 2 Kohalikud liidrid
- 3 Tiit Madisson
- 4 Politseinikud
- 5 Juhan Parts
- 6 Poliitikud
- 7 Kraanajuht
- 8 Arvamusliider/ekspert
- 9 Välisriikide esindaja(d)
- 10 Tavainimene (-inimesed)
- 11 Paremäärmuslased
- 12 President
- 13 Muu

A9 Suhtumine sambasse

- 1 Heaks kiitev/pooldav
- 2 Laitev/süüdistav
- 3 Kõhklev/vastuoluline
- 4 Neutraalne
- 5 Muu
- 0 Puudub

A10 Suhtumine Partsi/valitsusse

- 1 Heaks kiitev/pooldav
- 2 Laitev/süüdistav
- 3 Kõhklev/vastuoluline
- 4 Neutraalne
- 5 Muu

- 0 Puudub
- A11 Suhtumine politsei tegevusse**
  - 1 Heaks kiitev/pooldav
  - 2 Laitev/süüdistav
  - 3 Kõhklev/vastuoluline
  - 4 Neutraalne
  - 5 Muu
  - 0 Puudub
- A12 Suhtumine Madissoni**
  - 1 Heaks kiitev/pooldav
  - 2 Laitev/süüdistav
  - 3 Kõhklev/vastuoluline
  - 4 Neutraalne
  - 5 Muu
  - 0 Puudub
- A13 Suhtumine kohalike käitumisse**
  - 1 Heaks kiitev/pooldav
  - 2 Laitev/süüdistav
  - 3 Kõhklev/vastuoluline
  - 4 Neutraalne
  - 5 Muu
  - 0 Puudub
- A14 Suhtumine vandalismi**
  - 1 Heaks kiitev/pooldav
  - 2 Laitev/süüdistav
  - 3 Kõhklev/vastuoluline
  - 4 Neutraalne
  - 5 Muu
  - 0 Puudub
- A 15 Mida oodatakse valitsuselt?**
  - 1 Vabandamist
  - 2 Tagasiastumist
  - 3 Samba tagastamist
  - 4 Uut sammast
  - 5 Asja selgitamist/rohkem suhtlemist (k.a edaspidi)
  - 6 Mitte midagi (väljendatud suhtumisega, ala´ enam pole midagi teha)
  - 7 Muu
  - 0 Puudub sellekohane viide

LISA 7. Fotode ja fotoallkirjade kodeerimistabel

	A0	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	A12	A13	A14	A15
1	4.sept	1	1	5	1	5	2	2	0	0	0	0	0	0	4	0
2	4.sept	1	1	6	1	1	2	3	0	0	0	2	0	0	0	0
3	4.sept	1	2	6	2	13	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	4.sept	1	2	6	2	13	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	4.sept	1	2	6	2	13	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	4.sept	1	2	6	2	13	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	4.sept	1	2	3	1	13	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	4.sept	1	3	3	1	1	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0
9	4.sept	1	3	6	1	11	4	3	1	0	0	0	0	0	0	0
10	4.sept	1	3	6	1	8	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	4.sept	1	3	6	2	4	2	1	3	1	0	0	0	0	0	0
12	4.sept	1	3	6	2	1	4	0	10	0	2	0	0	0	0	0
13	4.sept	1	3	6	2	12	1	7	0	0	0	0	0	0	0	0
14	4.sept	1	3	5	2	1	2	3	1	0	0	0	0	0	0	0
15	4.sept	1	3	6	2	9	1	7	0	0	0	0	0	0	0	0
16	4.sept	1	3	6	2	5	2	10	0	0	2	0	0	0	0	0
17	6.sept	1	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18	6.sept	1	3	6	1	3	1	1	9	0	2	0	0	0	0	0
19	6.sept	1	3	6	1	6	1	1	9	0	2	0	0	0	0	0
20	6.sept	1	3	6	1	5	2	10	0	0	0	0	0	0	4	0
21	7.sept	1	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22	7.sept	1	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
23	7.sept	1	3	6	1	5	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0
24	7.sept	1	3	6	1	16	1	13	0	0	0	0	0	0	4	0
25	8.sept	1	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26	8.sept	1	3	6	1	18	1	6	0	0	0	0	0	0	0	0
27	8.sept	1	3	6	1	19	2	12	10	0	0	0	0	0	0	0
28	8.sept	1	3	6	1	10	3	6	0	0	0	0	0	0	0	0
29	8.sept	1	3	3	1	9	2	7	0	0	2	0	0	0	0	0
30	8.sept	1	3	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31	9.sept	1	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
32	9.sept	1	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
33	9.sept	1	3	6	1	10	1	8	0	0	0	0	0	0	0	0
34	10.sept	1	1	4	1	17	1	13	0	0	0	0	0	0	0	0
35	10.sept	1	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
36	10.sept	1	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
37	10.sept	1	3	5	1	17	1	13	0	0	0	0	0	0	0	0
38	11.sept	1	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
39	11.sept	1	3	6	1	4	2	1	0	0	2	0	0	0	0	0
40	13.sept	1	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41	13.sept	1	3	5	1	11	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0
42	14.sept	1	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
43	14.sept	1	3	6	2	6	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0
44	15.sept	1	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
45	15.sept	1	3	6	1	4	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
46	17.sept	1	1	6	1	6	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0
47	17.sept	1	3	3	1	6	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0

	A0	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	A12	A13	A14	A15
1	3.sept	2	1	5	1	1	2	6	0	0	0	0	0	2	0	0
2	3.sept	2	1	6	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	4.sept	2	1	6	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	4.sept	2	3	6	1	14	2	7	0	0	0	0	0	0	0	0
5	4.sept	2	3	1	1	1	2	6	0	0	0	2	0	2	0	0
6	4.sept	2	3	6	1	4	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0
7	4.sept	2	3	6	1	5	2	2	0	0	0	0	0	0	4	0
8	4.sept	2	3	6	1	11	2	3	1	0	0	0	0	0	0	0
9	4.sept	2	3	6	1	5	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0
10	4.sept	2	3	6	1	13	2	1	9	2	0	0	0	0	0	0
11	4.sept	2	3	6	1	9	3	7	0	0	0	0	0	0	0	0
12	6.sept	2	1	5	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13	6.sept	2	3	5	1	5	1	2	0	0	0	0	0	0	4	0
14	7.sept	2	1	5	1	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15	7.sept	2	1	6	1	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16	7.sept	2	3	2	1	1	2	3	0	0	0	2	0	0	0	0
17	7.sept	2	3	6	1	5	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0
18	7.sept	2	3	6	1	5	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0
19	7.sept	2	3	6	1	5	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0
20	7.sept	2	3	6	1	5	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0
21	7.sept	2	2	5	1	15	1	0	12	0	0	0	0	0	0	0
22	7.sept	2	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
23	8.sept	2	3	6	1	5	2	10	0	0	0	0	0	0	0	0
24	8.sept	2	3	6	1	5	2	10	0	0	0	0	0	0	0	0
25	8.sept	2	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26	9.sept	2	3	6	1	19	1	14	0	0	0	0	0	0	0	0
27	9.sept	2	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
28	10.sept	2	3	6	2	6	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0
29	10.sept	2	3	6	1	17	1	13	0	0	0	0	0	0	0	0
30	11.sept	2	3	6	1	17	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31	11.sept	2	3	6	1	17	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
32	11.sept	2	3	5	1	17	1	8	0	0	0	0	0	0	0	0
33	11.sept	2	3	6	1	17	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0
34	11.sept	2	3	6	1	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
35	11.sept	2	3	5	1	18	2	3	4	0	0	0	0	0	0	0
36	13.sept	2	1	6	1	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
37	13.sept	2	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
38	15.sept	2	3	6	1	9	1	8	5	0	0	0	0	0	0	0

	A0	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	A12	A13	A14	A15
1	04.sept	3	1	3	1	1	2	3	0	1	0	2	0	1	0	0
2	04.sept	3	1	6	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	04.sept	3	2	6	2	10	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	04.sept	3	2	6	2	10	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	04.sept	3	2	6	2	10	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	04.sept	3	3	2	2	18	2	6	0	0	0	4	0	0	0	0
7	04.sept	3	3	6	2	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	04.sept	3	3	6	1	3	2	6	1	0	2	2	0	0	0	0
9	04.sept	3	3	6	1	8	1	4	2	0	0	2	0	0	0	0
10	04.sept	3	3	6	1	12	2	9	1	0	0	0	0	0	0	0

11	04.sept	3	3	6	1	1	2	5	0	0	2	0	0	0	0	0
12	04.sept	3	3	6	1	12	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0
13	04.sept	3	3	6	1	18	1	6	4	0	0	0	0	0	0	0
14	07.sept	3	1	6	1	5	1	10	4	0	0	4	0	0	4	0
15	07.sept	3	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16	07.sept	3	2	6	2	9	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17	09.sept	3	1	6	1	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18	09.sept	3	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19	09.sept	3	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20	09.sept	3	3	5	1	18	1	6	4	0	0	0	0	0	0	0
21	11.sept	3	1	5	1	17	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0
22	11.sept	3	2	6	2	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
23	11.sept	3	3	5	2	17	1	14	0	0	0	0	0	0	0	0
24	11.sept	3	3	6	2	17	1	14	0	0	0	0	0	0	0	0
25	14.sept	3	2	6	1	14	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0

LISA 8. Intervjuude kodeerimisjuhed ja –tabel

Suhtumine sambasse, valitsuse/Partsi tegevusse, politsei tegevusse, Madisooni ja kohalike käitumisse

- 1 Heaks kiitev/pooldav
- 2 Laitev/süüdistav
- 3 Kõhklev
- 4 Neutraalne
- 5 Muu
- 0 Puudub

Mida oodatakse valitsuselt?

- 1 Vabandamist
- 2 Tagasiastumist
- 3 Samba tagastamist
- 4 Uut sammast
- 5 Asja selgitamist/rohkem suhtlemist (k.a edaspidi)
- 6 Mitte midagi (väljendatud suhtumisega, ala´ enam pole midagi teha)
- 7 Muu
- 0 Puudub sellekohane viide

Lühiintervjuud

Jrk nr	Kuupäev		SUHTUMINE Sammas	Valitsus	Politsei	Madisson	Kohalikud	Oodatakse valitsuselt?
1	11.sept	M (20)	4	0	0	2	2	0
2	11.sept	N (56)	0	2	0	1	0	0
3	11.sept	N (52)	0	1	0	2	2	0
4	11.sept	N (49)	3	0	4	2	3	4
5	11.sept	N (39)	1	2	2	1	1	3
6	11.sept	N (45)	1	2	2	4	1	1
7	11.sept	N (45)	4	2	0	4	1	2
8	11.sept	N (45)	4	0	0	4	1	2
9	11.sept	N (45)	4	0	0	1	0	1
10	11.sept	M (20)	1	2	0	1	1	0
11	11.sept	M (20)	3	3	0	3	3	0
12	11.sept	M (20)	0	2	0	1	3	0
13	11.sept	M (14)	1	0	2	3	1	0
14	11.sept	M (18)	0	2	0	1	1	3
15	11.sept	M (10)	1	2	2	1	1	3
16	11.sept	M (8)	4	2	2	0	3	3
17	11.sept	N (60)	3	1	0	2	3	1
18	11.sept	M (7)	1	2	0	0	0	1
19	11.sept	M (14)	1	2	2	1	1	1
20	11.sept	N (10)	0	2	0	0	1	1
21	11.sept	N (27)	0	2	2	3	3	5
22	11.sept	N (30)	0	3	0	3	3	0
23	11.sept	M (70)	3	0	0	3	0	0
24	11.sept	M (14)	0	2	2	3	0	1
25	11.sept	N (70)	1	2	0	1	1	0
26	11.sept	N (50)	3	2	0	3	3	0

27	11.sept	N (60)	2	2	0	3	3	0
28	11.sept	N (60)	1	0	0	1	1	0

Pikad intervjuud

Jrk nr	Kuupäev		SUHTUMINE			Kohalikud	Oodatakse valitsuselt?
			Sammas	Valitsus	Politsei		
1	17.sept	N (30)	4	2	3	3	1
2	17.sept	N(27)	3	2	1	0	1
3	17.sept	N (50)	3	2	1	0	3
4	17.sept	N (71)	2	2	1	0	2
5	17.sept	M (52)	2	3	1	2	3
6	17.sept	M (43)	4	2	3	0	3
7	17.sept	M (20)	4	3	1	2	3
8	17.sept	M (28)	4	2	1	0	2

LISA 9. Lühiintervjuude transkriptsioon

1. M (20)

Kas sa käisid ise koha peal?

Jaaa

Kust sa teada said, et selline asi toimub?

Aive helistas

Mis sa tegid seal?

Vaatasin, kuidas monumenti teisaldatakse

Kive ei loopinud?

Loopisin, oma kümmekond

Miks?

Õllene olin

Kas sinu meelest käitus Lihula rahvas õigesti?

Ei, isegi kahetsen

Mida sa teisiti teeks?

Läheksin uuesti vaatama, aga kive ei loobiks

Mida sa kogu sellest asjast arvad?

Ma arvan, et Madisson käitus valesti, kuid minul on suht ükskõik see monumendi värk

Kuidas Madisson valesti käitus?

Kui ülejäänud kõik arvavad teisiti, siis ma arvan, et ta ei saa õieti arvata, demokraatia on ikkagi, et enamus otsustab

Nii et Parts tegi õigesti, et ta selle monumendi maha lasi võtta?

Ja

Aga kas see, kuidas meedia asja kajastab, on sinu meelest õige?

Ülepaisutatult

Kas on midagi olulist, mida meedias kajastatud ei ole?

Kahjuks ei oska midagi nimetada

Kas valitsus peaks vabandama?

Leian, et ei peaks

Aga mis siis peaks edasi saama?

Elu võiks lihtsalt edasi minna ja ongi kõik

Kas seoses selle skandaaliga on suhtumine vallavanemasse muutunud?

Ei ole, ta oli enne lammas ja on nüüd ka

Kas ülejäänud valla probleemid on tahaplaanile jäänud?

Ma arvan, et kindlasti, kuid kui te lähete Madissoni käest küsima, vastab ta, et ei ole

Kuidas see juhtum Lihula mainele mõjunud on?

Nagu öeldakse, et Lihula sai maailmakaardile

Kas sinu meelest kujutas see monument Eestile rahvusvahelist ohtu?

Ma arvan, et kas just ohtu, kuid kindasti ta näitas, et Eestis on poliitikutega midagi väga valesti, et ei ole siin riigis õiget demokraatiat

Kas sa sõdisid seal rohkem monumendi pärast või niisama, et möll oli lahti?

No kahtlemata, et möll oli lahti ja nagu me kõik teame, nagu kambavaim tekib rahval

Kas käisid seda monumenti ka enne vaatamas?

Ja, ma käisin isegi samal õhtul kolmveerand kuus vaatamas seda, olen küll näinud ennem

Kui ma kõiki neid küsimusi oleks nädal aega tagasi küsinud, kui palju inimeste suhtumine selle ajaga muutunud on?

Ma ei oska üldist suhtumist öelda, kuid minu suhtumine on sama

2. Maie (56)

Keeldub diktofoni rääkimast, ütleb, et ta ei ole selle kõigega üldse nii kursis. Ei tea täpset ajalugu, et sellest pikemalt rääkida.

Tema jutust tuleb aga välja, et tema pooldab pigem Madissoni ja mõistab hukka valitsuse tegevuse. Ka tema on nõus, et Madisson saab vallavanemana kenasti hakkama, et Lihula pole varem nii heas korras kunagi olnud. Tänavad ja muud asjad on korda tehtud. Usub ka seda, et Lihula mainele mõjub see skandaal nii ühte kui teistpidi- ühelt poolt suureneb tuntus, kuid teisalt on see selline halvamaiguline. Ütleb ka seda, et see polnud ainuüksi Madissoni otsus, vaid selle otsuse taga on terve maja ja mitmed inimesed.

Kui algul soosis Partsi või oli ükskõikne, siis peale seda skandaali on suhtumine Partsi tunduvalt halvenenud. Aga Partsi kaitseks ütleb nii palju, et ega ka seal pool pole Parts üksi, vaid on ka ju tema nõunikud. Usub siiralt, et enamus rahvast on Lihula poolt ja toob välja ka selle, et neljapäevane küünlakett oli tõsiselt ilus asi.

3. Vilma (52)

Kas monumenti olete näinud?

Ja, avamisel käisin, hästi tore oli.

Kas Madisson tegi õigesti, et monumendi üles pani?

Ei teinud, ta ajas vaid oma kuulsust taga. Ta oleks võinud seda hoopis kuidagi läbi heategevuse teha või kuidagi nii, et valla rahvas ka sellest kasu oleks saanud.

Kas mahavõtmise juures olite?

Ei olnud, ma ei teadnuki sellest siis

Kas rahvas tegi õigesti?

Ega see kiviloopimine õige tegu polnud, sõnadega oleks tulnud asja ajada, kasvõi vallavanem ise oleks pidanud rääkima.

Kas olete Partsi poolt või vastu?

Mina olen Partsi poolt, tegi õieti, et maha võttis

Aga viis, kuidas maha võeti?

See oli väär. Oleks võinud päeval

Aga kas valitsus peaks vabandama?

Kindlasti peaks vabandama

Mida see annaks?

Võib-olla lepitust

Kuidas see sündmus Lihula mainele mõjus?

Ta pani Lihula noh... kõik teavad nüüd Lihulat, osa inimesi halvas, osa heas mõttes

Kuidas see Lihula valla rahva omavahelistele suhetele mõjus?

Maainimestele küll midagi ei mõjunud, täitsa ükskõik

Kuidas meedia asja kajastanud on?

Liiga palju need lehed pasundavad

Aga kas see jutt tundub õige?

Ei oska öelda, jään erapooletuks selles suhtes küll

Kas jutt rahvusvahelisest ohust vastab teie meelest tõele?

Kindlasti see ka jah, võib olla venelane kasutabki seda sakslase skandaali siis ära, et noh, liiga naabrid oleme ju nendele... võib olla venelasele mõjub see hästi, et me siin sakslasega sõdime, surnutega, nagu öeldakse

Aga mis nüüd edasi võiks saada?

Võiks lõpetada tegelikult selle jama, kui seda pole vaja, siis pole vaja. Rahvas teab poliitikast vähe ju.

Aga kas ülejäänud valla probleemid on selle taustal tahaplaanile jäänud?

Ei tea

4. Naine (49)

Kas monumendi mahavõtmisel käisite?

Ei käinud

Kas oleksite tahtnud käia?

Ei oleks

Kivisõda oli teie meelest vale?

Minu meelest küll jah

Kas rahvas käitus siis valesti, et monumendi ära viimist takistada proovis?

Ühes mõtte õieti tegid nad küll, aga see kivide loopimine ja et see politsei seda pisargaasi lasi, oleks võinud naerugaasi lasta, siis oleks asi naljakam olnud ju... ja need kunninuiad oleks võinud natuke vähem lüüa. See oli päris jõhker, noorte poolest ka, et nad üldse alustasid seda. Politseinikud tegid oma tööd ju, nad ei teadnudki, milles asi oli ju.

Kas valitsus on valesti käitunud?

Ei oska öelda, täitsa erapooletu olen, ma olen selle kohta liiga noor

Kas suhtumine Madissoni on muutunud?

Minu meelest oli see ikka natuke valel päeval ülesse pandud, 20ndal, see ikka mõjutas ka ju. Sest see oli ju see, mis see öeldakse, see taasiseseisvumispäev. Vot, see oli vale päev võetud. Madisson ise tahtis ennast kuulsaks teha ja nüüd ta siis on, leidis oma selle kuulsuse.

Kuidas teda vallavanemana hindate?

Ta on nii vähe aega olnud veel

Mis see sündmus Lihula mainega tegi?

Nüüd on Lihula kuulus, ma ei oska midagi öelda. Isegi Ameerikas juba teatakse, kus Lihula asub. Ennem ei teadnud keegi, kus Lihula ongi. Nüüd on vähemalt Lihula vägev! Selles suhtes küll, aga halvas mõttes ka. Noh, poliitikud...

Mida meedia kajastab?

Mina polnud seal koha peal üldsegi, ma ju ei tea. Ajalehed kirjutavad, no kust mina tean, võib olla on seal bluffi, valetatakse, me ei tea ju- ajakirjanikke on igasuguseid.

Kas ülejäänud valla probleemid on tahaplaanile jäänud?

Mina ise arvan küll nii, sest ma kuulsin sihukest juttu, et korjatakse raha uue kivi jaoks...samba jaoks. Nüüd ei tea siis, kas lapsed jäetakse äkki tahaplaanile, nüüd on see sammas esiplaanile tõstetud, nüüd võib siis öelda, et vallavaesed jäetakse tahaplaanile, eriti just suurpered.

Kuidas see muidu Lihula rahva sisesuhtlusele mõjus?

Mina ise arvan, et tuleb kasuks, aga see asi nii ei lõpe. Kuigi see on poliitikute värk, see on Madissoni asi, kuidas ta ise lahendab selle.

Mis teie sellest rahvusvahelise ohu asjast arvate?

No nii palju, kui seal Pealtnägijas rääkis, Ameerika oli täitsa vastu olnud sellele, et see üles panna. Järelikult mingi konflikt ikka tuleb.

Aga mis peaks edasi saama?

Arutagu kohvilaua ümber, tehku asi selgeks, mille pärast ja mis situatsioon seal tekkis üldse.

5 ja 6. Merle (39) ja Merike (45)

Kas te käisite ise kohal, kui monumenti maha võeti?

Ei

Ei

Aga ausammast olete näinud?

Merle: käisin siis vaatamas, kui juba maha oli võetud

Merike: ma käisin siis, kui ta ma ei teagi kui mitu päeva üleval oli olnud

Aga oleks tahtnud kohal olla, kui maha võeti?

Merle: Kindlasti, huvi pärast juba

Merike: Ei, ma ei oleks tahtnud olla

Kas kividega loopimine oli õige?

Merle: See oli õige, seda räägivad paljud. Politsei ju oli kisklust alustanud rahva vastu, juba selle pärast, et ikkagi kaitsesid ju.

Merike: Muidugi õieti tegid, ütlen seda, sest mina ei usalda Eesti Politseid

Aga oleks ise seal olnud, oleks ise ka kividega loopinud?

Merle: Vaata, ma arvan, et ma oleks ise tahaplaanile hoidnud

Merike: Mina oleks kindlasti visanud, sest ma ei usalda Eesti Politseid

Kas see, et Madisson monumendi üles pani, on õige?

Merle: Ma arvan küll

Merike: Oli õige, selle pärast et kui see võitlus oli, siis polnud ju Eestil oma vormi üldse.

Aga kas see, mis riik teeb, on vale?

Merle: Loomulikult, Parts on süüdi

Merike: Kõik, terve see valitsus on süüdi

Kas see negatiivne suhtumine valitsusse tuli alles peale seda sündmust?

Merle: Ma arvan küll, et eelkõige läbi selle, see mõjutas ikka palju

Merike: Varem, ei oska täpset aega öelda, aga esiteks juba nende palkade pärast

Kas valitsus peaks juhtunu pärast vabandama?

Merle: Ma arvan, et selle samba võiks uuesti üles panna, see olekski vabandus

Merike: Kindlasti vabandama

Kas te usute juttu rahvusvahelisest ohust?

Merle: Ei usu

Merike: Ei usu, valitsus lihtsalt tahtis maha võtta ja näidata, mida nad võivad

Kuidas suhtumine vallavanemasse muutunud on?

Merle: Mina arvan, et vallavanem on alati enda kohuseid täitnud, mul ei ole ta kohta midagi ütelda

Merike: Ei oska öelda midagi ta kohta, sest mul pole temaga kokkupuuteid olnud

Kas ülejäänud valla probleemid kipuvad tahaplaanile jääma?

Merle: Vot seda ei oska öelda

Merike: Mina kardan küll, konkreetselt ei oska midagi öelda, aga kindlasti lapsed kannatavad seeläbi

Kuidas see Lihula valla rahva sisesuhtlusele mõjunud on?

Merle: Ma arvan, et seal ei ole vahet

Merike: Ei oska öelda selle kohta midagi

Aga kuidas meedia asja kajastab?

Merle: No ma arvan, et on ikka juurde pandud, üle pingutatud asjaga. No mõni asi seal lehes oli nii, mida ma tean, et ei ole olnud.....ma ei taha faktiliselt seda tuua.

Merike: Võiks kirjutada täpselt, mis juhtus, aga mitte omast peast asju juurde panna

Ehk on momente, mis meediast läbi pole jooksnud?

Merle: No mille eest see Armand ära viidi

See mees, kes Haapsallu ära viidi?

Merle: No mille eest? Vot seda ei räägitagi

7,8 ja 9. Naisterahvad (umbes 45 aastased) Kas monumenti olete näinud?

1: Nägin küll. Mõni päev hiljem, kui üles oli pandud

2: Mina ei käinud, võeti ennem maha. Oleks hiljem kindlasti läinud, aga ei jõudnud vahe peal minna

3: Mina pole ka käinud, aga mu poeg käis- istutas 3 tamme ja tema rääkis kõike
Kas teie meelest käitus Lihula rahvas õigesti?

1: Käitus küll, minu meelest küll, selle pärast, et kui see on siia pandud, siis poleks tohtinud seda siit varastama tulla ja loomulikud siis kivid ja kõikad on minu meelest õigustatud

2: Ma arvan ka, et kui see sammas sinna pandi, siis mis seda ikka siit niimoodi ära varastada- öösel. Oleks siis päeval olnud, siis jah, aga see oli õige, et kaitsti seda.

3: Mul on sama arvamus, et peab ikka läbirääkimisi tegema.

Aga oleks ise tahtnud seal olla, kui maha võeti?

1: Ma ei tea. Kive küll poleks tahtnud loopida...mõtlesin, et äkki saab isegi kiviga.

2: Ma ei oska midagi öelda, ma kuulsin teisel hommikul sellest, et see maha võeti.

3: Mina ka ei teadnud sel õhtul midagi, aga muidu oleks tahtnud olla küll seal jah.
Oleks vist isegi kivi visanud.

Kas Madisson tegi õigesti, et selle monumendi üles pani?

1: Tegi küll õieti

2: Mina arvan küll, et tegu oli õige, selle pärast et ega siis jah...ikka õieti tegi

3: Ma ei oska küll selle kohta midagi öelda

Kas suhtumine vallavanemasse on muutunud?

1: Ma ei oska küll selle kohta midagi arvata

2: Minul pole Madissoniga midagi olnud- ei head ei halba...pole kokkupuudet olnud.

3: Et ikka head, ta on tore ja töökas mees, tegi ikka õieti

Mida valitsuse tegevusest arvate?

1: Süüdi, muidugi on Parts süüdi

Kas peaks vabandama?

1: Muidugi peaks, võib olla inimestele annaks seda, et nendel oleks parem, aga noh, ma ei tea ka

2: No, Parts võiks vabandada küll, aga inimestele, ma ei tea, ta on nii pahasti käitunud inimestega, et see vabandus nagu noh...kas ta mõjub midagi.

3: Jah, vähemalt vabandama ikkagi peaks, kui ta muud ei tee.

Kuidas suhtumine valitsusse muutunud on?

1: Peaks tagasi astuma

2: No mina ei tea, meil pole selle valitsusega midagi kokkupuudet olnud. Ma ei oska midagi arvata, aga kui on ikka inetult käitunud, siis astugu tagasi.

3: Valimas käid, kuid sest pole kasu midagi. Ma ei tea, minu pärast võib see valitsus olla, võib tagasi ka astuda.

Kas see arvamine on alles nüüd tulnud?

2: Ma ei teagi, mul kogu aeg selline arvamus olnud. Mis mul nendest abi on? Istuvad seal Toompeal, saavad suured palgad.

Aga kuidas selline asi Lihula mainele mõjus?

1: Ma ei tea

2: Ei tea midagi, mis teised arvavad- mõni arvab hästi, mõni arvab halvasti. Aga Ameerikas ja igal pool teatakse nüüd

3: Ikka paremaks, terve üle Eestimaa on kuulud

Kas usute juttu rahvusvahelisest survest?

1: Ei usu

2: Mina ei oska midagi arvata, aga muidu oli ju sedasi kuulda, et Ameerika või kes seda survet andis, et see ausammas tuleb ikka ära kõrvaldada, aga ei tea ju

3: Ma ei usu seda värki

Kuidas meedia teie meelest asja kajastab?

1: Ma ei tea

2: Ei, see on tore küll, et räägivad, ikka kuuled jälle- raadiost ja telekast tuleb jälle- Lihula inimesed räägivad jälle, igäiks annab oma arvamust.

3: Ma ei oska midagi öelda

Kas ülejäänud valla probleemid on teie meelest tahaplaanile jäänud?

1: Ma ei oskagi midagi öelda

2: Ei tea

3: No, kõik läheb endist rada pidi edasi- lapsed käivad koolis ja.....

Aga mis nüüd edasi peaks saama, kui tähtis see sammas teile oli?

1: Ei tal ei olnud mingit erilist tähtsust minule

2: Ta võiks ikka olla siin. Isiklikult ei ole muidugi, aga üldiselt on ikka nii, et kui ta juba pandi, siis võiks ikka olla- neid teisi viisnurgaga sambaid on ju ka igal pool ja neid on kogu aeg ju austatud, seal juures on käidud ja pürgasid ja lilli viidud ja noh.... Mis selleski oli halba, rahvas ju palju käis, tuli igalt poolt.....kogu aeg, käivad siia maale ju.

3: Oleks võinud olla, kui juba pandud on, las ta siis olla

Kuidas see valla siseselt inimeste omavahelisele suhtlusele mõjunud on?

1: Ma ei oska vastatagi

2: Mina ei tea midagi, mina nagu valla inimestega kellegagi ei suhtle ja ei tea midagi. Tegelen oma asjadega ja ei tea.

3: Ei, mina ka ei tea

10,11 ja 12. 3 poissi (umbes 20 aastased)

Kas monumenti nägite?

1: Avamisel ja vahepeal nägin

2: Ei ole näinud, ei viitsinud minna

3: Käisin koha peal ja vaatasin peale avamist

Kas oleks tahtnud olla seda, kui maha võeti?

1: Ja, ma arvan, et ma oleks Lihula elanike eest väljas seisnud. Ei, kive poleks visanud, ma oleks lihtsalt karjunud kaasa ja toetanud neid.

2: Ei

3: Ei, ma elan selliseid asju suht raskelt üle

Kas Lihula rahvas tegi õieti?

1: Ma ei tea, ma arvan küll. Kui nad nii tegid, siis järelikult tegid õieti

2: Umbes nii jah, ma ei oska midagi öelda. Kraanajuhist on natuke kahju, kuid mentidest suht suva

3: See kraanajuht, ta oli ju venelane, oleks Eesti mees olnud, oleks ta võib olla tervelt pääsenud

Kuidas see Lihula mainele mõjus?

1: Sitasti arvavad, ma arvan. Ma arvan, et Lihula on nagu maha kantud. Aga üle Eesti ja üle maailma kõik teavad seda värki nüüd.

3: Lihula ei ole sellega tuntuks tehtud, Parts on.

Kas Madisson tegi õigesti, et monumendi üles pani?

1: Ma arvan küll, et tegi õigesti

2: Ma ei oska midagi öelda
3: Korralik ja tõsine Eesti mees- õieti tegi
Aga kuidas valitsuse tegevusse suhtute?
1: Jah, eks need ninad ole süüdi
2: Ei tea
3: Partsist ma ei arva midagi, kunagi arvasin.
Kuidas suhtumine vallavanemasse muutunud on?
1: Mul jääb küll samaks
2: Ei tea
3: Kaastundlikumaks, seepärast, et Parts ta täis sittus
Kas seda juttu usute, et see monument kujutab Eestile rahvusvahelist ohtu?
1: Ei
2: Ei
3: Ma arvan, et esialgu mingil määral, kuid see oleks ajapikku ära vaibunud ja kõik
oleks endiselt edasi läinud
Kuidas meedia asja kajastab?
1: Ma olen üldiselt vähe kuulnud, ma pole telekat vaadanud õieti.
2: Ei tea
3: Ma leian seda, et midagi otseselt valetatud küll pole
On sel monumendil teie jaoks mingi tähtsus ka?
1: Tegelt samas võib ta olla ju, kes omal ajal ikka selle eest võitlesid, siis võiks ikka
mingi monument olla nende auks
2: Ma ei oska midagi öelda

13. Aigar (14)

Kas monumendi mahavõtmist nägid?
Ma pole Lihulas eriti olnudki, mul jumala savi sellest monumendist
Aga mida rahvas mahavõtmise kohta räägib?
Et äge oli seda lambakarja kividega loopida
Kes on lambakari?
Mendid
Kas sa oleks ka tahtnud seal olla?
Ja, ikka
Mis sa seal teinud oleksid?
Kividega takka andnud
Kuidas see Lihula mainele mõjus?
Lihula on nüüd kuulus, heas mõttes, sest kõik teavad nüüd Lihulat
Kas see monument oli sinu jaoks oluline?
Ikka natuke on
Käisid seda vaatamas ka?
Ja, järgmise päeva õhtul
Aga kas valitsus tegutses valesti?
Ei ole, mis nad siis üldse lasid selle püsti panna
Mis sa Madissoni tegevusest arvad?
Ei tea

14. Peeter (18)

Kas sa oled monumenti näinud?
Ja
Millal sa seda vaatamas käisid?

Siis, kui see püsti pandi
 Aga mahavõtmisel käisid?
 Ei käinud
 Oleks tahtnud käia?
 Jah
 Mis teinud oleksid seal?
 Midagi, oleks (naerab).....midagi poleks teinud, oleks niisama vaadanud
 Aga kas rahvas käitus õigesti?
 Jah.....no miks nad siis üldse selle maha võtsid, kas see segas kedagi või
 Kas valitsus on süüdi?
 Ja jah.....mis valitsus, Juhan Parts on süüdi
 Kas selline suhtumine Partsi tuli alles seoses selle sündmusega?
 Jah, peale seda jama
 Mida meedia kajastab?
 Mul on terve videokassett seda jama täis.
 Kuidas see Lihula mainele mõjus?
 Halvasti, see noh.....sakslased nagu sõdisid ka meie pärast ju, Eesti eest. Ja nüüd
 venelaste oma võib olla ja sakslaste oma ei või.
 Mis sa Madissonist arvad?
 Madissonist või, et jätkata samas vaimus, et ära seda värki ära lõpeta ja nii kergest alla
 ei annaks.
 Mida inimesed räägivad?
 Rahvas on kõik selle vastu, et see maha võeti
 Mis edasi peaks saama?
 Edasi peaks selle tagasi püsti panema

15. Siim (10)

Kas sa käisid koha peal, kui monument maha võeti?
 Ei
 Oled sa monumenti üldse näinud?
 Telekast
 Kas oleksid tahtnud seal olla, kui monumenti maha võeti?
 Kindlalt
 Miks?
 Et politseid kividega loopida, sest nad teevad Eestimaale kohut halvas mõttes.
 Kas inimesed käitusid õigesti, et kive loopisid?
 Ja, kindlalt....ma arvan, et need politseinikud olid venelased
 Miks sa seda arvad?
 Sellepärast, et kõik sõimasid neid sedasi. Ma nägin seda Politseikroonikas
 Kuidas see Lihula mainele mõjus?
 See mõjus Lihulale suhteliselt halvasti, selle pärast, et Lihula nagu sai sellega nagu
 halba mainet
 Kas sinu meelest räägitakse telekas ja lehtedes õiget juttu?
 Ma arvan küll, selle pärast, et see on ju ebaaus, kui tehakse sellist asja.
 Kas valitsus on süüdi?
 Ja
 Aga kas Madisson käitus õigesti, et ta selle monumendi üles pani?
 Algul oli kõik rahulik, ma arvan, et see oli õige, et ta pani, aga ma ei saa aru sellest,
 miks valitsus võttis ära selle.

Mis edasi võiks saada?

Mina arvan, et selle monumendi peaks sinna samasse kohta tagasi tooma

Kas inimesed oleks üksi samamoodi käitunud?

Mina arvan, et nad poleks julgenud, sest koos on nad tugevad, aga üksi on nad nõrgad

16. Poiss (8)

Kas sina käisid ise koha peal?

Ei käinud

Kas oleksid tahtnud olla?

Ja

Miks?

Sellepärast, et need lollid politseinikud ei lase teistel lihtsalt vaadata monumenti, kuidas maha võetakse

Aga miks politseinikud lollid on?

Selle pärast, et mulle ei meeldi nad, et nad võtavad palju inimesi kinni, kes pole võib olla mitte midagi teinud

Aga mis sa kuulnud oled, mis seal toimus?

Praegu ei ole mitte midagi kuulnud

Aga kas sa telekast oled midagi näinud?

Ja

Kas seal räägitakse õiget juttu?

Jah

Kas on midagi, mida sina tead, aga telekas ei räägita?

Et politseinikud ei tohiks meid niimoodi solvata

Kas see sündmus mõjus Lihulale hästi või halvasti?

Halvasti, selle pärast, et inimene pea oli ees kõik lõhki

Kes süüdi on?

Valitsus, et ta lasi selle maha võtta uuesti

Mis nüüd edasi võiks saada?

Et see monument pannakse uuesti püsti ja see jääkski sinna

Aga kas sa oled seda monumenti muidu näinud?

Jah, avamisel ei käinud, aga niisama

Mis tähtsus sellel monumendil on?

Pole mingit tähtsust, aga las ta olla seal lihtsalt

Kas inimesed oleks üksi samamoodi käitunud?

Üksi ei julge mitte keegi eriti midagi teha, aga kui kõik on koos, siis julgevad kõik kõiki asju teha

17. Helmi (60)

Kas käisite monumendi mahavõtmist vaatamas?

Ei

Miks?

Ma ei teadnuki, see oli nii salaja

Aga oleks teadnud, oleks läinud?

Ei tea, ei oleks vist. Avamisel ma käisin

Kas rahvas käitus teie meelest õigesti?

Oeh, ma ei oska seda öelda

Aga see, et Madisson selle püsti pani?

Mina leian, et see ei ole õige, kuna Madisson tahab lihtsalt endale tähelepanu pöörata.

Miks ta pidi selle sealt Pärnust ära tooma

Aga kas valitsus käitus õigesti?
Eeee.....no ju ta siis peab olema.
Aga sellisel viisil?
Ei, see häirib küll jah, see häirib küll, et oleks võinud ikka rahulikult ja kenasti, noh päeva ajal.
Mis see Lihula mainega tegi?
Mina arvan, et halb maine
Aga kas see, et tuntus suurenes, ei kaalu seda üles?
Selline tuntus nüüd ka mulle ei meeldi
Mis edasi peaks saama?
Mina mõtlen, et ajalugu on ajalugu ja neid vanu ausambaid ei tasu küll lõhkuda, et las need jäävad paika.
Kas selle tõttu on teised valla probleemid tahaplaanile jäänud?
Kindlasti on jäänud, see ausamba jama on ikka esiplaanil nüüd ju
Aga kuidas see valla siseselt inimeste suhtlusele mõjunud on?
Ma arvan, et kindlasti on erimeelsusi, et ega kõik ei ole ühe asja eest väljas
Kas valitsus peaks vabandama?
No muidugi peaks, selle pooleks peaks vabandama, et seal selliseks kismaks läks, mulle ei meeldi.

18. Poiss (7)

Mis sa sellest kuulnud oled?
Seda olen kuulnud, et vaata, ma käisin seal avamisel ja siis seal olid.....ja siis, kui seal rääkis, siis Ameerika kindral oli. Ja siis, kui see avamine oli, siis nii ilus oli, aga nüüd, kui see maha võeti, siis jäi sinna lihtsalt selline tume must laik.
Nii et sinu meelest oli see mahavõtmise vale?
Jah, selle pärast, et vaata.....need, kes üles panid, neile peaks vabandama. Valitsus võttis nihukese ausamba maha, mida nemad ise pole teinud ega mõelnud.
Aga mis sinu meelest peale seda Lihulast arvatakse?
Ei teagi, minu meelest väga head siis ei arvata
Mis edasi peaks saama?
Sinna peaks muru kasvatama või siis selle ausamba asemele panema lilled

19. Poiss (14)

Kas sa käisid ise ka koha peal?
Jah, käisin küll, mäss oli hirmus
Kust sa teada said, et selline asi toimub?
Uudistes nägin
Mis tegid seal?
No, üritasin takistada.
Loopisid kive?
Jah
Kas sinu meelest oli see õige, mis rahvas tegi?
Minu meelest küll, sest see on nende oma nagu mälestusmärk
Kumb alustas, kas inimesed või politsei?
Politsei
Kuidas ta alustas?
Ta viskas pipragaasi ja ässitas koeri kallale
Kes selles süüdi on, et monument maha võeti?

Ma arvan, et valitsus ja kõige rohkem Juhan Parts, selle pärast, et tema andis selle nõusoleku
Kuidas see Lihula mainele mõjus?
Ma arvan, et Lihula saab maailmakuulsaks
Kas head või halvas mõttes?
Nii ja naa
Kas sinu meelest peaks valitsus vabandama?
Jah
Miks?
See annab nigu, et niisama tullakse sinna koha peale ja võetakse kohe maha
Kas Madisson tegi õigesti, et ta selle üles pani?
Ma arvan küll
Kuidas nädala ajaga see jutt monumendi mahavõtmisest muutunud on?
No, nad tuletavad seda ikka meelde, aga see hakkab ära langema

20. Riinu (10)

Kas sa käisid ise ka koha peal?
Ja
Kust sa teada said, et selline asi toimub?
Mul oli niimoodi, et ma olin emaga koos võrkpalli trennis ja siis üks mees tuli ja ütles
Mis sa tegid seal?
Ma vaatasin, kuidas see ära viidi
Kas sa ise ka kive loopisid?
Ei, emme ei lubanud
Kas emme ise loopis?
Ei loopinud
Kas sinu meelest käitus rahvas õigesti?
Ja, selle pärast, et miks pidi see siis üldse üles panema, kui võetakse maha- mõttetu ju
Kes selles süüdi on, et see maha võeti?
Tegelikult on Juhan Parts selles süüdi?
Kust sa seda tead?
Telekast kuulsin
Kas sinu meelest räägitakse telekas õiget juttu?
Ei räägita
Miks?
Ma ei tea, selle pärast, et ei oleks pidanud üldse seda käsku neile andma
Kas valitsus ja Juhan Parts peaks vabandama?
Ja, peaks küll. Lihtsalt, et järgmine kord ei teeks niimoodi.
Kuidas see juhtum sinu meelest Lihulale mõjunud on?
Halvasti

21. Triin (27)

Käisid koha peal?
Ja
Kust sina teada said, et selline asi toimus?
Ütleme, et asjaolude kokkulangemise tõttu kuulsin. Olin trennis ja siis sain teada.
Palju selleks ajaks rahvast umbes oli?
Alguses tundus, et oli vähe, aga rahvast tuli hästi kiirelt juurde, järelkult olid inimesed ikkagi teadlikud. See oli sihuke aeg, kui rahvas liigub ringi ja näevad, mis

toimub. Kui ikkagi sellised suured masinad, nagu see kraana oli, see ei ole nagu tavaline, et see sedasi ringi liigub

Kas sinu meelest käitus Lihula rahvas õigesti?

Võib olla natuke ülepakutult, aga samas ma ei mõista hukka

Aga te ise loopisite kivisid?

Ei, sest see ei too seda tagasi. Kõrgemalt poolt oli see põhimõte, et läheb ja kõik. Mitte mingit vaidlemist olla ei saa-ega see üks inimene, kümme inimest või kasvõi see sada inimest ei tee ära mitte midagi. See on juba enne paika pandud, see viiakse ära ja ongi kõik

Kas see koerte ja pipragaasi ja politsei asi oli sedasi, nagu lehed kirjutavad?

Aga nemad alustasid seda, mitte rahvas. Kõige pealt tuli see ikkagi politsei poolt või K-komando poolt. Nemad tulid jõuga peale.

Kas Madissoni tegevus on õige?

Vat see on juba omaette teooria, aga ühesõnaga mahavõtmise ei käi niimoodi, nagu see valitsuse poolt oli.

Järelikult on valitsus süüdi?

Ja, kindlasti, nemad peaksid oma käitumise üle tugevalt järgi mõtlema, selliseid möödalaskmisi ei saa nii kõrgelt poolt teha.

Kas usud Partsi juttu rahvusvahelisest ohust?

See on täielik jama, et see on lihtsalt...otsitakse põhjendusi ja vabandusi, miks niimoodi kiirelt ja pimedas tegutseti, sest see on ju teada, et õhtul läheb pimedaks. Ja kui on teada, et see kraana oli juba tunduvalt varem siin olnud, siis nad ootasidki seda hetke, et kell läheks edasi. Need on rumalad põhjendused, et see maha võtta ja nii kiiresti.

Mis see sündmus Lihula mainega tegi?

Kindlasti omajagu sai see kannatada, aga samas näitab see rahva südikust, kui väga nad hoolivad vanast ajast, mis on toimunud. Sõda ei saa ju ümber pöörata- see oli, on ja jääb.

Kas valitsus peaks vabandama?

Kuidagi kindlasti, aga see ei ole lahendus

Aga mis siis peaks edasi saama?

Rahvas on kaotanud usu oma valitsusse

Kas seoses selle skandaaliga on sinu suhtumine ka vallavanemasse muutunud?

Igal juhul mitte halvemaks, täiesti õigesti käitub, ei ütle mitte midagi halvasti

Kas ülejäänud valla probleemid on seepärast tahaplaanile jäänud?

Ei oska öelda

Kui ma oleksid seda kõike nädal aega tagasi küsinud- mis selle ajaga muutunud on?

Kindlasti on midagi muutunud, aga põhimõte jääb samaks, rahvas on väga pettunud

Kas sinu meelest kajastab meedia asja õigesti?

Alguses mis räägiti, oli vale- esiteks süüdistati rahvast, kuidas rahvas käitus, aga te ise õhutasite seda. No üldiselt nüüd juba kajastatakse paremini, mitte nagu sealt alguses tuli, et politsei pole mitte midagi teinud. Tegelikult tulite te ju täiesti sõjaga, teil oli ju kõik selleks kaasas.

Kas monumenti üldse enne vaatamas käisite?

Avamisel ei käinud, kuid ma just tahtsin mingi aeg vaatama minna...ei jõudnu veel, oma lohakus

Kuidas see Lihula rahvale mõjunud on?

Nagu minu meelest ühendanud, tegelikult me olime kõik ühe asja eest väljas, tegelikult meil on ühtekuuluvustunne. Näha on, et hästi on mõjunud. Nüüd nädal

hiljem, käisid Tallinna noored välja sellise mõtte, et teha Lihula- Tallinn trassil küünalde süütamine ja rahvas tuli sellega väga hästi kaasa.

22. Laine (30)

Kas sa käisid ise ka koha peal?

Päris koha peal ei käinud, aga kaugelt vaatasin küll jah

Kust sa teada said, et selline asi toimub?

Kohalikele, mängisime palli ja tuldi ja öeldi, et on politsei ja suur operatsioon toimub Lihulas

Kas olid üks kiviloopijatest?

Ei

Miks?

Esiteks oli väike laps kaasas ja ma arvan, et vägivaldaga vist ei saavuta midagi

Kas ülejäänud rahvas käitus õigesti?

Mingil määral kindlasti jah, aga noh.....ühesõnaga oli see valitsuse poolt ju nõutud asi tegelikult. No kuule, niimoodi ei tulda maha võtma ju. Minu meelest oleks omavalitsusele pidanud andma käsu, et võtke maha ja kui mingi aja pärast pole seda maha võetud, siis palun väga jah.

Kes siis teie meelest süüdi on?

Valitsus mingil määral, aga oleks võinud kokku leppida ju, aga ei räägita millegi pärast. Samas oli see ju ammu teada, et see üles pannakse, siis oleks võinud ju ammu selle ära keelata

Kas Madissoni tegevus on õige?

No, tuleb ka neid austada, kes selles sõjas ja selle eest võitlesid, mingil määral kindlasti. Ütleme nii, et mina ju ei tea seda aega, mis siis oli, tema võib olla teab rohkem.

Kas seoses sellega on teie suhtumine vallavanemasse muutunud?

See tähendab, et minul ei olegi sellist erilist suhtumist olnud ja ütleme, et mina olen rahul temaga.....muutunud küll midagi ei ole ja ma ei ütle, et ma nüüd ei salli või et ta on õige mees.

Kuidas meedia asja kajastas?

Kajastas kõike, nii halba kui head. Tegelikult toodi kõike välja

Kajastas õigesti?

Ütleme jah, et mõned inimesed, kes nagu rääkisid sellest, kelle käest küsiti intervjuudnende poolt oli midagi väga valesti, nemad rääkisid väga imelikku juttu. Siis ma mõtlesin, et oi, kas tõesti, et äkki oleks pidanud koha peal olema ja seda ise nägema, siis oleksid nad teistmoodi rääkinud.

Kui ma oleks nädal aega tagasi samu küsimusi küsinud, mis oleks teisiti olnud?

Üldse ei ole muutunud, samamoodi on emotsioonid, et noh.....tullakse ja võetakse, ei ole küll midagi muutunud

Kas asi on nii suur lürmi väärt?

Noh, midagi oli siis meie valitsusel viga, et see nii suureks on puhutud, et midagi.... Väga hea tegelikult, et mingi tähelepanu, et võib olla peaks midagi muutma valitsuses või mida iganes.

Aga kuidas see juhtum sinu meelest Lihula mainele mõjunud on?

Nii hästi kui halvasti tegelikult, sest ma kujutan ette, et kui lähed kuhugi ja ütled, et oled Lihulast, siis on äkki, et need on natsid põhimõtteliselt. Ma ei tea muidugi, ma pole praegu väljapool käinud. Ma lähen nüüd Saaremaale, ma kuulen kohe, mis mulle öeldakse seal.

Kas ülejäänud valla probleemid on tahaplaanile jäänud?

Kindlasti võib olla mingil määral, aga ma usun, et meil on nii head valla töötajad, et nad ikka muudele probleemidele ka ikka tähelepanu pööravad

Kuidas see sündmus Lihula rahvale mõjunud on?

No, eks sa kuuled seda juttu siin igal pool. Pigem hästi.

Kuidas kommenteerid juttu rahvusvaheliselt ohust?

Aga samas on ju see, et ma kuulasin raadiost või kusagilt, et kas ülejäänud Euroopa riigid peavad siis kuulutama kuriteoks selle Vene asja, et kui okupeeriti, et siis hakkavad ka meie inimesed nagu mõtlema teisiti, et ühesõnaga õiget ajalugu nagu rääkima. Sest meie oleme ju õppinud ainult seda, et sakslane oli paha-mina kooliajal küll õppisin. Et venelane ei teinud nagu õieti mitte midagi, aga tegelikult tema ju samamoodu okupeeris ja oli süüdi ja oli 50 aastat meie kukil. Muidugi on see nii kahe otsaga asi ja nii vaieldav, et sel teemal võiks rääkima jääda.

Kas te monumenti näinud olite enne mahavõtmist?

Ei käinud, kuna ma puhkasin ja olin Lihulast ära ning ma ei teadnud sellest üldse midagi. Ja siis, kui seda maha võeti, siis oli minu jaoks nii, et oota, mis asja maha võetakse?

Põhimõtteliselt muutus see ausammas tähtsaks alles äraviimise momendil?

Vot just see, kuidas viidi...et ma räägingi, et oleks võinud omavalitsusel selle maha lasta võtta ja kuule, öösel, miks öösel tehakse sellist asja. Eesti riigil, kas öötundide eest jah makstakse küll rohke, aga minu meelest võiks seda päeval teha tegelikult.

23. Üks vanahärra (u70)

Mis te sellest asjast arvate?

Lihtsalt üks jama

Kui tähtis see ausammas teile oli?

Niivõrd tähtis ei ole, aga nad oleks võinud mõlemad seal olla

Kas Madisson käitus õigesti?

No, mina arvan küll, ega seal midagi halba ju ei olnud. On üks, on teine seal. On neid küll, kes tahavad, kellel on...noh, ma võin oma kohta öelda, isa suri ka ära, kui ta omakaitstes oli. Igal ühel on seal keegi omaksed- toob sinna lille, mälestab, see, kui keegi kusagil kaugel ära suri, sinna ju lille viia ei saa.

Kuidas see teie meelest Lihula mainele mõjunud on?

Ei oska öelda.

Lihula meelitas sellega omal rohkem turistisid kokku siia ja neid külalisi

Kuidas Madissoni tegevusse suhtute?

No, eks ta üks jama oli. Milleks ta seda tegi...mina teda ei õigusta. Aga kui see sammas siin juba oli, oleks võinud juba olla. Avamisel me käisime ja rahvast oli nii palju koos, no väga tore oli

Kuidas suhtumine vallavanemasse muutunud on?

Ei ole üldsegi temaga suhtlemist olnud, kui ma vallavalitsuses käin, siis on mul seal rohkem sekretäri pistmist

Kas muud valla asjad on tahaplaanile jäänud?

Eks igaüks teeb ikka oma tööd

24. Poiss (14)

Käisid koha peal?

Jah

Kust sa teada said, et selline asi toimub?

Sõber helistas

Läksid kohale, palju seal rahvast oli?
 Kõvasti, ma ei oska umbes ka öelda, aga päris palju
 Mis seal siis toimus?
 Läksin sinna kohale ja kuulsime järsku, et paar kiviklõmakat käisid ja järsku hakkas kivirahe pihta.
 Kumb alustas- kas rahvas või politsei?
 Politsei, nad hakkasid seal inimesi lükkama ja nügima ja siis hakkasid kivid lendama
 Palju neid kiviviskajaid umbes oli, kas enamuse või mõni?
 Enamus rahvast
 Kui sama olukord oleks uuesti, kas käituksid samamoodi?
 Ma arvan...ma ei tea, ei oska öelda
 Kas teil oli see põhimõte, et mingi mäss on lahti või võitlesite ausamba eest?
 Mäss on lahti, lihtsalt oli põnev
 Kas Madisson tegi õigesti, et ta selle üles pani?
 Ma ei tea
 Kas Parts tegi õigesti, et ta selle maha lasi võtta?
 Ei, niisama jäi talle ette, ma ei tea, miks
 Kuidas meedia asja kajastab?
 Päris õieti ei ole, see, et rahvas alustas ja et kivi oli terve, kivi kukkus juba maha puruks ju
 Kas valitsus peaks vabandama?
 Võiks küll
 Kuidas see Lihula mainele mõjunud on?
 Halvasti, tädi elab Ameerikas, siis ta arvab, et me oleme mingid natsid...noh nihuke, kõik arvavad seal. Mõnes mõttes on küll äge, et Lihula nii kuulus on, kõik teavad nüüd Lihulat

25. Vanaproua (u70)

Elab endise monumendi koha lähedal. See ülespanemine oli igal juhul õige tegu, et Madisson käitus õigesti, kuna ta oli ka rahvaga seda arutanud, kuigi tunnistas, et otseselt tema käest ei küsinud keegi. Valitsus tegi kindasti valesti, et maha võttis, et pimedas ja oma rahva vastu, kuidas nii saab.
 Kiviviskamine oli eelkõige seepärast õige tegu, et need olid ikkagi ju Eesti mehed, kes sõdisid, pole siis vahet, mis mundris. Ja see ausamba tähtsus, et rahvas võtles selle pärast...tema ei arvanud, et see mäss mässu pärast oli. Tema uskus, et inimesed kaitsesid siiski ausammast, kuna ju ka avamisel oli monumendi austajad niivõrd palju. Mis meediasse puutub, siis ajalehes kirjutatakse sellest liiga palju. See on ikkagi möödas ja võiks selle asja juba rahule jätta.

26. Naine (u50)

Kas olite kohal, kui monumenti maha võeti?
 Jah
 Mis tegite seal?
 Lihtsalt vaatasin pealt, mis mass teeb
 Ja mida mass tegi?
 Siis oli juba pime, kividega hakkasid loopima
 Ise ei loopinud?
 Ei
 Aga kas teie meelest tegi rahvas õigesti?

Ega kraanajuht polnud ju milleski süüdi ja keegi tea, palju neid vigastusi seal tegelikult oli, sest siis oli juba kottpime juba, sealt ei näinud ju midagi

Kui tähtis see ausammas ise teie jaoks oli?

Meie selle üle otsustada ei saanud, aga päris vale ta ka ei olnud. Väga paljud olid saksa sõjaväes

Kas see mahavõtmise mäss oli ausama nimel või niisama mäss?

Seda ei oska öelda, see oli vist rohkem koolilaste töö, kes neid kive viskama hakkasid- see oli lihtsalt lollus. Täiskasvanud siin suurt mässu ei teindki, mõned üksikud ainult.

Kes alustas?

No siin pandi see suur lint ette endale ja siis hakkasid inimesed sealt lindist üle jooksma ja sellest läks see mäss. Siis tulid mingist autost, ma ei tea, kas see oli märulipolitsei, see nende kilpide ja nendega.

Kas Madisson tegi õigesti?

Ega Madisson ka üksinda süüdi pole, ega tema üks see organiseerija polnud, et see sammas siia toodaks, see oli vallavolikogu otsus ju, minu meelest.

Kes selles süüdi on, et selline skandaal tuli?

Minu meelest valitsus, sest ta oleks pidanud enne takistama, mitte pärast skandaali tekitama

Kuidas see Lihula mainele mõjunud on?

Inimesi käib siin tohutult, ju ta nii kuulsaks saanud on- üks auto tuleb, teine läheb.

Ega, mis ta.....nii üks kui teine

Kas olite ka enne monumenti vaatamas käinud?

Siis, kui üles pandi.....käisin avamisel. Tseremoonia oli korralik, siin oli ju üle vabariigi inimesi, kes sõna võtsid. Ei oskagi seisukohta võtta, minu meelest on süüdi nii üks kui teine.

Enamik kohalikke poisse, kes need põhiloopijad olid, keelduvad kommentaaridest, kuna nad ei viitsi sellest rääkida. "Üks suur sõda oli, loopisime kive ja jooksime mentide eest ära."

27 ja 28. Kaks naisterahvast (u60)

Kas käisite koha peal, kui monument maha võeti?

1: Mina elan siinsamas ligidal, aga ei võtnud selles nii osa, aga rahvas on ju kahestunud, meie ajalugu ja puha ja sinna ei saa midagi.

Kas Madisson tegi õigesti?

Seda mina ei oska ütelda?

Kuidas see asi Lihula mainele mõjub?

No, maine on kuulus ju, me oleme ju nii vaata, et üle ilma kuulsad, ikka selle samba pärast

Kuidas see valla siseselt mõjunud on?

Ei mina ei tea, rahvas on ikka ühtne

2: Ma arvan, et rahvas on rohkem ühtsemaks läinud. Skandaal või mida iganes, rohkem peaks ikka ajalugu teadma, sest ega see märk ei olnud ju munder, see pandi ikka inimestele, mitte munderile.

1: Mehed käisid sõdimas, me oleme okupeeritud olnud ju

Kas valitsus tegi valesti, et maha võttis?

1: No, seda oleks pidanud teistmoodi tegema. No jumal, see oli ju ise nii skandaalne lugu

Kas rahvas käitus õigesti?

1: Kes seda täpselt teab

2: Mis sel Eesti rahval on muud olnudki kui kivi, sajandeid tagasi olid ka ainult kivid, Eesti rahval ei ole midagi muud olnudki relva ju.

Kas ülejäänud valla probleemid on tahaplaanile jäänud?

1: Ei ole

2: Meil vald elab ilusat elu ja meil Madissoni kohta võib öelda, et tugev juht ju, midagi halba pole ütleda. Meil alev läheb järjest kaunimaks, kõik teed sillutatakse, majad värvitakse- Lihula pole kunagi nii kena olnudki.

Kas jutt rahvusvahelisest ohust on tõsi?

1: Me oleme Eesti riik ja Eesti rahvas, mispärast me kummardame kogu aeg selle rahvusvahelise poole, aga meie oleme need sõjad siin läbi teinud. Need suurriigid ei teagi midagi, nad vaatavad seda võib olla oma mätta pealt.

Kas käisite monumenti vaatamas ka?

1: Mina mahavõtmisel ei osalenud ja avamisel ka ei käinud, kuigi ma ligidal elan, ma mõtlesin kohe, et see ei ole üks õige asi.

2: Näinud olin küll, mul mehe haud sealsamas, kui surnuaias käisin, siis nägin seda monumenti ka. Minu isa jäi ka sinna, võib olla osake on temast ka seal, osake mälestust on temast seal.

LISA 9. Küsitluskava

1. Kas te käisite monumenti vaatamas?
Millal?
Miks ei käinud?
Mida sellest arvasite?
2. Kui tähtis see monument teie jaoks oli?
Mida see teile tähendas/mida sümboliseeris?
3. Kas selle püstitamise tekitas ka mingit vastuakaja?
Millist?
4. Palun kirjeldage mälestusmärgi mahavõtmist, nii nagu teie seda teate (nägite, kuulsite).
5. Kas inimesed, kes selle mahavõtmist takistada püüdsid, tegid seda monumendi enda või millegi muu pärast?
Miks te sedasi arvate?
6. Mida arvate politsei tegevusest?
7. Mida arvate valitsuse (siseministeeriumi) tegevusest?
Kas ja kuidas oleks saanud sellist skandaali vältida?
8. Mida te riigi/ valitsuse seisukohtadest arvate?
Kuidas kommenteerite juttu rahvusvaheliselt ohust?
9. Kuidas hindate riigi/valitsuse tegevust 2. septembri õhtul?
Kas monumendi mahavõtmine oli õige tegu?
Mis oli valesti?
Kuidas suhtumine valitsusse muutus?
Kuidas ja mida parandada annaks?
10. Mida arvate mälestusmärgi mahavõtmise juures olnud kohalike käitumisest?
11. Kuidas meedia Teie arvates mälestusmärgi ülespanekut kajastanud on?
12. Kuidas meedia Teie arvates mälestusmärgi mahavõtmist kajastanud on?
Kui palju te telekast/raadiost/internetist vm seda jälginud olete?
13. Kui peaksite võtma paari sõnaga kokku kogu mulje probleemist, mis teile meedia põhjal jäänud on, siis milline see on?
14. Mille poolest võib Teie arvates erineda sündmusi vaid meedia vahendusel jälginud inimese ja teie ku kohaliku elaniku mulje ja arvamus?
Miks?
15. Mis on kogu probleemistiku meediakajastuses Teid häirinud?
Miks?
Tooge näiteid
16. Mis on kogu probleemistiku meediakajastuses Teile sümpaanne olnud?
Miks?
Tooge näiteid
17. Palun lugege Eesti ajakirjandusest pärit tekstilõike.
Mis on teie mulje tekstist? Miks?
Mis Teid häirib /millega nõus pole /mis on häirivalt kirja pandud?
Mis Teile meeldib/millega nõus olete?

Parts nimetas, et eelkõige häiris monument USA-d ja Euroopa Liidu mitmeid liikmesriike. Välisriike häiris, et monumendil kujutatud sõdur kandis Saksa SS-mundrit. "Me ei saa lubada, et Eestit seostatakse mingilgi määral natsismiga," ütles Parts.

Lihula monumendi teisaldamise juriidiline põhjus oli selles, et see asus riigi maal ja riik ei soovi oma maale sellist ausammast. (03.09.2004 EPL)

Lihula mälestusmärgi just selline mahavõtmine solvas kümneid tuhandeid eestlasi. Valitsus, kes pole rajanud Teises maailmasõjas Saksa poolel Eesti eest sõdinud meestele väärikat ausammast ja kes ei suutnud ära hoida enda jaoks ebamugava Lihula mälestusmärgi püstipanemist, tegi selle tagantjärele eemaldamisega küll nii Idale kui ka Läänele meelepärase teo, aga kaotas igasuguse maine kodu-Eestis. (---) Juba on anonüümsed rahvalaulikud moonutanud peaministri nime Johannes Parts-Barbaruseks. (04.09.2004 SL Õhtulehe juhtkiri "Rüvetatud aated")

TALLINN, 7. september (EPLO) - Lihula monument ei olnud õnnestunud, ütles president Arnold Rüütel, sest Teise maailmasõja sündmuste mälestamisel ei ole kohane kasutada rahvusvahelise hukkamõistu pälvinud totalitaarriikide sümboleid. "Eesti vabaduse eest võidelnud mehed väärivad kindlasti ausammast. Monumendi rajamine Lihulasse sellisel kujul ei olnud aga kahjuks õnnestunud ettevõtmine," ütles president Postimehele.

LISA 11. Pikkade intervjuude transkriptsioon

Raine (30)

Kas sa käisid monumenti vaatamas?

Käisin küll jah.

Millal?

Nüüd kuupäevaliselt ma ei mäleta millal see oli, 2. september vist oli jah. Tähendab, siis kui see maha võeti.... tähendab siis käisin. Enne ei.

Mida sa sellest monumendist arvasid?

Eeee...monumendist üldse vä? Tähendab mina ei teadnud sellest enne midagi, samal õhtul kui ta maha võeti, sain teada, mis ta üldse oli....sest eelnevalt olin mina puhkamas, nii et ma ei teadnud sellest mitte midagi.

Aga kui tähtis see monument sinu jaoks oli?

Eeee..kui tähtis? No ma ei tea...tähendab tegelikult mulle ei mitte midagi, sest mina olen ju hoopis teises ajastus ja ja.....mitte midagi selles suhtes, aga vanematele inimestele tähendas kindlasti rohkem.

Mida see sümboliseeris?

Vabadusvõitluses võidelnud inimestele oli ta tähtis, kes Eesti vabaduse eest võitlesid, aga olid siis nii õelda Saksa sõjaväes...neile tähendas see palju.

Kas selle püstitamise tekitas mingit vastukaja?

Püstitamine.....ehee, no, väga vähe, selles suhtes, et väga vähe, tuli välja, et see kevadepäeval oli nagu plaanis, aga jah- kui ta maha võeti, siis see tekitas nagu eriti suurt poleemikat?

Palun kirjelda mälestusmärgi mahavõtmist nii, nagu sina seda tead

Tuldi ja teatati, et võetakse maha midagi kuskil, hästi palju politseinikke on ja läksime vaatama siis sinna, aga meie vaatasime natsi kaugemalt. Olid kraanad ja autod ja pimedas ta maha võeti.

Kas inimesed, kes selle mahavõtmist takistada püüdsid, tegid seda monumendi enda või millegi muu pärast?

No, ma usun, et kõige rohkem häiris neid see, et tuldi salaja ja pimedas põhimõtteliselt, et see pimedas toimus kõik see asi. Aga monument kindlasti, ma usun, et osadele oli see väga tähtis, et oli väga palju vanainimesi, kes ikkagi tahtsid, et see oleks ja et nad saaksid seal mälestada neid inimesi, kes langesid sellel ajal.

Mida arvad politsei tegevusest?

No, eks nemad tegid oma tööd tegelikult, aga noh...eks nad oleks võinud seda natuke teistmoodi seda teha, et milleks neid üldse nii palju vaja oli, sellest ei saa nagu mitte keegi aru. Aga nende tegevus oli selline, ma arvan, et natuke jõhker liiga, et ilma oleks vast saanud hakkama paremini, kui hunnik neid seal kohal oli. See ärritaski võib olla kõige rohkem inimesi. No, see oli põhiline, et seal need kilbid ja nuiad ja pisargaasid kohal olid, see oli veel parem, ja koerad ja nagunii, nad vist tahtsid sõda või ma ei tea mida, aga milleks seda vaja oli- ma kujutan ette, et see jääb paljudele küsimärgiks. Sellest ei saagi nagu aru, see oleks nagu ammu plaanitud valitsuse poolt, et võtame maha suurte politseijõududega ja segame rahulikke inimesi või noh, mida iganes.....see oli hästi huvitavalt plaanitud. Nad teadsid vist, et vastuhakk tuleb, aga miks nagu seda tehti, sellest ei saa nagu aru.

Mida arvad valitsuse tegevusest?

Sa mõtled nüüd seda nende käitumist selles suhtes, et see otsus nüüd sedasi vastu võeti? No, nad siis venitasid selle otsuse vastuvõtmisega mingi terve päeva ja siis, kui õhtuks see lõpuks nagu valmis sai, siis nagu tuldi seda otsust täide viima. Ja noh, nemad olid kohe nii kindlad, et see on täielikult natside mälestusmärk ja noh, üldse

nagu..... Minu meelest oli see kõige põnevam, et nad teadsid, et see tuleb ülesse, et miks ei ole enne seda takistatud ikkagi. Kui see üles pandi üldse, oleks võinud ju eelnevalt midagi tegema hakata. Ja oleks võinud ka seda teha, et oleks võinud kirja saata siia, et palun võtke mingiks ajaks see maha, näiteks kuupäevaliselt, ja kui siis ei oleks seda maha võetud, siis jah, palun väga, tulge oma politseijõududega ja millega iganes. Tegelt ei oleks siiski vaja neid politseijõude, et oleks võinud olla see kraana ja see auto, kuhu peale see panna ja paar inimest veel ja rohkem vist ei olekski vaja olnud. Oleks rahvast teavitanud sellest eelnevalt, et oleks kasvõi keegi tulnud siia ja rääkind sellest probleemist, mis on siis tagantjärele inimestele selgeks tahetud teha....kahju tegelikult, et meie riigi eesotsas on sellised inimesed, kes nagu ei usalda nagu oma inimesi. Et ainult siis arvavad, et jõuga saab midagi saavutada.

Mida sa valitsuse seisukohtadest arvad?

Noh, valitsuse seisukohast...ee, noh. Valitsus põhimõtteliselt arvas, et seda ei oleks ikkagi vaja, et noh, ma usun, et välisriigid ikkagi mõjutasid väga palju meie valitsuse seda nüüdset arvamust ja tegevust. Võib olla, kui ei oleks nii palju seda olnud, et siis meie valitsus ei oleks sellest üldsegi välja teinud ja see püsiks meil siinsamas veel püsti, see sama mälestusmärk. Sellest on muidugi hästi suur....ma ei oskagi arvata, et miks nagu sellest....sest minu meelest ei ole seal SS-rõivast seljas olnud sellel sõduril. Vähemalt pildi pealt vaadates, sest ise ma seda ei näinud- vaatamas ei käinud ei seda. Aga, aga jah, ma ei teagi.

Kuidas kommenteerid juttu rahvusvaheliselt ohust?

Tähendab, mida võib üks mälestusmärk ohustada? No ma ei tea. Ma käisin tõesti Saaremaal, seal on see Saksa armee matmispaik, samamoodi Saksa armee....kas see siis ei ole mingi märk või kas see siis ei ohusta meid või miks me peame just selle koha ära märkima. Samas no jah, häiris neis seal see rõivas, aga oleks pidanud siis ennem mõtlema, et kui seda märki taheti üles panna, siis paneme hoopis midagi muud. Valitsus oleks võinud ammu mingi muu märgi või ausamba teha, nende inimestele, keda siis austada.

Kuidas hindad valitsuse tegevust 2. septembri õhtul?

Normaalne ju, jee, tuleme relvadega (irooniaga öeldud), lööme platsi puhtaks põhimõtteliselt. Ma ei oskagi midagi ütelda, see oli kole, oleks võinud palju parem olla.

Kas monumendi mahavõtmine oli õige tegu?

Eee...võib olla, et ta lasti üles panna, vot see oli nagu vale. Et ma ei saagi sellest nagu aru, et kui teati, et see pannakse, siis oleks võinud ju ta jätta panemata ikkagi. Oleks tulnud kompromiss leida, just nende inimeste vahel, kes tahtsid seda üles panna ja oleks võinud ennem keelu peale panna, siis oleks tõesti- nagu paljud ütlesid, et nad oleks lasknud selle oma maa peale panna, oma õue kasvõi. Aga jah, võib olla tahetigi, äkki oligi see valitsuse poolt nii plaanitud, et paneme märgi üles, vaatame, mis rahvas teeb ja mis saab. Ma ei teagi, see tekitab nii imelikku tunnet ja just arusaamatust inimeste seas, et lihtsalt ei saada aru asjadest, mis toimub meie valitsuse ja rahva vahel. See on nii huvitav- üksteist ei usaldata, tegelikult küll, ma kujutan ette, et ega vist küll, nagu siin paljud on ütelnud, et ei julge enam jõulusidki pidada, et kas me oleme uuesti punases riigis või?

Kuidas suhtumine valitsusse muutus?

Tekkis selline tunne, et nad hämavad ainult. Et tähendab, tekkis see, et sorry, mida te teete seal, et minu meelest enne said nad päris hästi hakkama- tehti üht, teist ja kolmandat asja, aga nüüd nagu selle ausambaga tekkis küll selline tunne, et noh...kas ainult nüüd siis meie valitsus juhib meie riiki või teeb keegi teine seda veel. Et ma ei saagi aru sellest, aga Parts hämas seal nii palju, et temast ma üldse aru ei saanud, mida

ta seal rääkis, sest tema põikleb alati küsimustest kõrvale, et vastust tema käest nagu üldse ei saa nagu kätte, et vabandus see ja vabandus teine. Siis hakatakse mingit ilget teksti panema, et välisriigid ja siis mingid toetused äkki, millestki ilma jäämine või miks kardeti seda nii väga.

Kuidas ja mida parandada annaks?

Parandada..oeh....Eeh, vabandada äkki selle jama eest, mida nad kokku keerasid siin. Aga kas kellegi mahavõtmine sealt ministri toolist, seda muidugi- ma väga kahtlen selles. Selles suhtes, et eks nemad püüdsid oma tööd küll teha, aga minu meelest oli see selline töö, mida oleks võinud natuke teistmoodi teha. Ma vist jah nagu mainisingi seda, et eelnevalt inimestega rääkides, selgeks tegemisega.

Mida arvad mälestusmärgi mahavõtmise juures olnud kohalike käitumisest?

(Naerab) Tähendab, kohalike reaktsioon oleks kindlasti hoopis teine olnud, kui oleks olnud eelnev informatsioon, mitte öine tegevus, oleks toimunud see kõik päeval. Kuna see seadus õhtul poole kuue ajal või millal see vastu võeti, et oleks võinud ju....kas oleks see tüki küljest võtnud, kui nad oleks reedesel päeval tulnud seda maha võtma, ma usun, et mitte midagi ei oleks juhtunud. Sa tuled mingi politseivägedega, 44 või palju neid oli siin koos ja mind ajas see nii marru.

Kuidas meedia sinu arvates mälestusmärgi ülespanekut kajastanud on?

Eee...tähendab, mina sellest ülespanekust, kuidas asi toimus, suurt ei teagi. Ütleme nii, et ei tea.

Aga kuidas mahavõtmist kajastatud on?

Noh, seda ju siia maani kajastatakse. Sellest on nüüd piisavalt palju muidugi möödas, aga samamoodi, lihtsalt...seda sai nii rahva seisukohast kui ka valitsuse seisukohast-igasuguseid kommentaare oli, nii häid kui halbu.

Kui palju sa telekast/raadiost/internetist vm seda jälginud oled?

Teadlikult olen televiisorist ja siis raadiost nii palju, aga põhimõtteliselt televiisorist. Et ajalehti ka, mõned jutud olen läbi lugenud, aga vähe sellest. Seda, mis tuli televisioonist, seda kõige rohkem siiski.

Kui peaksid võtma paari sõnaga kokku kogu mulje probleemist, mis sulle meedia põhjal jäänud on, siis milline see on?

Aaa, meedia põhjal just jah. Ütleme nii, et meedia põhjal minu esmamulje jäi see, et tuldi Lihula rahvale kallale, et põhimõtteliselt politseijõududega tuldi inimestele kallale.

Mille poolest võib sinu arvates erineda sündmusi vaid meedia vahendusel jälginud inimese ja sinu kui kohaliku elaniku mulje ja arvamus?

Eeh...kindlasti see erineb, selles suhtes, et...aga samas on igäühel ikkagi oma arvamus, et mida ta sellest välja loeb. Et noh, meedia kajastab mõlemat pidi seda- nii rahvapoolset kui valitsuse poolset. Ja kindlasti jäi paljudel see arvamus, et miks nagu rahvas niimoodi käitus, nad oleks võinud ju mitte sellest välja teha, aga samas jah-paljud võivad mõelda, et mida nad protestivad seal, et....see on nii, et kes koha peal käis, teab sellest natuke rohkem, aga kes sellest nagu meedia kaudu nagu teada sai.....noh jah, kuidas keegi. Igäühel jääb oma arvamus.

Mis on kogu probleemistiku meediakajastuses sind häirinud?

Aaah...tegelikult, mis siin häirima, ma ei oskagi ütelda, ei vist midagi ausalt öeldes. Et kajastati nii, nagu seda kajastati, et lõpuks juba tunnen, et võiks ära lõpetada juba. Pikalt nagu see juba toimunud.

Mis on kogu probleemistiku meediakajastuses Teile sümpaatne olnud?

Eeh..mis sümpaatne? Et ikkagi oldi nagu rahva poolt, kes tõi õiged faktid nagu Eesti rahvale näha, et see oli nagu kõige parem. Mitte nii, et äkki ikka oli nii või nii?

Tundub, et osadel oli seda hämamist, aga osadel oli väga konkreetselt, et nii ta oli ja põhimõtteliselt igapäevasele anti otsustada, et uskuge või ärge uskuge põhimõtteliselt.

I

Mis on sinu mulje tekstist?

Eeh....tähendab, ütleme nii, et natsidega- kus kurat on see natsi värk, ma ei saa sellest aru, et mida häirib USAd...no, ma ei tea. Mis me siis Venemaaga teeme? Ta (USA) ei olnud seal sõjas, ei okupeerinud, ei võidelnud. Et samas, see oli meie ajalugu ja kui teised riigid sellest aru ei saa...siis sorry tegelikult, siis äkki tuleks selgitada teistele riikidele meie ajalugu ja milline oli see, et miks inimesed tahavad sellist ausammast panna ja miks tahavad austada inimesi, kes selles sõjas langesid.

Et...me ei saa lubada..... no jah muidugi, nemad ei saa lubada küll, et teised riigid teda ei toeta, aga ma...ma ei saa sellest aru, miks arvati, et see on natsi sõdur, kuigi mina ütlen, et ta seda ei olnud.

Kas selles tekstis on midagi, mis meeldib?

Meeldib, mis siin meeldivat on? See, et nad nimetavad, et me õhutame natsismi.

II

Mis on sinu mulje tekstist?

Väga hea ju (naerab).....ütlemegi nii, et siin on kõik ära öeldud, mis valitsus tegelikult oleks pidanud tegema ja mida ta tegemata jättis. Ütleme ja, et selle ausamba oleks võinud püstitada siis teistsugusel määral või siis seda üldse mitte üles panna. Ja Idale ja Läänele, nagu siin kirjas on, et tegi ta meelepärase teo küll ja, aga jah, et Eesti rahvale oli see suur solvamine. Ma ei oskagi selle kohta mitte midagi muud öelda.

III

Mis mulje tekstist jäi?

See on see, et president, kus sa ennem oli, kui oli teada, et see ülesse läheb, et oleks võinud ennem vahele astuda, et seda mitte üles panna. Ja, ei no, väga hea, et ta ütles siin, et tuleb kindlasti ausammas nendele võitlejatele panna, kes siis seal nagu hukkusid, aga president, kus te olite ennem?

Aive (27)

Kas sa käisid monumenti vaatamas?

Jah

Millal?

Ennem ei käinud, ei jõudnud- oma lohacus, aga käisin siis, kui maha võeti parasjagu.

Mida monumendist arvasid?

Ma arvan, et seda oli ikkagi vaja.

Kui tähtis see monument sinu jaoks oli?

Minu jaoks.....no, minu jaoks jah, ta suurt ei olnud midagi, aga ikkagi Eesti rahva jaoks oli ta ju mälestus.

Mida see sümboliseeris?

Ei tea, ma ei oska sellele vastata

Kas selle püstitamine tekitas mingit vastukaja?

Seda üldiselt jah meedias kajastas juba enne, et ei meeldi, aga otseselt keegi ju vastu ei seisnud sellele, et ei tohi mingil juhul panna. See oli ennem ju teada, et see pannakse, miks siis ei tehtud selleks midagi.

Palun kirjelda mälestusmärgi mahavõtmist nii, nagu sina seda tead

Kuskilt keegi tuli, hirmsa sõjaga ja lihtsalt, nemad lihtsalt viivad selle monumendi ära. Neid ei huvitanud, mida rahvas rääkis, nad olid noh.....väga ülbelt käitusid. Suht pime aeg oli ja kõigepealt tuli jah kraana, muidugi kraana oli olnud juba varem Lihulas ringi liikunud, siis tuli jah....siis olid kõik juba Lihula võimu esindajad olid ka kohal. Tahtsid teada, mis toimub, alguses ei räägitud midagi sellest, polnud mingeid paberid, kes siis käsib sedasi teha või kes ei käsi sedasi teha. Aga siis oli näha, et ei, ta lihtsalt viiakse ära, ükskõik, kelle vastuseisule vaatamata ja sinna nagu ei saa me midagi teha. Ja noh, rahvale nad põhimõtteliselt astusid lihtsalt vastu ja lihtsalt tegid seda, mis oli nagu kuskilt kõrgemalt poolt kästud teha- muidugi nemad tegid lihtsalt oma tööd, aga mismoodi see paika pandi, et nad peavad seda tegema, oleks võinud ju ennem natuke teavitada, et selles mõttes oli väga imelik kogu see.

Kas inimesed, kes seda mahavõtmist takistada püüdsid, tegid seda monumendi enda või millegi muu pärast?

Ikka monumendi enda pärast, niisama nad....see oli ju näha, et põhimõtteliselt sõda kuulutati. Selles mõttes küll Lihula vastu on ju, aga lihtsalt, me olime ju kõige lähemad ja seda nagu ju meedia enam ei kajastanud, et see võetakse maha, et minu meelest niimoodi ei tulda ja ei võeta midagi lihtsalt maha. Selleks on ju igasugused kompromissid olemas, rääkimised ja puha, et nii et saa tulla, et keegi kuskilt tuleb ja viib minema ja nüüd nagu põhimõtteliselt ei tea keegi, kus kohas see on, et hästi omapärane.....inetu.

Mida politsei tegevusest arvad?

Nad olid selleks palgatud, aga lihtsalt jah....see vähene rääkimine Lihula võimu esindajatega, oli see, mis nemad jätsid nagu tegemata. Oleks võinud rääkida kenasti, et mille pärast nad siis on täpselt ja kelle korraldusel või midagi, aga järelikult te tulite kohe teadmiseaga, et teil ei lasta seda rahulikult ära viia. Niisama inimesel ei ole, noh, muidugi need nuiad ja asjad on nende töövahendid, aga kuna need olid kaasas, siis nad ikkagi järelikult arvasid, et kõik lähe plaanipäraselt.

Mida arvad valitsuse tegevusest?

Mina ei tea, nad on nagu lapsed seal, umbes täna tahan seda, homme tahan seda.

Kas ja kuidas oleks saanud sellist skandaali vältida?

Just täpselt sellega, et oleks pidanud kajastama- noh, muidugi ka selle ülespanekut ja samamoodi ka mahavõtmist, et noh....ikkagi teadvustama rohkem üldse seda. Et niimoodi vaikselt tuldi ja öösel salajas. Seda ei olnud ju kusagil kajastatud, et jah- me tuleme ja võtame selle maha.

Mida sa valitsuse seisukohtadest arvad?

Nüüd on selles muidugi aega möödas, ma ei oska seda niimoodi isegi öelda. Alguses nad hämasid, sõna otseses mõttes, see, mida nad rääkisid, käis ju sõna otseses mõttes nende teguviisile täiesti vastu. Öeldi, et seal oli hästi rahulik ja keegi vastupanu ei esitanud ja puha, aga tegelikult see ei olnud ju niimoodi. Tegelikult oli ju kisaga tulite ja vaikselt tahtsite ära selle viia. See on nõme, äärmiselt tobedad argumendid toodi ju, miks tuleb asi maha võtta ja missugune surve avaldati valitsusele...noh, see ei vasta tegelikult ju tõele, et selleks oleks hoopis teisi argumente vaja, selle pärast ei tehta mitte midagi. Noh, just see, et riigi maa ja et ühesõnaga see ajaloo värk, see ei ole ju põhjendus. Kõige pealt oleks seda tulnud ennem teha, kui seda hakati üldse üles panema või maha võtma, et selle maa suhtes, nad teadsid ennem, et see on ju riigi maa. Noh, miks lasti asi üldse nii kaugele minna? Ja samamoodi see ajaloo seisukohast, siis järelikult ei ole meie lähiajalugu teistele piisavalt tutvustatud. Loomulikult oli seal veel neid, mille pärast ja puha- natsistlik ja kõike, aga asi tuleks ikkagi teha läbimõeldult.

Kuidas kommenteerid juttu rahvusvahelisest usust?

See ongi see ajalugu tegelikult, mida pole tutvustatud meie lähinaabritele või kellele seda peaks siis rohkem tutvustama. Loomulikult on see ka meie endi ajalugu, mille suhtes keegi teine ei saa survet avaldada nii palju.

Kuidas hindad valitsuse tegevust 2. septembri õhtul?

See oli täiesti väär lihtsalt. Et, et noh.....seda oleks ennem pidanud meedias kajastama ja siis tuleks üldse asjad kokku leppida lihtsalt, mida teha selle monumendiga, et kas maha võtta või mitte maha võtta ja noh, läbimõeldult ikkagi.

Kuidas suhtumine valitsusse muutus?

Tugevalt langes, kuigi reitingu järgi arvestades oli see juba ennem langenud, kuid nüüd muidugi on ta veel rohkem langenud, kohe kindlasti, sest täiesti läbimõtlemata tegutsetakse ja üldse ei mõelda tagajärgedele. Nüüd ollakse nagu pahased, ühesõnaga, et Lihula rahvas on nagu umbes väga noh, sõjakas ja puha, aga tegelikult ei ole niimoodi, lihtsalt meie olime siin lähedal ja oligi kõik.

Seda on nagu kajastatud, et Parts ütles, Parts tegi, aga noh, loomulikult on tema peale kõige suurem solvumine, aga kui vaadata nüüd edasi, siis ainult üks inimene ei saa niimoodi teha, et need kaasosalisi oli teisigi.

Kas ja mida parandada annaks?

No ma ei tea, kõiki ei saa lahti lasta, kõik, kes on nüüd midagi valesti teinud. Aga ma ei oska ütelda, mida teha.....lihtsalt solvumine on. Lihtsalt edaspidi rohkem rahvaga rääkida, mitte niimoodi, et nemad kuskil otsustavad midagi, sest see oli salajas.

Mida arvad mälestusmärgi mahavõtmise juures olnud kohalike käitumisest?

Kohalike käitumisest...vat sel hetkel nagu ei osanud nagu kuidagi käituda, et noh, algselt leiti sihuke.....ok, see läks nagu kivide loopimiseni, aga samas oleks seda täiesti saanud ära hoida, aga ka nendepoolne käitumine oli niivõrd kaheti mõistetav, et sa ei saanudki aru. Nüüd muidugi jah, hakkab tõde juba natuke tulema.

Kui peaksid paari sõnaga võtma mulje probleemist kokku, mis meedia põhjal jäänud on, siis milline see on?

Ei, seda ma ei oska öelda. Väga vastakaid mõtteid on selles suhtes, et noh, valitsus käitub mõtlematult, ei mõtle tagajärgedele üldse, lihtsalt väga inetu.

Mille poolest võib sinu meelest sündmusi vaid meedia põhjal järginud inimese ja sinu kui kohaliku elaniku arvamus?

Alguses kindlasti nad ei saanud mitte millestki aru, et mis toimub. Aga alguses räägiti nagu ühte, pärast räägiti juba teist. See nüüd, inimene peab lihtsalt ise mõtlema, kas see alguse jutt oli õige või see, mis nüüd räägitakse. Selles mõttes, et kuidas alguses meedia kajastas või mida valitsus üldse rääkis selle kohta ja kuidas nüüd räägitakse minu meelest, kui inimene midagi otsustab, siis peaks ta seda ikkagi laiemal avalikkuse ees tegema. Ja kindlasti tuleb mõlemad osapooled ära kuulata, seda ma ei ütlegi. Praegusel hetkel mina olen ikkagi Lihula vallavalitsuse poolt igate pidi ja tõesti see oli niimoodi, nad on ise ka seda rääkinud ja tõesti täiesti tõeselt rääkinud. Need, kes meedia põhjal asju jälgisid, võisid valesti aru saada.

Mis on kogu probleemistiku meediakajastuses sind häirinud?

Noh, häirib see, et sihuke hämamine käib. Aga tee siis sellel õigel ja valel vahet.

Kas on midagi, mis on meediakajastuses sümpaatne olnud?

Väga sümpaatne on tegelikult see olnud, kuidas on Lihula vallavalitsus suutnud selle nagu noh, ise väga rahulikuks suutnud jääda. Olen Lihula võimuesindajate suhtes lausa üllatunud, kui väga nad tahavad seda tõde tegelikult välja selgitada, mitte niimoodi, et ah, tühja kah. Meedia on neile selle võimaluse andnud.

I

Mis on üldmulje loetud tekstist?

Täpselt niimoodi meedia kajastabki seda, aga see ongi viga- need on ju valed argumendid, selles suhtes, et siis me peaksime siis äkki tutvustama oma lähiajalugu.

Mis siin tekstis veel häirib?

No jah, valed argumendid on toodud. See võib ka niimoodi isegi olla, aga tulekski veidi rohkem selgitustööd teha, et see on olnud, et see jääb ju niimoodi, et seda me ju ringi onju pöörata ei saa.

Kas on midagi, mis meeldib?

Mis siin meeldivat on?

II

Mis on üldmulje loetud tekstist?

No tegelikult ongi ju täpselt niimoodi, et ega sellele polegi nagu midagi lisada. Teda huvitas rohkem, mida mõtlevad kõrvalseisvad riigid, kui see, mis me ise arvame mälestusmärgist. Nüüd nad on ju sellega tegelt täiesti nõus, et jah, see tuleb püstitada, aga jah, see on ju tõsi, siin ei ole ju suurt midagi lisada.

Kas on midagi, mis häirib?

Ei häiri

III

Mis on üldmulje?

Lugupeetud Eesti Vabariigi president, kus te siis ennem oma jutuga olite, et ei sobi ja puha, aga jah....see võib õhutada ja puha, aga miks siis seda ennem ei mõeldud.

Nansi (50)

Kas käisite monumenti vaatamas?

Käisin

Millal?

Avamisel ja peale seda ka, igal hommikul sõitsin sealt mööda

Mida arvasite monumendist?

Arvamusel muutusid selle ülespanemise käigus. Kõigepealt, kui seda kavatseti, siis ma olin kõhkleva seisukohal, et kui selle kohta on Pärnus juba väike skandaal tekkinud, siis võib olla ei oleks seda vaja siia Lihulasse panna ja esimene tagasilööki oli, et kiriku juurde muinsuskaitse keeldus selle paigaldamisest. Aga selles perioodil kogesin, kui paljud vanad inimesed helistavad ja pisarsilmil tänavad, et me oleme selle ürituse eestvedajaks hakanud ja siis hakkas selginema ka ajalooline tõde sellest asjast, et siiski üle 50% Eesti mehi on teeninud Saksa mundris ja nad on pidanud terve Nõukogude aja seda salgama, sellest mitte rääkima, isegi oma lastele mitte. Ja nüüd, kui nad võivad sellest rääkida ja nüüd, kui pannakse, ütleme niisugune ilma spetsiifiliste haakristi märkideta see kuju, kus nad võiksid oma meenutusi siis rääkida, ükskõik, kas siis võõrastele või oma lastele või oma sugulastele, et siis see veenis mind ümber, et seda mälestust on vaja jäädvustada. Aga et see oli just see Lihula, siis selles mõttes, me ikkagi otsisime väga tagasihoidliku paiga, mis on surnuaia tagasopis, mis ei ole käidav koht ja selles mõttes ei oleks pidanud küll maailmale silma jääma, kui meie enda ajakirjandus ei oleks seda nimetanud fašisti mälestusmärgiks.

Kui tähtis see monument Teile endale oli?

Ei noh, minule isiklikult ei tähendanud, sest noh, minu isa sõdis Punaarmees, sattus kogemata õigele poolele, aga ma teadvustasin endale, et sellel ajal võidi.....eee, järgmine aastakäik oleks tulnud Saksa poole näiteks.

Milline oli püstitamisest tingitud vastukaja?

No, püstitamisega meedia nagu hakkaski seda tituleerima mälestusmärgiks, mis kujutab Saksa sõdurit, aga meedia oleks seda inimeste arvamust saanud kujutada, et see kujutab Eesti sõdurit, kes on väevõimul sunnitud kandma Saksa vormipluusi, aga kes võitleb siiski oma Eesti iseseisvuse eest ja nad tõepoolest 44ndal aastal Sinimägedes rinnet kinni hoides arvasid ja seda tõestavad ka nüüd igalt poolt saabunud näiteks ajalehtede väljavõtted ja Eesti ajalehtedes kirjutatu 40ndal aastal, et mehed võitlesid seal Eesti iseseisvuse eest, mitte Saksamaa või Venemaa sõja võitmise nimel, vaid just nimelt Eesti iseseisvuse eest. Ja kui see oleks Eesti ajakirjanduses niimoodi kajastatud- õigesti, patriootiliselt, eestimeelselt, siis ei oleks võib olla ka välismaalt tulnud niisuguseid vastukajaid.

Palun kirjeldage mälestusmärgi mahavõtmist nii, nagu Teie seda teate?

Jah, ei, ma ei teadnud sellest mitte midagi, sest et sellel päeval ma sain teada sellest alles Aktuaalse Kaamera uudistest ja siis üllatusega mõtlesin, et uuh, ma ei tea midagi, aga ilmselt, et on juba hilja, ju see on juba ära võetud ja ma ei jõua enam kohale, kuigi tahtsin küll sinna minna ja oma silmaga näha, et oma silm on kuningas... ja ja siis ma oleks kindlasti veel videokaamera kaasa võtnud, aga siis, et kindlasti see on juba tehtud, et kaua seal ikka aega läheb, et selle väikse asjaga ei lähe ju kaua aega.

Kas inimesed, kes selle mahavõtmist takistada püüdsid, tegid seda Teie meelest monumendi enda või millegi muu pärast?

Ei, see ei olnud mitte monumendi pärast, vaid see oli.....eee, nende inimeste õiglustunnet häiriv vägivald ja teadmatus, kui isegi meie valla juhid, Tiit Madisson ja Jaak Kastepõld, vallavanem ja volikogu esimees, mõlemad on seal ja nendele ei edastata infot. Mobiiltelefonide, fakside ja kõikide elektrooniliste vahendite sajal...ei ole see, no see on täiesti absurdus.

Mida arvate politsei tegevusest?

No tegelikult politsei on struktuur, kus on vaja käsku täita...noh, võib olla need jutud, mis esialgu meedia kajastas, need on erinevad, mida tehti, aga see, et politseis ei saa töötada, kui sa käsku ei täida.

Mida arvate siseministeriumi otsusest?

Noh, siseministerium on ju, peab seda asja korraldama, seal ta andis käsu politseile seda asja nagu vaos hoida. Siseministerium oleks võinud sama hästi anda korralduse Lihula vallavalitsusele see kõrvaldada või eemaldada see mälestuskivi ja vallavalitsus oleks pidanud seda käsku täitma samamoodi nagu politsei.

Kas ja kuidas oleks saanud sellist skandaali vältida?

Kindlasti teavitamise kaudu.

Mida Te valitsuse seisukohtadest arvate?

No jah, valitsus on...see on näidanud, et valitsus tegi natuke uisa-päisa sammu siiski. Et kõige iseloomulikum sõna vast, et pirts-parts, et noh, ta oleks võinud juba enne mälestusmärgi püstitamist keelata ära selle panemise või teha ettepaneku selle bareljeefi muutmiseks või mahavõtmiseks või ükskõik milleks.

Kuidas kommenteerite juttu rahvusvahelisest ohust?

No ei, seda nagu tegelikult ei ole, seda rahvusvahelist ohtu. Ma ise võtsin vastu ühte Inglismaa inimõiguste grupi esindajat, kes tulid siia ja väga, noh nii pessimistlikult ja protestimeelselt, et mis te olete fašistid ja kui ma sealsamas kalmistul näitasin neile, et ühel pool on Vene sõdurite matmispaik ja teisel pool on siis need Eesti mehed, kes

Saksa mundris nagu võitlesid ja, et see ongi meie ajalugu, mis ütleme 40ndatel aastatel, pooled vahetusid siin üle kolme korra, et nad siiski said sellest aru, olgugi, et võib olla minu keeleoskus ei olnud nii hea, aga nendele kividele viidates ja žestidega ja piltidega seda illustreerides igal juhul nad said aru, et selle mälestuse jäädvustamine on vajalik.

Kuidas hindate valitsuse tegevust 2. septembri õhtul?

Valitsus ei võiks teha niisuguseid otsuseid ja mõelda välja niisuguseid korraldusi, mis on kohe täitmiseks. Igasugune menetlus ja igasugune valitsuse ostuse täitmine võtab aega ja võib olla, kui seda oleks kästud teha järgmisel päeval, oleks meedia juba appi tulnud ja võib olla oleks võinud selle ära teha samuti rahva juuresolekul, aga pidulikult ja pühalikult ja kui see on valitsuse korraldus, siis seda tuleb ikkagi ju täita.

Kuidas suhtumine valitsusse muutus?

Ikka muutus, ikka kehvemaks, ikka päris palju.

Kas ja mida parandada annaks?

No, tänase päeva seisuga valitsus püüab jah mingit....ta on täpselt need Lihula teesid nagu üles võtnud ja on andnud täna juba korralduse, et kahe nädala jooksul olgu mälestuse jäädvustamine ja ajaloo selgitamine käima pandud siseministri poolt või regionaalministri poolt, et ta järjekordselt jagab korraldusi alluvatele ministritele...mmm, aga piisaks võib olla sellest, no jah, midagi konkreetset ära teeks.

Mida arvate mälestusmärgi mahavõtmise juures olnud kohalike käitumisest?

No, see käitumine muidugi ei olnud viisakas, ta oli ilmselt spontaanselt tekkinud ja kaasa aitas pimedus, et valgel päeval ei oleks kindlasti midagi niisugust juhtunud.

Kuidas meedia monumendi ülespanekut kajastas?

No, mälestusmärgi avamist meedia muidugi puudutas, aga palju suuremat furoori tekitas mahavõtmine, sest see riivas ka nende inimeste õiglustunnet, kes siiski peavad politsei inimeste kaitsjaks ja et see ei ole mitte see miilits, kes oli Nõukogude ajal, keda tuli karta ja kellega lapsi hirmutati, vaid selle 10 või 13 aastaga on politsei teatud mõttes muutunud arvestatavaks struktuuriks. Kui isegi meie valla juhtivad töötajad arvasid, et politsei tuleb appi kaitsma, et kurikaelad ei saaks seda kivi maha võtta. Tähendab, me kõik uskusime, et politsei on rahva poolel, mitte vastupidi.

Kui palju te meedia vahendusel kogu seda asja jälginud olete?

Igalt poolt olen jälginud.

Kui peaksite paari sõnaga võtma kokku mulje probleemist, mis meedia põhjal on jäänud, siis mis see oleks?

Meedia ei olegi ikkagi lõpetanud seda Saksa sõduri monumendi lühikest nimetust, mida nagu on nüüd igat moodi meedias küll öeldud, et siin ei olnud ühtegi fašistliku sümbolika elementi, aga see nendele õpetuseks ei ole- nad ikka ütlevad, et see on Saksa sõduri monument, nii et ilmselt selle pildiga on niisugune asi, et sellele jääb selline kuulsus, et see on Saksa sõduri kuju, kuigi see seda tegelikult ei ole. Seda vist ümber pöörata ei ole võimalik, tänu meedia järjekindlusele.

Mille poolest võib erineda nende inimeste, kes on asja meediast jälginud, ja Teie kui kohaliku arvamus?

Ja, need kindlasti erinevad. Ee....meedia kajastab ikka seda teatud mõttes, kusagil ei ole välja toodud, nagu otseselt, noh, räägitakse ainult nendest kriisisituatsioonidest, et mahavõtmist tehti nii ja naa ja halvasti, aga põhjus oli hoopis see, et see kuju või bareljeef ei meeldinud kellelegi ja selle pärast nagu võeti see maha. Ja praegu nagu võideldakse selle äkki tehtud otsusega, öösel salaja tegutseda, mis ei ole rahvale vastuvõetav olnud.

Kas on midagi, mis on meediakasutuses sümpaatne olnud?

No, meedia, ütleme, mis pilti näitab ja see on otseselt televisioonis ja otseselt fotodel, noh siis, seda on hea vaadata, et ei ta ei valeta, sest meedia ei tohi ju rahvale valetada. Aga kirjutavad ja elektroonilises pressis on muidugi variante seinast seinale ja need on, noh- igauks võib öelda, mis sülg suhu toob ja neid tavaliselt lõpuni ei suudagi lugeda. Need kalduvad ühest äärmusest teise, aga seal on sees ka väikseid pärleid kindlasti.

I

Mis mulje selle teksti põhjal tekib?

Et Parts nimetas, et ei tohi Eestit seostada natsismiga....no vot, see ei ole õige. See mälestusmärk ju sugugi ei tahtnud natsismi ülistada.

II

Mis mulje tekib?

See on selline tore populistlik jutt ja see on õige. Populistlik, aga õige.

Kas midagi häirib?

Jah, et noh...et Idale kui ka Läänele meelepärane. Kuidas saab nii olla, võtad ühe kivi maha ja see sobib nii ühele kui teisele poolele. On jällegi paradoks eks.

III

No jah, Arnold Rüütel on jälle temale omasel neutraalsel toonil nüüd neid sümboleid ümber jutustanud. Ta ikka nagu isegi poleks nagu hästi aru saanud. Aga tal noh on vähemalt need nõunikud, kes tema teksti koostavad, niisugused neutralitiidi poliitikat nagu ajavad.

Lehti (71)

Kas sa monumenti käisid vaatamas?

Käisin

Millal?

Monumenti käisin vaatamas kaks päeva peale selle, kui monument püsti pandi- siis läksin papa hauale. Avamispäeval ei käinud, kuna võtsime sõbrannaga kodus kartuleid.

Mis sa monumendist arvasid?

Monument ei jätnud minule ilusat muljet, minule ei meeldinud mundris püssiga sõdur, kuna ta oli minu papa jalutsi otsas- ma kohe kartsin teda.

Mida monument sinu jaoks tähendas?

Minu jaoks ei olnud sellel mingisugust tähtsust

Aga mida see sümboliseeris?

See tähendas nende mälestust, meeste mälestust, kes võitlesid Saksa poolel, kui venelased sisse tulid ja sakslased välja ajasid. Minule isiklikult ei meenutanud ta suurt midagi.

Kas selle monumendi püstitamine tekitas mingit vastukaja?

Püstipanemisest meedia üldiselt vaikus, püsti panemine läks rahulikult, nii, kuidas Lihula mehed tahtsid. Meedia vahele segama ei tulnud ja valitsus ka vahele segama ei tulnud, kui püsti pandi ja kui püsti pandi, siis oli üle vabariigi rahvast kokku aetud-bussid vedasid tasuta inimesi, miks siis sõita ei võinud. Üldiselt see vastukaja oli rahva seas positiivne.

Palun kirjelda mälestusmärgi mahavõtmist nii, nagu sina seda tead

Mälestusmärgi mahavõtmist, mina seda möllu ka vaatamas ei käinud, aga nii palju ma tean, et märgi mahavõtmine toimus igavese tringeli-trangeliga. Koha peal ma ei

olnud, pärast ainult meediast neid asju kuulsin, siis isiklik arvamus oli mul niisugune, et kui lasti ta ilusti püsti panna, siis oleks võinud ta püsti seista ja kui maha tuldi võtma, siis oleks võinud ikka rahvale selgeks teha, kui nendel ennem ei olnud selge, et ei tohi üles panna- valitsusemeestel. Ja et nad pimedas tulid, just see, et nad pimedasse jäid ja auto nüüd sealt Narvast või kuskilt kaugelt saadeti, nagu Lihulas poleks neid autosid olnud, siis oleks see mahavõtmine ka lihtsamalt läinud ja ilma mölluta.

Kas need inimesed, kes seda mahavõtmist takistada püüdsid, tegid seda monumendi enda või millegi muu pärast?

Mina arvan, et kuna neid poisikesi ja noori, nagu kuulsin, oli ka muljalt kokku tulnud, kokku kutsutud, et nemad ikka tahtsid lihtsalt teha möllu. Poisikesel ei ole ju mingisugust ideelist mõtet selle monumendi üle, mis toimus ütleme 50-60 või isegi 70 aastat tagasi. Ja need olid noored ikka, kes seal kividega loopisid, sest vanad olid siis, kui see ausammas avati, siis tulid vanad, aga nüüd olid ikka noored. Palju oli niisihukesed, kellel töökohta ei ole ja kes on niisugused, kas tohib ütelda jotad? Rohkem jotad ja niisihukesed, kes ulakusi niisama ka teevad- igapäevaselt, teevad igasuguseid ebanormaalseid grafitit ja....

Mida sa politsei tegevusest arvad?

Politsei tegevuse kohta ma arvan niimoodi, et politsei on riigi teenistujad, omal vabal tahtel nad ei tulnud keegi siia välja. Kui neid kästi, siis pidi ju käsku täitma, kuna minu oma lapselaps on ka sõjaväelane ja ma tean, et nad peavad alluma sõjaväelisele korrale. Samuti peab politsei alluma sõjaväelisele korrale- käsk täitmata ei tohi jääda, h. Minu isiklik arvamus on, kui rahvas juba märulile läks ja kividega loopima hakati, selliste kividega, mida tee pealt võtta ei ole, siis no, enesekaitseks ükski mees, kas oled politseinik või minister või vallavanem, no ikka kividega ennast loopida ka ei lase, ikka võtad endale midagi ette, kaitseks välja. Aga see pipragaas oli ülearune, nad oleks võinud naerugaasi panna, siis oleks rahvas naerda saanud ja kõik oleks naernud- poisid ise ja kõik oleks naernud.

Kas ja kuidas oleks saanud seda skandaali vältida?

Minu meelest oleks igal juhul saanud seda skandaali vältida ja seda skandaali ei oleks üldse tulnud, kui seda monumenti poleks üles lastud panna. Kui see monument ei kõlvanud Pärnusse, Pärnus lasti maha võtta, siis valitsusjuhid teadsid ju, et ta ei sobi, ei Lihulasse ega kuskile, Lihula on ju veel väiksem koht, ta ei sobi. Siin katsetati ka panna- kirikuaeda ja kooli juurde, nendes kohtades ka leiti, et ei sobi, aga siis leiti, et noh, surnuaed on nagu püha paik, las ta valvab siis surnuid. Need mehed, kelle mälestuseks see pandi, need on ka muidugi ammu surnud ja siis ta võis nagu olla, sest viisnurgaga ausammas seisab ka, ta on kogu aeg, juba kümneid aastaid rahulikult seisnud- keegi pole seal midagi teinud, ennem seda, kui nüüd möll algas.

Mida sa valitsuse seisukohtadest arvad?

Valitsuse seisukohtadest ma arvan sedasi....oeh, kuidas ma nüüd ütlen....ega nad õieti ei arvanud. Väga palju ikkagi kartsid seda Euroliitu, et vat, et teeb äkki Eesti Vabariigile nüüd sihukese halva maine, et nüüd natsistlikud mälestusmärgid üles pannakse, aga seda nad oleks pidanud ennem teadma, mitte siis, kui ta üles pandud oli.

Kuidas kommenteerid juttu rahvusvahelisest ohust?

Minu meelest ei ole rahvusvahelisest ohust see jutt sugugi õige.

Mis sa arvad valitsuse tegevusest 2. septembri õhtul?

Vale oli see, et nad üldse need mehed saatsid seda maha võtma, nad oleks võinud ilusti vallavalitsusega kokku leppida ja rääkida ja Lihulas on kraanasid olemas ja on veoautosid olemas ja lasknud Lihula poistel endal see maha võtta. Teinud asi selgeks, et Lihula mehed, kes organiseerisid ülespaneku, need oleks võinud ka ise maha võtta,

nii nagu Pärnus tehti, ega Pärnus ei käinud valitsusemehed aitamas maha võtta, ega kraanasid välja saadetud.

Kas suhtumine valitsusse muutus?

Suhtumine valitsusse muidugi muutus, valitsus on väga ärevil, nad on hirmul oma kohtade pärast. No nii nagu räägitakse, et tahetakse Parts maha võtta, ju ta siis kukub kah, aga minu meelest valitsus võiks püsida nii kaua, kui ta valitud on, sest nendele makstakse siis igavesed suured koondamistasud, need lähevad kõik meie töötavate tööliste tulumaksudest ja kui öeldakse, et riik on vaene- pensionärid saavad vähe raha, lapsed saavad vähe raha, no milleks lastakse valitsus ja igavene hulk liikmeid lahti, tulevad kõik uued nõunikud ja mis asjamehed ja aseministrid ja kõikidele makstakse nii hirmus suured rahad. Püsigu ja töötagu ja kannatagu ise oma vitsad ära.

Kuidas ja mida sinu meelest parandada annaks?

Noh, maine langes 5%le seoses selle Lihula pärast, aga ennem ta püsis ikka esirinnas, nii et see oli tema suur lollus. Eks lolluste vitsad maksavad alati valusasti kätte- kannatagu need vitsad ära, suhelgu rahvaga paremini ja katsugu rahvas ära vaigistada.

Mis sa arvad nende kohalike tegevusest, kes mälestusmärgi mahavõtmise juures olid?

No, see oli nende poolest ka rumalus, et nad möllama hakkasid, polnud mõtet möllata. Oleks pidanud ikka aru saama, kui ta ei tohi, siis ei tohi ja kõik teadsid, et see on niisihuke sammu, mida ei tohi igale poole üles panna. Et keegi vist ei olnud sedasi, et ei teadnud, et ei tohi panna, aga see pandi ikka kiuste ja oli kõrgemalt poolt organiseeritud ja see minu meelest see mass, et mass tekiks, see oli ka kõrgemalt poolt organiseeritud, mitte üksi polnud mängus Lihula.

Kuidas meedia sinu arvates seda mälestusmärgi ülespanekut kajastas?

Ülespanemist nad kajastasid hirmus vähe, ainult Lihula leht teatas, et 20ndal pannakse kell 12:00 Lihulasse Saksa sõjaväes langenud meeste märk üles, kutsuti kõiki veterane seda avama ja kuskil raadios vist ka ühe korra rääkis. Need vabariiklikud lehed, mis minul käivad, need ei kajastanudki. Nii, ülespanek oli nii väga rahulikult, et võisime seda teha.

Aga kuidas mahavõtmist kajastatud on?

Oi, mahavõtmise....see kajastamine algas ka hirmus mölluga. Noh, kõik lehed hakkasid kirjutama, kõik raadiod hakkasid rääkima, televiisorid hakkasid iga Aktuaalse Kaamera, Reporterit või ükskõik, mis asjad olid, kõik muudkui rääkisid, et mis on valesti tehtud ja Lihula mehed on ikkagi halvad mehed.

Kui palju sa seda telekast/raadiost/lehest teadlikult jälginud oled?

Teadlikult jälgin sedasi, et mina olen pensionär, aega minul on- minul mängib hommikust õhtuni raadio või televiisor ja nii palju, kui ma toas olen, kõik Aktuaalsed Kaamerad, kõik Reporterid ja kõik sellised ma vaatan ära. Kõik Pealtnägijad vaatan ära, kõik mis nad on, kuidas seda saadet kutsutakse, kus Tõnu Oja on.....Ärapanija ja Unetused ja kõik saated vaatan ära ja siis filmisid ka vaatan, need seriaalid.

Kui peaksid võtma paari sõnaga kokku kogu mulje probleemist, mis on sulle meedia põhjal jäänud, siis milline see on?

Ei ole jätnud head muljet, sest väga palju kõma ja kära ja väga palju nüüd kirutakse valitsust ja et Lihula mehed ja need, kes siia kokku tulid, et need tegid ikka õigesti, ikka liiga palju kära teevad. Kõik tulevad siia, kaamerad käes, pikad nagu püssid, ei julge enam haudade peal käiagi.

Mille poolest võib sinu arvates erineda sündmusi vaid meedia põhjal jälginud inimese ja sinu kui kohaliku elaniku mulje ja arvamus?

Jah, erineb...minu meelest erineb väga palju. Alles hiljaaegu ma käisin oma sõbranna sünnipäeval ja kui ma tutvustasin, et ma olen Lihulast ja sünnipäevalapse

lapsepõlvesõber alates viiekümne esimesest aastast, siis kui sõna Lihula kuuldi, siis inimeste tutvustamine jäi kohe järgi: “Sina oled siis Lihulast, sellest kirikuulast Lihulast, mis pani terve rahva möllama ja kartma.” Ma küsisin siis, et mida te siis kardate. Et issand hoidku, kuidas, et nüüd keeb ju terve Euroopa ja Euroliit ja mida arvavad venelased, kas te sellele ei mõelnud, et kõige rohkem te ärritasite ülesse Venemaad, et kui suur riik nüüd meile kallale tuleb, mis siis saab? Ja ma ütlesin, et issand jumal, me oleme Euroliidu kaitse all, siis öeldi, et teid kaitseb ainult kolm lennukit ja need on Baltikumi kohal ja need on tühine asi. Need olid muidugi mõne üksiku arvamus, mõned ikka kiitsid ka, hõikasid: “Küll on vahvad Lihula poisid.”

Eks neid arvamusi ongi erisuguseid, need, kes möllusid ja niisuguseid raskeid olukordasid ei taha, tahavad rahulikult elada, nende arvamus on teine. Need, kes tahavad möllu sees elada, nende arvamus on jälle teine. Need, kes Saksa sõjaväes olid, nende arvamus on ka teine, sest nemad muidugi ütlevad, et nemad kaitsesid Eesti Vabariiki, aga need, kes Vene sõjaväes olid ütlevad samamoodi. Nii et nii palju, kui inimesi, kus pool nad on võidelnud ja kuidas nad praegu elavad, nii nad kah....nii et igapäev on oma arvamus. Aga lihtsureliku arvamus on sedasi, et elada võiks rahulikult ja kui midagi tehakse, siis tehtaks rahvaga kooskõlastatult, rääkigu ilusti ära, et vot seda on tarvis.

Mis meediakajastuse juures sind kõige rohkem häirinud on?

Mind häirib see hirmsasti....kõik, kogu see möll häirib mind, mina tahan rahulikult elada, mina ei taha seda möllu- ma ei julgenud isegi surnuaias käia, kui need asjad algasid.

Mind häirib see, et mina olen mitu korda seal surnuaias käinud- papa puhkab seal, vend puhkab, vennanaine puhkab ja käin seal üpris tihti. Peale möllu ma enam ei julenud minna- küll olid seal politseinikud või need Falcki omad autode ja püstolitega valvamas ja kui need ära läksid, siis hakkasid käima igasugused reporterid ja mina jäin ka kord nende reporterite palge ette. Siis ma kartsin, et üks oli nii suure asjaga, mina vanainimene ei teadnud, et kaamerad nii suured on, siis ma mõtlesin, et mehed on juba püstolitega seal surnuaias. Tahtsin tagasi pöörata, aga siis mind hõigati ja siis ma jäin ikka seisma, no ja siis tuli minu juurde kõigepealt üks naisterahvas ja ütles, et me oleme kaameratega ja võtame intervjuusid teie arvamuste kohta. Küsisid siis ka, et kas ma vaatamas käisin, ma ütlesin, et ei käinud, aga siis nad tegid selgeks, et see ei ole püss, et see on kaamera, aga mina olen näinud, et lastel need väiksed pisikesed kaamerad, aga see oli igavene pikk ja püssisarnane- seepärast ma seda kartma hakkasingi.

No jah, ja siis pani ta selle kaamera mul silma ette ja siis nad hakkasid küsima, et mis ma arvan ja siis ma rääkisin neile kõike seda asja, mis sinulegi ennem. Minul isiklikku arvamus oli nii palju, et kui ta üles lubati panna, siis ta oleks võinud ka jääda ja siis samas torgati, et vot ei tea, et valitsus hakkab kukkuma. Ma ütlesin, et kukkugu, aga selle kukkumine asemel ma mõtlesin, et Lihula vallavalitsus hakkab kukkuma, kuna vallavanem lubas ära minna, kui seda büsti ei lubata püsti panna. No, aga teine päev raadios kuulsin, et vabariigi valitsus hakkab kukkuma ja siis oligi sedasi. Ja siis küsiti kiviloopimise ja kaitsmise kohta- ma ütlesin, et iga inimene kaitseb iseennast, kui hakatakse teda kividega loopima. Aga siis ma näitasin talle ühte kivi ja ütlesin, et minu meelest sihuke si kivi tee peal ei olegi, et need olid ikka kaasa võetud kivid. Muidugi pidid nad kilbid välja võtma- nad kaitsesid ju iseennast, ei saa ju.....sellel kraanajuhil ei olnud midagi ette panna ja loobiti ta vigaseks ja on haiglas ja üks politseinik pidi ka veel haiglas olema- nad pidid ennast kaitsma. Jah, seepeale nemad (intervjueerija) ütlesid, et minu seisukoht nagu hästi ei sobi. Ütles, et tahame valitsust kukutada. Siis lõpetati küsitlemine ära.

Kas on midagi, mis meediakajastuses on sümpaatne olnud?

Kõige parem oli see Unetuse saade- seal oli väga rahulikult, kedagi nii julmalt ei süüdistatud, arutati mõlemaid pooli ja leiti, et oleks pidanud saavutama ikkagi mingi kuldse kesktee ja mitte pimeduse varjust seda sammast maha võtma ja minu arvamus on ka see, et kesktee oleks pidanud ikka varem tulema.

I

Mis mulje tekstist jäi?

See on sedasi, et kui ta ka riigimaa on, siis ausammas oleks surnuaeda ikkagi sobinud, sest viisnurgara ausammas seisab seal ja see oleks ka võinud seista, aga et ta nüüd Saksa SS-mundrit kandis, no võib olla jah ei tohtinud, siis teinud teine samm.

Kas selles tekstis on midagi, mis häirib?

No see on küll, mis häirib: "Parts nimetas, et eelkõige häiris monument USA-d ja Euroopa Liitu." Mingi ausammas kuskil pisikeses külas, väikses surnuaias, muru sees ja nüüd häirib USA-d ja Euroopa Liitu- issand hoidku! See on ju püha püss ju.

II

Mis mulje sellest tekstist jäi?

No, see tekib selline mulje, et igati provokatsiooni püütakse õhutada ja et Eesti poisid teeks nüüd nagu pahasti ja ärritavad Venemaad selle Saksa märgiga.

Mis meeldib?

Minule ei meeldi siin mitte midagi, kõik on väär jah- algusest peale on väär, aga et peaminister on Johannes Parts-Barbaruseks, Õhtuleht mul ei käi ja televiisorist ega raadiost pole ka tema nime sedasi kuulda, aga kriitikat saab Parts küll hirmsasti palju.

III

Mis mulje sellest viimasest tekstist jäi?

Nii et Arnold Rüütli seisukoht ja ütlemine oli väga õige.

Mis meeldib?

Meeldib see, et see samm, mis Lihulasse pandi, see ei sobi, et tuleks hoopis mingi teine asi teha, mis sobiks, oleks vääriline kõikidele. Mulje on tema sõnavõtust ja ütlemisest hea. Ma kuulsin, kui ta rääkis telekas ja raadios, siis ma olin ka õnnelik, et ometi üks õige mees, kes oskab õigeid arusaamasi öelda välja.

Aivar (52)

1. Kas sa käisid monumenti vaatamas?

Ei käinud, ma ei pidanud seda vajalikuks.

Aga mis sa monumendist arvasid?

Mina leidsin, et see monument ei sobinud Lihula valda, kuna ta oli Pärnus juba korra maha võetud.

2. Kui tähtis see monument sinu jaoks oli?

Ma arvan, et ta ei olnud tähtis, sest kogu Euroopa püüab unustada selliseid asju, mis on 60 aastat tagasi seoses natsi sümboolikaga olnud ja seda ei peeta heaks tavaks.

3. Kas selle püstitamine tekitas ka mingit vastukaja?

No, ta lõi Lihula ümber negatiivse fooni ma arvan tegelikult, valla arengule ta küll kasuks ei tule.

4. Palun kirjelda mälestusmärgi mahavõtmist, nii nagu sina seda tead

Mina sain teada seda, kui kaameras öeldi ja siis nägin ja pool kaksteist või millal see esimene ülekanne oli, siis nägin seda erisaadet, nii palju, kui seda videovärki seal

lähedal oli. Esimene õhtu oli ju väga vähe seda videolõiku, enamused olid lihtsalt pressiteade, mis maha loeti poole kaheteistkümneme aegu. Mul ei olegi rohkem midagi öelda, Joonas (poeg) käis ja nägi koha pealt seda asja lihtsalt.

5. Kas inimesed, kes selle mahavõtmist takistada püüdsid, tegid seda monumendi enda või millegi muu pärast?

Mina arvan, et see oli massipsühhoos ja massihüsteerika lihtsalt- ühed teevad ees ja teised järgi, vaevalt, et see inimene see hetk mõtles, et ta tahab seda monumenti kaitsta seal.

6. Mida arvad politsei tegevusest?

Tema käitus täiesti õieti, selle pärast, et see on igas riigis politsei kohus täita neid käskke, mida täidesaatev võim annab- me võime vaielda seal ju meetodite üle, kas oleks pidanud rohkem selgitama või mitte, aga tegevus üldjoontes oli kindlasti õige.

7. Mida arvad siseministeeriumi tegevusest?

See käsuliin oli võib olla valesi sealt välja käidud, et selle pärast läks pea kaks tundi aega, enne, kui seal midagi tegutsema hakati ja miks seda autot oli vaja siis Jõhvist tuua, kas seda viitekümmend kolme polnud siis kusagilt ligemalt võtta või mingit muud varianti.

Kas ja kuidas oleks saanud sellist skandaali vältida?

Oleks enim tulnud leida meetod ja üldse mitte lasta seda Lihulas üles panna lihtsalt. Ja kindlasti riik oleks seda suutnud, kui oleks õieti reageerinud.

8. Mida sa valitsuse seisukohtadest arvad?

Selle mahavõtmise seisukohalt nüüd või? Ma arvan, et riik tegi õieti, võib olla lihtsalt seal...oleks pidanud natuke enim kah seal rahvale selgitama, mitte tulla seal nii eksprompt ja kohe partsti maha võtta või teine variant, kui oleks maha võetud, siis oleks seda tulnud rohkem teha päise päeva ajal, et ei oleks asi nii pimedada kätte jäänud.

Kuidas kommenteerid juttu rahvusvaheliselt ohust?

Kindlasti ma arvan, kas nüüd rahvusvaheline oht oli või mitte, aga surve oli kindlasti olemas välisministeeriumile, sest terve Euroopa ikkagi üritab ennast distantseerida sellest igasugusest natsismist ja sellest kõigest.

Kuidas hindad valitsuse tegevust 2. septembri õhtul?

No, see oleks tulnud lihtsalt päeva poole teha, seal oli jutu järgi ikka mitu tundi läinud, enne, kui asi käiku läks- nad ei olnud seda käsuliini õieti paika pannud.

Kas seeläbi suhtumine valitsusse muutus?

Ma ei usu, selle pärast, et tema tegi ikkagi oma selle teo ära ja see, et asi natuke untsu läks, eks nad õpivad ka oma tegudest ja järgmine kord tehakse paremini kuidagi.

Kuidas ja mida parandada annaks?

No, selle jaoks on meil KAPO olemas, kes peaks need asjad täielikult vältima, et ühesõnaga, et ei tekiks niisihukesi totakaid situatsioone ja see oli kindlasti teada, et see Lihulasse püsti pannakse, et see polnud ju kellelgi, see tahtmine, nagu ootamatu.

Mida arvad mälestusmärgi mahavõtmise juures olnud kohalike käitumisest?

Noh, seda võib mitmeti hinnata, selle pärast, et kui üks helistas ühele ja teine teisele, et lähme ja teeme ja vaatame, siis on.....paljud inimesed jooksevad lihtsalt puht huvist kohale. See, et seal kive loopima hakati, mina arvan, et see lihtsalt piisas paarist provokaatorist, kes paar matsu ära tegi ja siis oligi.

Kuidas meedia sinu arvates mälestusmärgi ülespanekut kajastanud on?

Ülespanekut.....no, ülespanekust ega seal eriti ei olnudki, see paar korda vist jooksis läbi, et sooviti panna, aga sellega asi ka piirdus, ega ta suure kella külge nii väga ei läinudki enim midagi, pärast hakati tegema seal.

Kuidas meedia sinu arvates mälestusmärgi mahavõtmist kajastanud on?

No, ma arvan, et mitmed ajalehed püüdsid seal lihtsalt head profiili lõigata, see oli hea müügiartikkel ja kõigepealt ei antudki seal nii mõlemale poolele sõna- lihtsalt pandi seal ühtesid ja samasid pilte ja paar kohaliku kommentaari, kes seal vehkisid. Kraana on punane, nagu Madisson ütles, ja autojuht ka venelane, see on täielik jama ju- kõik see on pidevalt võimendunud.

Kui palju sa telekast/raadiost/internetist vm seda teadlikult jälginud oled?

No raadiost olen ikka üksjagu ja uudistest, nii palju, kui on. Telekast näidatut olen ka ikka jälginud põhimõtteliselt. Eraldi publitsistika saadet küll üks õhtu ei vaadanud, seda foorumit, mis oli, seda ei jälginud.

Kui peaksid võtma paari sõnaga kokku kogu mulje probleemist, mis sulle meedia põhjal jäänud on, siis milline see on?

Kui kohalikku fooni üldse mitte arvestada või? No siis võib olla niimoodi, et kes kohalikke olusid ja värke ei tea, mina arvan, et riik tegi ikka põhimõtteliselt õieti, et ta maha võeti, aga eks siin kohalikud igasugused püüavad asja nii või naapidi keerata, et riik on nüüd halvasti teinud. Mina arvan, et ei ole.

Mille poolest võib sinu arvates erineda sündmusi vaid meedia vahendusel jälginud inimese ja sinu kui kohaliku elaniku mulje ja arvamus?

No selle pärast, et kohaliku inimese arvamus on juba nii, et see suhtumine Madissoni ja Lihula vallavalitsusse on neil juba välja kujunenud ja oskavad üldist fooni arvestada, kuidas inimene ennem käitunud on ja mida temalt üldse oodata, selle pärast, kes kaugel elavad, need kindlasti selle kohaliku fooniga ei ole tuttavad. Ja eks see meedia on asja ikka mingil määral võimendanud, ega iga leht pani selle esikülje peale, et vaata, mis ikka tegid oma rahvaga, et esimest korda ikkagi politsei tõstis nii avalikult rahva vastu kilpi ja nuia ja lasti gaasi.

Mis on kogu probleemistiku meediakajastuses sind häirinud?

Ega ma nüüd nii peenelt ka spetsialist ei ole, et ma selle.....no võib olla liiga vähe alguses politseile anti sõna, olid ikka neid kohalikud jüngrid, kes sõna võtsid ja nagu päris ei süvenetud, et miks ta üldse lasti üles panna. Oleks kindlasti võimalusi leitud ennem, et takistada vallal seda tegemast, kuna ta oli riigimaal või midagi- ükskõik, mis põhjus on võimalik leida.

Kas on midagi, mis on probleemistiku meediakajastuses sümpaatne olnud?

No vähemalt ei hakatud kinni mätsima midagi, et pole olnud- see oleks kõige kehvem variant olnud.

I

Mis mulje tekstist jäi?

No, selle esimese lõigu kohta arvan, et see on päris õieti väljendatud, kuna me oleme Euroopa Liidus ja peame nende tavade ja värkidega ka arvestama, nii et see on päris õieti.

Kas on midagi, mis häirib?

Noh, võib olla see juriidiline põhjus, et asusid riigimaal ja nad ei soovi enda maale ausammast- võib olla oleks võinud kuidagi teistmoodi seda väljendada, see on nihuke suhteline.

II

Mis mulje jäi?

Ma arvan, et mahavõtmine on kümnete tuhandete eestlaste solvamine- see on ka sihukene meedias üles puhutud mull, kuna minu arust oli tegu õige. Need

Tagajärjed ja valitsuse maine kaotamine- ma arvan, et see ei ole nii, see on üles puhutud rohkem. Ja et rahvalaulikust nüüd tegema hakata siin mingit...ei jah, see ei ole.

III

Mis mulje tekstist jäi?

See, et Eesti mehed ausammast väärivad, see on muidugi selge, aga seda on juba vaieldud siin juba 7 aastat vist, aga pole suudetud veel...ükski võimul olev partei ja koalitsioon veel kokku leppida. See, et Arnold Rüütel nüüd suu lahti tegi, et vajavad- see on ju põhimõtteliselt lihtsalt, vajab kokkulepet ja tuleb ära teha. Et vägisi nüüd püsti hakata mingit ausammast ajama, et nagu Lihula sündmuste tagajärjel- see oleks, tunduks ka kuidagi imelik, selle pärast, et kõik asjad, mis rahvale kuidagi poolvägisi peale surutakse, see ei lähe nagu eriti hästi peale.

Margus (43)

Kas sa käsid monumenti vaatamas?

Ei käinud, ei uskunud, et see nii kiiresti ära viiakse. Ma nägin seda ainult kattega koos, see oli enne avamist.

Mida sa sellest monumendist arvasid?

Vahva asi.

Kui tähtis see monument sinu jaoks oli?

Minu jaoks erilist tähtsust ei omanud- pole meie aja asi, aga vanemale põlvkonnale oli ta kindlasti tähtis.

Mida see monument sümboliseeris?

Monument sümboliseeris Eesti võitlust kommunismiga, üldse võõrvõimuga ja taasiseseisvuse või iseseisvuse püüdlust.

Kas selle püstitamine tekitas ka mingit vastukaja?

Esiialgu küll mitte, mahavõtmise tekitas rohkem.

Palun kirjelda mälestusmärgi mahavõtmist, nii nagu sina seda tead

Parts tuli öösel kraanaga.....saatis K-komando rahva vastu. Mida ma oskan veel rääkida.... poisikestel oli kuradi vahva olnud- sai kividega politsei autosid loopida.

Kas inimesed, kes selle mahavõtmist takistada püüdsid, tegid seda monumendi enda või millegi muu pärast?

No, põhimõtteliselt oli ta organiseeritud, kellegi õhutusel. Eestvedajad olid ju ikkagi ees, nii räägiti- võõraid mehi oli palju ju. Noh, kui sa surnuaiale jalutad, siis ühtegi kivi ei näe, millega kraanat loopida, aga seal kivid ainult lendasid- kust need kivid sinna said?

Mida sa politsei tegevusest arvad?

Oleks võinud viisakam olla. Ma ei tea, ma ju ei näinud, mis ta tegi. Televisiorist nägin ainult.

Mida sa valitsuse tegevusest arvad?

Kiirustati liiga palju, aga üks tal oli kiire kah.

Kas ja kuidas oleks saanud sellist skandaali vältida?

Oleks pidanud ise, omapäi tegutsema, mitte teiste tagatõukamise järgi. Sest ikkagi kolmandal pidi ju Euroopa Liidu komisjon olema- selleks ajaks pidi asi lahendatud olema, selle pärast see plähmerdamine tuli kah.

Mida sa valitsuse seisukohtadest arvad?

Eks igapähele on oma õigus, mida ta kaitsta püüab.

Kuidas kommenteerid juttu rahvusvaheliselt ohust?

Jama, mis ohtu seal olla saab? See, et juudid võtavad Ameerika presidendi rahastamise väiksemaks, see oli üks ameeriklaste probleem üldse ju.

Kuidas hindad valitsuse tegevust 2. septembri õhtul?

Minu meelest valitsus teise õhtul üldse ei tegutsenud ju- ta saatis mehed tegutsema. Valitsus mõtles mitu päeva, enne kui julges midagi öelda või põhjendada.

Kas monumendi mahavõtmine oli õige tegu?

Sihukesel kujul küll mitte.

Mis oli valesti?

Kõik oli valesti. Noh, kõige pealt on meil ikkagi vabariik ja tuleb ikkagi seaduslikult seda, mitte kumminuiadega.

Kuidas ja mida parandada annaks?

Parts lubas ju monumendi suuruse koogi tuua või keegi tegi ettepaneku, Lihula rahvast lepitama- näis, kas toovad või ei too.

Kuidas suhtumine valitsusse muutus?

Väga negatiivselt. Partsi suhtes, kõigi suhtes- poisikesed, kes plähmerdavad siia sinna.

Mida arvad mälestusmärgi mahavõtmise juures olnud kohalike käitumisest?

Õhutajad olid ees ja pimedus varjas, nii et võis vaba voli anda ja kui inimesed hoos on, siis nad juba ei kontrolli oma tegevust. Politsei ei tegutsemine ei olnud kindlasti õige, aga keegi oli algataja.

Kuidas sinu arvates meedia mälestusmärgi ülespanekut kajastanud on?

Noh, seda nagu ei olnudki eriti, võrreldes mahavõtmisega, mille kajastamine kestab siia maani veel.

Kuidas meedia siis mahavõtmist kajastanud on?

No, oeh.....hästi palju on kajastanud, iga vaatenurga pealt, rohkem on valitsuse vastaselt kajastanud, et valitsus tegi valesti esimese hooga. Nüüd siis hakkavad, et valitsus ikkagi astus õigeid sammusid.

Kui palju sa telekast/raadiost/internetist vm seda jälginud oled?

Telekast uudiseid olen jälginud ja nii palju, kui Eesti Päevaleht kirjutab.

Kui peaksite võtma paari sõnaga kokku kogu mulje probleemist, mis sulle meedia põhjal jäänud on, siis milline see on?

Keegi ei saa aru, milles probleem on.

Mille poolest võib sinu arvates erineda sündmusi vaid meedia vahendusel jälginud inimese ja sinu kui kohaliku elaniku mulje ja arvamus?

Meedia seisukoht ka kõigub ju- algul oli meedia ikkagi valitsusevastane, praegu ikkagi püüab õigustada millegi pärast. Ja kohalikud...noh, hakkab võib olla kõige rohkem see vastu, et politsei kohale toodi.

Mis on kogu probleemistiku meediakajastuses Teid häirinud?

See võib olla häiribki kõige rohkem, et algul ühte moodi kajastati, et valitsus tegi valesti ja nüüd püütakse õigustada valitsust- ju siin keegi turgib takka.

Kas on midagi, mis on probleemistiku meediakajastuses sümpaatne tundunud?

Noh, ei ole- ülepingutatud on ta igat pidi kõik. Noh, samas, vähemalt Lihula sai kuulsaks. Esilehel pole ju Lihula kunagi olnud, nii et näiteid on küll. See ausamba mahavõtmine on siin kaks nädalat ju sedasi lehtedes olnud, et muud ei olegi enam- tunnend juba puudust, kui Lihulast ei kirjuta lehes.

I

Mis mulje sellest tekstist jäi?

Noh, Parts on sabarakk- teeb seda, mida ette öeldakse, vähemalt püüab teha. Oma seisukohta ei ole tal ja siis otsib mingi juriidilise põhjuse, mille pärast see ära viia.

Kas on midagi, mis meeldib?

Ei midagi ei meeldi.

II

Mis sa sellest tekstist arvad?

No, see on see meedia kuradi keerutamine. Kõige pealt lastakse üles panna ja siis võetakse maha ja siis veel kümned tuhanded eestlased.....kas siin kümned tuhanded olid puudutatud, rohkem olid selle ülespanemisest puudutatud, mahavõtmise.....kedagi see ei kõigutanud, kõigutas ainult see, kuidas maha võeti. Need, kes ikkagi sõjaga seotud olid, neid eestlasi pole ikkagi kümneid tuhandeid... elus vähemalt.

Kas midagi meeldib ka siin lõigus?

Ei meeldi midagi....seda Barbaruse asja, see ei ütle mulle midagi, see Barbarus oli mingi tegelane meie kommunistlikus valitsuses vist- Johannes Barbarus.

III

Mis mulje sellest viimasest tekstist jäi?

See on kõige mõistlikum selle asja juures. Ta mitte Lihula monument ei olnud, vaid ta on ikkagi ju Pärnus ebaõnnestunud monument, mida üritati Lihulas üles panna. Ja see on selge, et vabaduse eest võidelnud mehed väärivad mingit ausammast. See tekst on jah kõige sümpaatsem neist üldse.

Joonas (20)

Kas sa käisid monumenti vaatamas?

Käisin küll.

Millal?

Millal see ära viidi, siis käisin ja käisin isegi samal päeval kell kolmveerand kuus seda vaatamas ja enne olin ka korra näinud.

Mis sa monumendist arvasid?

Suht külmaks jättis, monument nagu monument ikka, nagu mingi ausammas oli ja käisin selle pärast vaatamas, et see oli väga palju kära tekitanud.

Kui tähtis see monument sinu jaoks oli?

Minu jaoks ei olnud ta üldse tähtis.

Mida see sümboliseeris?

Täpselt ei oskagi öelda- neid Eesti sõdureid vist, kes sõdisid Saksa poole peal tol ajal.

Kas selle püstitamise tekitas ka mingit vastukaja?

Üldiselt tekitas muidugi väga palju, aga mina isegi ei oska öelda, kas ma teadsin selle ülespanemisest tol päeval või ei teadnud. Minus tekitas seda, et kui ülejäänud rahvas nagu arvab, et ausammas tuleks maha võtta ja Madisson arvab, et ei tule, siis peaks ikka enamusel õigus olema- demokraatia värk. Kui Parts arvab, et tuleb maha võtta, siis on Partsil õigus- tema on ikkagi üleval pool.

Palun kirjelda mälestusmärgi mahavõtmist, nii nagu sina seda tead

Üks tuttav helistas ja siis me sõitsime autoga Kekimäele, väga palju inimesi oli ja autosid ka, siis me jätsime auto kaugemale, et päris sinna lähedale ei tohtinudki sõita ja ei mahtunud ka eriti. Siis läksimegi surnuaeda, politsei oli ka, aga ei takistanud inimesi- surnuaiale olid linnud ette tõmmatud, kust ei tohtinud üle minna ja kohati olid need juba purustatud. Jõudsime selleks ajaks sinna, kui hakati monumenti tõstma. Alguses mingi tropp või värk tuli lahti, et kivi nagu ei tõstetud õieti peale või täpselt ei näinud kah, pime oli. Siis lendas kive.....alguses....ma nüüd ei oskagi öelda, kive nagu lendas niisama, et kuskil keegi lihtsalt viskas, lähedalt küll keegi ei loopinud.

Kive hakkas nagu siis rohkem lendama, kui monument oli kastis juba ja kivid võeti sealt samast tee pealt või muru pealt, sealt otsiti. Surnuaiast kive ei võetud- mina isiklikult küll ei võtnud. Kõik tahtsid loopida, vahe peal oli politseiauto lähedal siis oli ägedam loopida. Aga jah, siis hakati rohkem loopima, kui hakati ära viima neid masinaid, siis ta hakkas alguses ühte pidi minema, aga seal olid siilid värgid ees ja ta ei saanud ja pidi nagu sealt tulema, kus rahvas oli. Aga jah, sealt mööda läks, siis loobiti kividega neid.

Aga see gaas, politsei oli lasknud gaasi, aga ma ei olnud siis seal, ma näinud isegi, kui ta nuiadega kedagi lõi, aga ühte lõhkist pead nägin küll, aga see oli tropp vend ka. Kui oli monument oli vist juba ära viidud, siis Lobja pidas kõnet seal omast arust: "Kallis rahvas, et enam pole midagi teha." Umbes, et hoiame kive kokku, vähemalt mõte oli selline. Ei siis polnudki – politseinikega seal vaieldi ja siis lõpuks see politsei läks ka minema sealt kõndides...neid loobiti ka kividega natukene. Koha peal oli kuulda, et osa inimesi ka kiviga pihta.

Kas inimesed, kes selle mahavõtmist takistada püüdsid, tegid seda monumendi enda või millegi muu pärast?

Ma arvan, et sealolijatest ikka 90%, võib-olla kolmveerand kindlasti kohe, tegid seda niisama, et kambavaimu pärast rohkem, et väikestel poistel ei saanud olla midagi selle vastu, et see monument oli seal või ei olnud. Vaevalt küll, et nemad teavad, mis see seal oli üldse või miks see seal olla ei tohtinud.

Mida arvad politsei tegevusest?

Eee..ma nagu ei oskagi seisukohta võtta. Nende tegevus oli õige, sest neid oli pisut vähe, aga kontroll oli kogu aeg olemas rahva üle, autod said kive küll, aga see poleks midagi muutnud, kui oleks rohkem politseinikke olnud. Selleks oleks pidanud juba terve armee kohale tooma, et ei oleks saanud kividega loopida.

Kas ja kuidas oleks saanud sellist skandaali vältida?

Noh, spekulatsioone on mitmeid olnud, et muidugi härra Madisson arvas, et...ei, Lobja ütles, et oleks päeval tulnud, siis poleks olnud nii suurt draamat ja kindlasti ei oleks olnud ka, et kivide loopimise kohta küll....eks pimedas on ikka parem pättust teha.

Mida sa valitsuse seisukohtadest arvad?

Arvan, et.....et nad põhjendasid nagu välisriikide survele ka natukene- õieti tegid.

Aga kuidas kommenteerid juttu rahvusvaheliselt ohust?

Vot ei oskagi selle kohta midagi öelda, kas just oht kui selline, aga maine on kindlasti rikutud jah.

Kuidas hindad valitsuse tegevust 2. septembri õhtul?

Pisut nagu rahmeldatud, aga eks see arvamus on selle pärast, et enamus arvab niimoodi ja eks siis ise kaldud ka sedasi arvama. Ei ole päris pädev.

Kas monumendi mahavõtmine oli õige tegu?

Kindlasti oli õige tegu, et ei leia, et nad peaks selle tagasi tooma ja siis päeva ajal teda ära viima.

Kuidas suhtumine valitsusse muutus?

See oli huvitav näha, et on ikka võimu, nagu Partsil. Selles suhtes, ega eriti ei hooli, kes ja mida seal teeb. Natuke tobe on jah, nagu president Lennart Meri ütles: "Kes tõstab käe politsei vastu, tõstab käe oma riigi vastu." Selles suhtes mina ei taha olla paha inimene, kes tõstab käe riigi vastu, aga juhtus nii.....

Kuidas ja mida parandada annaks?

Tagantjärele võiks parandada .... Madissoni võiks pukist nagu maha võtta, sest ta ei ole ju eriti õige inimene vallavanemaks, ta on istunud kinni Eesti riigi vastasena.

Mida arvad mälestusmärgi mahavõtmise juures olnud kohalike käitumisest?

Ma räägin, nad käitusid valesti, väga lapsikult. Eks muidugi, need, kes loopisid, neid oli suht vähe- enamus lihtsalt uudistasid seal, niisihuke sündmus teist korda ei toimu ju Kekimäel ega Eestiski võib olla, et lihtsalt huvitav. Aga jah, need, kes loopisid, on ise süüdi.

Kuidas meedia sinu arvates mälestusmärgi ülespanekut kajastanud on?

Ülespanemist ma ei teagi...ma eriti ei huvitunud sellest ja ma kuulan suht vähe raadiot. Telekast ma vist isegi nägin, et pandi üles, et Madisson tegi ja oli seal, aga eriti ei pööranud tähelepanu sellele.

Kuidas meedia sinu arvates mälestusmärgi mahavõtmist kajastanud on?

See on muidugi edukalt läinud, see on nagu sügisel viljalõikamine- ikka nädalate kaupa (naerab). Hästi palju on kajastatud, kuid ma olen tööinimene kaheksast viieni ja ei näe enamus saateid ega kuule raadiost. Aga ükskord kuulsin küll, see oli Vikerraadios, kui kõik asjapulgad rääkisid- Madisson, Lobja ja Kastepõld.

Kindlasti on seda kõike liiga palju, siin igast inimesed arvavad, et temal on ikka oma ettekujutus ja lehed ka ju kirjutavad siin ühte ja teist ja siis mingi Põranda Mati ja Aino Seppik kirjutab ka veel- jama täielik minu arust.

Kui peaksid võtma paari sõnaga kokku kogu mulje probleemist, mis sulle meedia põhjal jäänud on, siis milline see on?

No ühesõnaga....et Madisson tegi õieti, noh, ajakirjanduse järgi ja Parts tegi suure vea, et ta lasi maha võtta selle ja hirmsasti see monument nagu rahvale meeldis, aga tegelikult ma ei jaga seda arvamust. Siis enamus rahvast, enamus on tegelikult vale öelda- paljud ei tea sellest midagi, osasid ei huvita, osa tõesti hoolib, kes seal sõjas käinud on, aga eks see on rohkem poliitikute värk.

Mille poolest võib sinu arvates erineda sündmusi vaid meedia vahendusel jälginud inimese ja sinu kui kohaliku elaniku mulje ja arvamusi?

Tähendab, meediast on kindlasti teine arvamus jäänud, kui see, mis tegelikult toimus. Meedias on niimoodi pildid, et rahvast nagu peksti kumminuiadega ja anti gaasi, aga see ei olnud nii- kui rahulik inimene vaatas seal, siis ta võis olla. Muidugi oli jah, et mõni inimene rääkis seal, et tahab isa hauale minna, aga sa võib ju oodata, nagu politsei on ikkagi politsei.

Mis on kogu probleemistiku meediakajastuses sind häirinud?

See, et seda on nagu liiga palju olnud ja ma ütlen- igast inimesed ütlevad oma arvamusi, see ei ole nagu, riigis number üks asi see ei ole ju või on? Härra Tiit Madisson võiks tegeleda oma asjadega, mitte istuda monumendi juures...valla probleemid jäid kindlasti tahaplaanile sellega võrreldes.

Mis on kogu probleemistiku meediakajastuses sulle sümpaatne olnud?

Ma ei oskagi öelda, sümpaatne on võib olla ajakirjanikud, kes nalja teevad, näiteks nagu on Olukorrast riigis, nemad teevad väga vägevast, et Eesti patrioot Tiit Madisson tegi jälle trikki ja sai kuulsaks- sai vaieldamatult kuulsaks ju. Tegi ka Eesti ikka palju rohkem kuulsamaks, kui näiteks paljud lauljad.

I**Mis mulje sellest tekstist jäi?**

Ma arvan, et sellel oli kindlasti tõepõhi taga, täiesti raudselt, et need Lihula võimu esindajad võiks ka lugeda maailmaasju, ma arvan, et Partsil oli õigus.

Kas on midagi, mis häirib?

Kas just nii palju, et nagu otseselt häiris- kindlasti, kui Saksa on selle maha vaikinud, siis tal on õigus, et Eestis seda ei tehta ja Tiit Madissonil pole õigust seda surkida. Ja see riigi maa, eks seadusi saavad kõik käänta ja väänata, oleks see ka olnud minu

vanaema maa, siis oleks see ka kindlasti ikka riigi maa olnud ja see oleks nii või naa maha võetud, et pole ju kohta, kus seda ei torgitaks. Eks Parts pidi seda ikkagi tegema, sest ta on ikkagi ju peaminister. Kindlasti neid solvas, kes sõdisid omal ajal Saksa eest, aga lihtsalt tuleb leppida, et seda mundrit ei tohi enam näidata.

II

Mis mulje tekstist jäi?

Tekstist ei jää hea mulje, ütleme nii. See ongi umbes nii, et pettis eestlasi ja solvas kümneid tuhandeid, kes need kümned tuhanded siis olid, kui ta...ma ei tea. Madisson on üks minu arust ja Lobja on teine, mõni veel, kes elab ja ongi kõik.

Kas on midagi, mis selles tekstis meeldib?

Sain teada ausalt öeldes Partsi pika nime vist- Johannes Parts Barbarus noh.

III

Mis mulje sellest viimasest tekstist jäi?

See on juba õige suhtumine isegi Arnolt Rüütli poolt. "Lihula monument ei olnud õnnestunud," ütles president Arnold Rüütel. Ma arvan kindlasti, et ta ei olnud õnnestunud. Palju ikka Rüütel asjast teab, aga see oli tal päris asjalik lause, et muidugi nad väärivad ausammast, aga mitte sellist, mis on nagu keelatud ja pole heaks kiidetud- Madissonil pole õigust seda üles panna.

Laos (28)

Kas sa käisid monumenti vaatamas?

Ja, käisin küll.

Millal?

Ei mäleta... mahavõtmisel käisin ja siis veel enne seda ka mingi aeg.

Mida arvasid monumendist?

Mitte midagi...no, algul oli vägev.

Kui tähtis see monument sinu jaoks oli?

Minu jaoks ei olnud sel mingit tähtsust.

Aga mida see üldiselt sümboliseeris?

Tavaline mälestusmärk nagu kõik teised, minu meelest ei sümboliseerinud mitte kuidagi midagi erilist.

Kas selle püstitamine tekitas mingit vastukaja?

Minu jaoks küll ei tekitanud. No aga üldiselt muidugi tekitas, rahvale ei meeldinud see ülespanemine.....ja see tegevus üldse.

Palun kirjelda mälestusmärgi mahavõtmist nii nagu sina seda tead?

Mahavõtmist....no, mina läksin siis sinna, kui see juba kraana otsas rippus ja noh, ma ei tea, kukkus korra alla sealt ülevalt kraana otsast korra...aga muidu, äge oli kividega loopida. Mina ei tea, mis seal rohkem oli- rahvas oli ärevil ja politseid hakkasid vastu ja....enamus inimesi loopis, nii suured kui väikesed.....ei oska rohkem suurt midagi rääkida.

Kas sinu meelest inimesed, kes seda mahavõtmist takistada püüdsid tegid seda monumendi enda või millegi muu pärast?

Seal oli kahte moodi mõtlemist- ühed loopisid nagu monumendi pärast ja teised loopisid nagu politseinike pärast, et nagu nende pihta loopida. Et politsei on muidu selline kõrgem üksus, mille vastu ei saa kuidagi astuda- nüüd sai.

Mis sa politsei tegevusest arvad?

Täiesti vale.....ei, politsei tegevus, nemad täitsid oma käsku, aga valitsuse tegevusest ma ei arva midagi eriti, sest seda oleks võinud hoopis teistmoodi teha- oleks võinud nädal aega ette teatada, vallale teha mingi avaldus, et see maha võtta või mingi tähtaeg anda, et kui mingil teatud kuupäeval maha ei võeta, siis tuleme nagu maha võtma, aga see nagu toimus üleöö ja pimedas ja öösel- maha ja valmis.

Mida sa valitsuse seisukohadest arvad?

No, nad väidavad, et teistele riikidele ei meeldi see, et seal see kiiver ja haakrist või mis seal on onju. Samas, miks see Vene monument siis seal on, miks siis nagu neid maha ei võeta, nii et see ei oleks ka nagu põhimõtteliselt kedagi häirinud seal.

Kuidas kommenteerid juttu rahvusvahelisest ohust?

Mmmm...kuni sinna maani, kui see monument püsti oli, polnud mingit ohtu. Kui see maha võeti, oli palju suurem ju see natsivastane või see pooldamine või see värk hakkas pihta- ennem polnud põhimõtteliselt ju mingit vastukaja kuulda.

Kuidas hindad valitsuse tegevust 2. septembri õhtul?

(naerab)...mhh, ebanormaalseks.

Kuidas suhtumine valitsusse muutus?

Ma ei tea, polegi muutunud- see on kogu aeg mõttetu koht olnud.

Kuidas ja mida nüüd parandada annaks?

Enam ei anna midagi parandada.....no, mis sa teed? Monument on ju maha võetud ja jama on riigil juba kaelas selle pärast juba, mis sa enam teed

Mida arvad mälestusmärgi mahavõtmise juures olnud kohalike käitumisest?

Mida ma arvan või? Ma arvan, et nad ei talitanud õieti tegelt- ma ise ka ei talitanud. Uuesti vist ei teeks, no mõttetu, milleks nagu põhimõtteliselt loopida....see oli minu meelest tegelt suht vale tegevus. No, see on see, et politsei ei nagu.....ajab ikka harja punaseks, kui politsei nagu läheduses on ja saad nagu tagasi teha või kätte maksta. See oli nagu nihuke tunne, et ha, ma nüüd teen sulle.

Kuidas meedia sinu arvates monumendi ülespanekut kajastanud on?

Ülespanekut...ma kuulsin seda ainult kohalikust Lihula lehest, et seda hakatakse nagu üles panema, rohkem seda nagu üldse ei kuulnud.

Aga kuidas mahavõtmist kajastatud on?

Pärast seda siis nagu ei olnudki muud eriti ju- ainult seda kajastatigi. Palju, liiga palju oli seda, aga see ongi meedia tähelepanu ju kõik ja head lood.

Palju sa ise seda kajastust raadiost, telekast või lehest jälgisid?

Kõike jälgisin, mis ma vähegi suutsin, sest ma ise ju samamoodi osalesin seal ju.

Kui peaksid võtma paari sõnaga kokku mulje probleemist, mis meedia põhjal jäänud on, siis milline see oleks?

Põhimõtteliselt on see vallavanem ju hästi paha meedia järgi ja Lihula rahvas on paha, valitsus tegi nagu enam vähem õieti- no, meedia järgi on tegelt nii ju.

Mille pooldest võib sinu meelest erineda sündmusi vaid meedia põhjal jälginud ja sinu kui kohaliku mulje ja arvamus?

Ma arvan, et see arvamus erineb täiesti kardinaalselt. Meedia vahendusel sa ei näe ju seda kõike ära, mis seal tegelikult toimus. Ma arvan, et linnainimesed arvavad nagunii teisiti ja seda võib olla ka, et see tuli maha võtta...nad näevad seda haakristi ja särki-värki, kuid nad ei näe seda põhimõtet, mismoodi see maha võeti ja mismoodi riik tol ööl käitus....ma ei tea rohkem.

Mis on kogu probleemistiku meediakajastuses sind häirinud?

Ei ole midagi.

Kas on midagi, mis on sümpaatne tundunud?

Ei ole seda ka vist.

I

Mis mulje tekstist jäi?

(Vaatab artikli avaldamise kuupäeva 03.09.2004) Tegelikult ei olnudki ju mingisugust vastukaja enne seda kuradi monumenti. See on täiesti jutt ainult, et Ameerika ja nagu see on jama, et natsismi pooldate ja värki.

Kas on midagi, mis meeldib?

Mitte midagi

II

Mis mulje jäi?

See on täielik jura, on ju jura.....nad oleks võinud selle, no, ma ei tea...loomulikult solvas kümneid tuhandeid.....ah, ma ei oska selle loo kohta midagi öelda, pane see asi kinni.

III

Mis mulje jäi?

Ma olen täitsa nõus presidendiga, et see värk....mõte iseenesest on hea, et sihuke ausammas panna püsti ja nagu mälestada neid vabadusvõitlejaid, aga see ausammas ise nagu ei kõlvanud.....see kiiver ja see märk iseenesest oli vale, aga see mõte tegelt oli täitsa hea ju.